

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН**

«Мувофиқа шуд»

Ректори Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон

_____Хушвахтзода Қ.Х.
«___» _____ соли 2022

«Тасдиқ карда шуд»

Вазири маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

_____Саидзода Р.Х.
«___» _____ соли 2022

**БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ
АЗ РӢИ САМТ (ИХТИСОС)**

Гурӯҳи ихтисосҳо: 21 05– Илмҳои филологӣ
Ихтисос: 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик
Тахассус: Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик
Дараҷаи академӣ: Бакалавр
Мӯҳлати таҳсил: 4 сол

Душанбе – 2022

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН**

«Маъқул доништа шуд»

Дар Шӯрои олимони ДМТ
қарори № 01 аз «31» августи соли 2021
Раиси Шуро _____
профессор Хушвахтзода К.Х.

«Ташхис карда шуд»

Директори Маркази ҷумҳуриявии
таълимию методии назди Вазорати
маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
_____ Р.Мирзозода
«_____» _____ соли 2022

**БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ
АЗ РӢИ САМТ (ИХТИСОС)**

Гурӯҳи ихтисосҳо: 21 05– Илмҳои филология
Ихтисос: 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик
Тахассус: Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик
Дараҷаи академӣ: Бакалавр
Муҳлати таҳсил: 4 сол

Душанбе -2022

МУНДАРИЧА

1. Муқаррароти умумии барномаи таҳсилотӣ.....	4
2. Ҳуҷҷатҳои танзимкунандаи мундариҷа ва раванди татбиқи барномаи таҳсилотӣ.....	6
3. Ҳадди ақали ҳатмӣ мазмун ва мундариҷаи барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиётиточик.....	7
4. Мухлати азхудкунии барномаитаҳсилотӣ.....	15
5. Шароитҳои амалигардонии барномаи таҳсилотӣ.....	16
6. Мундариҷаи маҷмуи ҳуҷҷатҳои барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик.....	19
7. Аттестатсияи ҳатм аз рӯи ихтисос.....	21
8. Низомии дохилии таъмини сифат тибқи барномаи таҳсилотӣ.....	22
9. Қоидаҳои қабул тибқи барномаи таҳсилотӣ.....	23
10. Идоракунии тағйирот.....	23
Замимаҳо.....	24

ФЕҲРИСТИ ИХТИСОРАҲО

ВМ ва ИҚТ – Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
СДТОК – Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
МТОК – Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ
БТ – Барномаи таҳсилотӣ
ННТ – Нақшаи намунавии таълим
НТК – Нақшаи таълими корӣ
ШТМ – Шурои таълимию методӣ
БТФ – Барномаи таълимии фан
БКФ – Барномаи кории фан (силлабус)
ФЗ – Фанҳои заминавӣ
ФҲ – Фанҳои ҳатмӣ
ФФИ – Фанҳои интихобӣ
ФУК – Фанҳои умумикасбӣ
ФТ – Фанҳои тахассусӣ
ХПО – Ҳайати профессорону омӯзгорон
КИТ – Корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ
КМД – Кори мустақилонаи донишҷӯ
КМРО – Кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор
НҚ – Назорати қорӣ
НН – Назорати ниҳой
GPA (Grade Point Average) – Холи миёнаи умумӣ
ДМТ – Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
ММТ – Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

1.МУҚАРРАРОТИ УМУМИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

1.1.Маълумот дар бораи ихтисос

Ном, рамз ва гурӯҳи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, ба Таснифоти давлатии равия ва ихтисосҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №349 аз 30 июни соли 2007 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Барномаи бакалавриат аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, тибқи Шаҳодатномаи ИА 0000920, аз 08.08.2019 аз ҷониби Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маориф (ҳозира Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон) аккредитатсия шудааст.

Барномаи таҳсилоти мазкур аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, 31 августи соли 2021 таҷдиди назар гардида, аз соли таҳсили 2021-2022 мавриди татбиқ қарор дода мешавад.

1.2.Тахассуси хатмкунанда

Баъди аз худ намудани барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ, баъд аз хатм ба хатмкунанда касбият ва дараҷаи зерин дода мешавад:

Баъди аз худ намудани барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ, баъд аз хатм ба хатмкунанда касбият ва дараҷаи зерин дода мешавад:

- тахассуси касбӣ – Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик;
- дараҷаи касбӣ – бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик.

1.3. Тавсифи умумии тахассуси хатмкунанда

Хатмкунандае, ки соҳиби тахассуси забон ва адабиёти тоҷик гардидааст, бояд;

- ба сифати филолог дар муассисаҳои таълимӣ (муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, коллеҷу омӯзишгоҳҳо) фаъолият карда тавонад;

- ҳамчун мутахассиси филолог қобилияти фаъолият кардан дар бахшҳои гуногуни ҳаёти иҷтимоӣ ва сиёсии кишварро доро бошад;

- қобилияти мустақилона аз худ намудани усулҳои нави азхудкунии дониш ва инкишофи маҳорату малакаи касбиро дошта бошад;

- бо истифода аз донишҳои назарии азхудкардааш мустақилона падидаҳои адабӣ, фарҳангӣ ва руҳодҳои ҷомеаро баҳогузорӣ карда тавонад;

- қобилияти истифода аз манбаъҳои иттилоотии дохилию хориҷӣ, ҷамъоварии маълумоти зарурӣ, таҳлил ва баррасии иттилоотро дошта бошад;

- дар баробари муаммоҳо ва мушкилоти ҷойдошта дар ҳаёти адабӣ фарҳангӣ ва равандҳое, ки дар ҷамъият ба вуқӯ меоянд, андешаи мустақил дошта, падидахоро таҳлил карда тавонад;

- қобилияти дар амал татбиқ намудани андешаи солимро дошта, дар сурати зарурӣ амалӣ карда тавонад;

- аз уҳдаи дар раванди таълим ҷорӣ кардани технологияи муосир барояд.

1.3.1.Объекти фаъолияти касбии бакалаврҳо ба шумор меравад:

- назария ва амалияи забону адабиёт;
- таърихи забон ва адабиёт;
- назария ва амалияи адабиёти тоҷик ва шарқ;
- усули таълими забон ва адабиёт дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

1.4. Талабот оид ба дараҷаи хатмкунанда

Дараҷаи дониши хатмкунандае, ки барномаи зинаи бакалавриатро аз худ кардааст, дар иртибот бо намуди фаъолиятҳои касбӣ, ки дар асоси барномаи таҳсилоти мазкур мушаххас гардидааст, бояд бо натиҷаҳои таълим, ки дар банди 3-и ҳуҷҷати мазкур нишон дода шудааст, мутобиқат намояд.

1.5. Доираи фаъолияти хатмкунанда

Намудҳои фаъолияти касбӣ, ки аз рӯи онҳо хатмкунанда пас аз худ кардани барномаи бакалавриат, омодагӣ мебинанд, чунинанд:

- фаъолият дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва миёнаи махсус;
- фаъолият дар муассисаҳои фарҳангӣ омӯзишӣ,
- фаъолият дар васоити ахбори омма;
- фаъолият дар сохторҳои давлатӣ, вазорат ва дигар сохторҳои марбут ба соҳа;
- фаъолияти таълимӣ ва таҳлилӣ дар соҳаҳои филология ва фарҳангу санъат;
- фаъолияти машваратӣ таҳсис (экспертӣ) дар қарорди таҳияи барномаҳои давлатӣ ва соҳавӣ;

1.6. Навҳои фаъолияти касбии бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик.

- фаъолияти умумии касбӣ дар муассисаҳои таҳсилотӣ;
- фаъолият дар пажӯҳишгоҳҳои илмӣ таҳқиқотӣ;
- фаъолияти таълимӣ ва таҳлилии омӯзишӣ дар соҳаи филология;
- фаъолият дар расонаҳои иттилоотӣ соҳавӣ;
- фаъолияти машваратӣ роҳнамоӣ;
- фаъолияти таҳлилӣ-таҳсисӣ.

Барномаи таҳсилоти мазкур аз рӯи самт ва равиҳои ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик амалӣ карда мешавад. Намуди мушаххаси фаъолияти касбӣ, ки ба он бакалавр омода карда мешавад, аз ҷониби муассисаи таҳсилоти олии касбӣ яқоя бо иштирокчиёни ваколатдори қарағи таълимӣ муайян карда мешавад.

1.7. Имкониятҳои идомаи таҳсил хатмкунанда

Бакалаври мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ, ки барномаи таҳсилоти аз рӯи ихтисоси 1-21 05 02 00 – Забон ва адабиёти тоҷик аз худ кардааст, барои идомаи таҳсил дар зинаи магистратура омода мебошад.

Тибқи Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шахсоне, ки дипломи зинаҳои таҳсилоти олии касбии бакалавриатро доранд, метавонанд таҳсилоти худро дар зинаи дууми таҳсилоти олии касбӣ- магистратура аз рӯи равиҷ ва самт (ихтисос)-и мувофиқ идома диҳанд.

2.ҲУҶҶАТҲОИ ТАНЗИМКУНАНДАИ МУНДАРИҶА ВА РАВАНДИ ТАТБИҚИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

2.1. Барномаи таҳсилотӣ дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои меъриии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф таҳия гардида, қарорди минбаъдаи замиаҳои он бояд ба талаботи ҳуҷҷатҳои зерин мутобиқат намоад:

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф”, аз 22.07.2013, №1004 (дар таҳрири охири) аз 17.05.2018, №1527);

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таҳсилоти қалонсолон”, аз 24.02.2017, №1394;

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломӣ”, аз 19.05.2009, №531;

- Стратегияи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030, аз 29.09.2020, №526;

- Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3.03.2006, №94 тасдиқ карда шудааст;

- Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 25.02.2017, №94;

- Таснифоти давлатии равиҷ ва ихтисосҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30.06.2007 №349;

- Низомнома дар бораи низоми қредитӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30.12.2016, №19/24;

- Роҳнамо оид ба қарорди ва таҷдиди барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Стратегияи рушди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025.
- Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Қарори Ҳукумати ҶТ аз 1 октябри соли 2016, № 392.

- Дар бораи Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ ва Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №268, ш.Душанбе.

2.2.Талаботро оид ба мазмун ва мундариҷаи ҳадди ақали ҳатмӣ барномаи таҳсилотӣ, шароитҳои татбиқнамоӣ ва муҳлатҳои азхуднамоиро Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

2.3. Барномаи таҳсилоти олии касбӣ ҳуҷҷатҳои зеринро дар бар мегирад: нақшаи таълим аз рӯи ихтисос, нақшаи таълимии қорӣ, барномаҳои таҷрибаомӯзӣ, барномаҳои таълимӣ ва силлабус аз рӯи фанҳо, шарҳи барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ. Талаботи ҳадди ақал ба мундариҷаи ҳуҷҷатҳои дар боло зикргардида дар Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтаанд. (нигаред ба Замимаҳо)

2.4.Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ қисми ҷудонашавандаи барномаи таҳсилотӣ ба ҳисоб меравад, ки тавсифи мухтасари фан; намуди машғулиятҳо; забони таълим; салоҳиятҳои, ки бояд дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул ёбанд; натиҷаҳои таълиме, ки аз тадريس фан ба даст меоянд; номгӯи боб ва мавзӯҳои фан; васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан ва шаклҳои назорати қорӣ ва ниҳоиро дар бар мегирад. Талаботи ҳадди ақал ба шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ дар замима(ҳо) дарҷ гардидааст. Мазмуну мундариҷаи пурраи барномаҳои қорӣ фанҳои ҳатмӣ ва интихобиро дар китобхонаи электронии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пайдо кардан мумкин аст (нигаред ба <https://tnu.tj/index.php/tj/asos/tj>).

2.5. Барномаи таҳсилотӣ омӯзиши ҳатмӣ бахшҳо ва модулҳои, ки дар банди 3-и ҳуҷҷати мазкур нишон дода шудаанд, бояд пешбинӣ намояд.

2.6. Бахшҳо ва модулҳои барномаи таҳсилотӣ аз фанҳои ҳатмӣ заминавӣ ва донишгоҳӣ, фанҳои интихобӣ, машғулиятҳои факултативӣ, таҷрибаомӯзиҳо ва аттестатсияи ҳатмӣ иборат мебошад.

2.7. Номгӯи бахш, модул ва фанҳои қисмати (компоненти) давлатии барномаи таҳсилотӣ бояд ба талаботи ҳуҷҷати “Таснифоти фанҳои таълимӣ аз рӯи бахшҳо ва модулҳо, намунаи барномаҳои таҳсилотӣ аз рӯи самт (ихтисос) ва нақшаи таълим муқаррар карда шудаанд, ҷавобгӯ бошанд.

3. ҲАДДИ АҚАЛИ ҲАТМИИ МАЗМУН ВА МУНДАРИҶАИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ АЗ Рӯи ИХТИСОСИ 1-21 05 01 – ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ ТОЧИК

1	НОМГӯИ БАРНОМА	Ихтисоси 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик
2	ДАРАҶАИ АКАДЕМӢ	Бакалавр
3	ШАКЛИ ТАҲСИЛ	Рӯзона ва фосилавӣ
4	МУҲЛАТИ МЕЪЁРИИ ТАҲСИЛ	4 сол
5	МИҚДОРИ КРЕДИТҶО	240 кредит (60 кредит дар як сол)
6	ҲАДАФИ УМУМӢ	Ҳадафи барнома тайёр кардани мутахассисоне мебошад, ки на танҳо донишҳои заминавии назариявӣ, балки малакаи корӣ, қобилияти амалии фаъолият намудан дар соҳаҳои филологияро ҳамчун мутахассиси соҳаи забон ва адабиёт доранд. Хатмкунандагони барнома на танҳо дар соҳаи филология, инчунин, дар васоити ахбори омма, хадамоти давлатӣ, дар муҳити фарҳангу санъат ва иҷтимоӣ кор карда метавонанд.
7	ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ	Барномаи таҳсилоти мазкур аз бахшу модули зерин иборат аст: <u>Бахши 1. Фанҳои заминавӣ – 45 кредит:</u> Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ – 22 кредит; Модули фанҳои забонӣ – 12 кредит; Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ – 11 кредит. <u>Бахши 2. Фанҳои таҳассусӣ – 105 кредит</u> Модули фанҳои умумикасбӣ – 93 кредит; Модули фанҳои таҳассусӣ – 15 кредит; <u>Бахши 3. Фанҳои интиҳобӣ – 60 кредит</u> Модули фанҳои интиҳобии бахши 1 – 6 кредит Модули фанҳои интиҳобии бахши 2 – 54 кредит <u>Бахши 4. Таҷрибаомӯзӣ – 18 кредит.</u> <u>Бахши 5. Аттестатсияи хатм – 9 кредит.</u> <u>Бахши 6. Машиғулиятҳои факултативӣ – 18 кредит¹.</u>
8	НАТИҶАҶОИ ТАЪЛИМИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ	Пас аз анҷоми барномаи таҳсилотӣ хатмкунанда бояд салоҳияти умумикасбии зеринро доро бошад: - малакаи муносибати байни шахсӣ; - омодагӣ ба кор дар гурӯҳ; - донишҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ахлоқӣ ва истифодаи он дар фаъолияти касбӣ; - тарафдори тарзи ҳаёти солим, нигаронидани сатҳи зарурии омодагии ҷисмонӣ, ҳатмӣ барои фаъолияти бошуурокаи касбӣ; - қабули фарқият ва фарҳангдории хурд; - қобилиятнокӣ ба худтанқидкунӣ ва танқид; - қобилиятнокии истифодаи донишҳо дар амалия; - малакаи таҳқиқотӣ;

¹Эзоҳ: Кредитҳои машғулиятҳои факултативӣ (18 кредит) ба ҳаҷми умумии кредитҳои барнома дохил намешаванд ва ҳатмӣ ба шумор намеравад. ДМТ салоҳияти муайян намудани номгӯи машғулиятҳо ва ҳаҷми кредитҳои онҳоро дорад.

		- қобилияти дарёфти донишҳои нав, бо истифодаи технологияи муосири маърифатӣ ва иттилоотӣ; - малакаи кор дар мақомоти ҳокимияти марказии давлатӣ ва иҷроия; - маҳорати амалӣ намудани адолат дар ҷаъолияти ҳуқуқтатбиқкунӣ ва дигар муносибатҳои ҷамъиятӣ; - малакаи кор дар вазорату кумита ва идораҳои давлатӣ;		
9	БАҲОДИҲИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ	Дар раванди таълим натиҷаҳои азхудкунии барномаи таҳсилотӣ ба таври зерин баҳодиҳӣ карда мешаванд: санҷишҳо, супоришҳо ва амсоли инҳо дар аввали сол барои донишҷӯёни факултети филологияи тоҷик; баҳодиҳии формативӣ ва динамикии дараҷаи аз худ намудани дониш ва маҳорат барои филолог дар рафти омӯзиши блоку модулно зарурӣ; маҷмуи корҳои хаттӣ ва презентатсияҳо, ки барои баҳодиҳии пешрафти донишҷӯён дар соҳаи муоширати шифоҳӣ ва хаттӣ имкон медиҳанд; маҷмуи корҳои таҳқиқотӣ, лоиҳаҳои инфиродӣ ва гурӯҳӣ; намунаҳои нақшаҳои мавзуии байнисоҳавӣ ва мисолҳои асосноки истифодаи донишҳои филологӣ дар омӯзиши дигар фанҳо; вазифаҳои хонагӣ, тестҳои мавзӯӣ, супоришҳои назоратӣ, имтиҳонҳо, аттестатсияи хатм; таҳлили муқоисавии дараҷаи омодагии донишҷӯён; таҳлили муқоисавии натиҷаҳои таҳсили ба нақша гирифташуда ва ба даст овардашуда.		
10 ТАҲАССУС				
РАМЗ ВА НОМИ ИХТИСОС		Ихтисоси 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик		
ГУРҶҲИ ИХТИСОСҲО		21 05 – Илмҳои филология		
ТАҲАССУС ВА ДАРАҶАИ КАСБИИ БАӢД АЗ ХАТМ		Бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик		
11 БАҲШҲО ВА МОДУЛҲО				
НОМИ БАҲШ		ФАНҲОИ ЗАМИНАВӢ	45	кредит
ҲАДАФИ БАҲШ		Ҳадафи баҳш – таъминоти донишу малакаҳои заминавӣ, ки барои ворид шудан ба низоми таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур мебошанд.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАҲШ		Баҳши фанҳои заминавӣ аз модулно зерин иборат аст: Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ – 22 кредит; Модули фанҳои забонӣ – 12 кредит; Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ – 11 кредит.		
НОМИ МОДУЛ		Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ	22	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛҲО		Ҳадафи модул–омӯзиши асосҳои илмҳои иҷтимоӣ ва гуманитарӣ, асосҳои таърих, фарҳанг ва иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин ташаккули ҷаҳонбинии фарҳангиро иртиботӣ.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ		1. Фалсафа – 4 кредит; 2. Таърихи муосири Тоҷикистон – 3 кредит; 3. Фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ – 3 кредит; 4. Сотсиология – 3 кредит; 5. Сиёсатшиносӣ – 3 кредит;		

	6. Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос – 3 кредит; 7. Назарияи иқтисодӣ – 3 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - асосҳои таърих ва фарҳанг, нақш ва мақоми Тоҷикистонро дар таърихи инсоният ва ҷаҳони муосир медонад; - асосҳои банақшагирии тичоратро, ҳуқуқ ва конунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро медонад; - асосҳои фанҳои гуманитарӣ ва ҷамъиятиро, методҳо ва тарзу роҳҳои таҳлили фалсафии масъалаҳо, шаклҳо ва методҳои таҳсилоти илмиро медонад; - нуктаи назари худро мустақилона ифода карда метавонад, тафаккури мантиқӣ дорад, мусоҳиботи расмӣ, муҳокимаҳои маънавия ахлоқиро бурда метавонад, принципҳои ахлоқию зебоифаҳмиро риоя менамояд; - донишҳои гуногуни шаклҳои тафаккур ва малакаҳои истифодаи онҳоро дар вазъиятҳои муҳталиф дар мувофиқа бо талаботи ҳуқуқӣ ва сиёсӣ намоиш дода метавонад; - назарияҳо, стратегияҳо ва воситаҳои роҳи тавсеаи иқтисодии эҷодии худ ёрӣ мерасонанд, аз худ кардааст.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои забонӣ	12	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул – фароҳам намудани заминаи касбии малакаҳои забонӣ/иртиботӣ, ки барои фаъолияти кории филолог зарур мебошанд.		
ТАВСИФИ МУҲТАСАРИ МОДУЛ	1. Забони русӣ аз рӯи ихтисос – 6 кредит; 2. Забонҳои хориҷӣ аз рӯи ихтисос – 6 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - забонҳои русӣ ва хориҷиро дар нутқи шифохӣ ва хаттӣ дар сатҳи муошират дар доираи ихтисоси худ дуруст истифода бурда метавонад; - донишҳо ва малакаҳои амалии барои ҷустуҷӯи иттилооти илмиро ба забони хориҷӣ соҳиб аст; - донишҳо ва малакаҳои корбурди истилоҳотро ба забони хориҷӣ дорад; - малакаҳои таҳияи мазмуну мундариҷа ва сохтори нутқро дар мувофиқа бо мақсад, вазъият ва иштирокчиёни муоширатро дорост.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ	11	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул – фароҳам овардани заминаи ташаккули салоҳиятҳои марбут ба илмҳои табиӣ ва дақиқ мебошад, ки ба рушди муносибати эҷодӣ ва ба шахсият нигаронидашуда мусидат менамояд.		
ТАВСИФИ МУҲТАСАРИ МОДУЛ	1. Технологияи информатсионӣ – 5 кредит; 2. Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография – 3 кредит; 3. Экология – 3 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - малакаҳои истифодаи низомҳои компютерӣ-иттилоотӣ, ҷамъоварӣ, ҳифз, таҳлил, интишор ва ҷустуҷӯи маълумот дар шабакаи Интернетро аз худ намудааст; - вазъи геополитикиро таҳлил карда метавонад, тақсимооти		

	маъмурӣ-иҷтимоӣ ва ҳудудии мамлакатро медонад; - хусусиятҳои саноати Тоҷикистон, таърихи саноат ва хоҷагии қишлоқи мамлакатро медонад; - принципҳои устуворӣ ва маҳсулнокии табиати зинда ва дар зери таъсири омилҳои антропогенӣ тағйир ёфтани онро мефаҳмад; - маҳорати таҳлили бонизоми мушкилиҳои глобалии экологӣ, масъалаҳои вазъи муҳити атроф ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар заминаи донишҳои қонунҳои асосии экологиро дорад.		
НОМИ БАХШ	ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ	105	кредит
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш – таълими фанҳои тахассусӣ ба донишҷӯён ва талабот нисбат ба онҳо, ки барои фаъолияти минбаъдаи мутахассисон дар соҳаҳои филологияи тоҷик зарур мебошанд..		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	Бахши фанҳои тахассусӣ аз модулҳои зерин иборат аст: Модули фанҳои умумикасбӣ – 90 кредит; Модули фанҳои тахассусӣ – 15 кредит.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои умумикасбӣ	93	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модули мазкур ба донишҷӯён фароҳам овардани заминаи донишу малакаҳо аз фанҳои касбӣ, ки барои амалӣ намудани фаъолияти касбии Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик заруранд, ба ҳисоб меравад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1. Муқддимаи адабиётшиносӣ – 3 кредит 2. Назмшиносӣ – 3 кредит 3. Матни классикӣ ва лексикография – 9 кредит 4. Забони адабии муосири тоҷикӣ – 18 кредит 5. Фолклори тоҷикон – 3 кредит 6. Муқаддимаи забоншиносӣ – 3 кредит 7. Муқаддимаи филологияи Эрон – 3 кредит 8. Таърихи адабиёти тоҷик – 24 кредит 9. Адабиёти ҷаҳон – 9 кредит 10. Педагогика – 3 кредит 11. Таърихи забон – 3 кредит 12. Назарияи адабиёт – 3 кредит 13. Таърихи забони адабӣ – 6 кредит 14. Балоғат ва суҳанварӣ – 3 кредит		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - тасаввуроти зарурӣ дар бораи моҳияти улуми филологӣ дошта бошад; - иртиботи таърихи ҷомеа бо таърихи забон, ягонагии забони инсонӣ ва тафовутҳои забонҳои миллий ва маърифати таснифоти забонҳоро медонад; - дар атрофи осори шинохӣ ва махсусиятҳои он маълумоти лозимро дорад; - қобилияти таҳлили лингвистикӣ ва истифодаи методҳои муҳимро дорад; - дар бораи забон ҳамчун системаи нишонаҳо тасаввурот дошта бошад; - бо мафҳумҳои филологӣ ошно аст; - таърихи забон ва таърихи халқро медонад; - ба ташаккули системаи илмҳои филологии ҷаҳон ошно буда, дар бораи таърихи забон ва адабиёти тоҷик тасаввурот комил дорад; - сохтори фонологии забон, принципҳои гурӯҳбандии садонокҳо		

	ва ҳамсадоҳо, функсияҳои интонатсияро медонад; - моҳияти калима ҳамчун ченаки асосии системаи лексикӣ буданро медонад; - дар бораи сохтори грамматикӣ забони омӯхташаванда, қисматҳои грамматикаи забони тоҷикӣ ва забони мавриди омӯзиш: морфология ва синтаксис, таносуб ва методи омӯзиши сохтори он тасаввуроти зарурӣ дорад; - махсусиятҳои морфемии забон, ҳиссаҳои нутқ ва таснифи онҳо, категорияҳои грамматикӣ ҳиссаҳои нутқро медонад; - қобилияти зарурии таҳлилӣ дар масъалаҳои забонӣ ва адабро дорад; - тасаввури кофӣ дар бораи услуби адабиёти бадеӣ, публицистӣ, илмӣ ва ҳуҷҷатӣ дошад; - дар атрофи адабиёти тоҷик, адабиёти кишвари омӯхташаванда ва сайри таърихӣ онҳо маълумоти муфассалу илмӣ ва дақиқро доро мебошад; - хусусиятҳои адабиёти асримиёнагӣ ва бузургтарин чехраҳои онро медонад; - дар атрофи адабиёти олам ва мухтассоти он маълумоти кофӣ дорад; - равиҳои нақди адабӣ, масъала ва хусусиятҳои нақди адабии классикӣ муосирро дар заминаи назарияи комили адабиётшиносӣ дарк мекунад; - таҳаввули шеърӣ тоҷикиро дар заминаи марҳилаҳои таърихӣ ва эстетикӣ медонад; - дар атрофи махсусиятҳои адабиёти олам ва умумияту тафовутҳои он бо адабиёти тоҷик тасаввуроти зарурӣ дорад.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои таҳассусӣ	15	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модули фароҳам овардани имконияти ба даст овардани донишҳои амиқи фанӣ махсус ва малакаҳо доир ба пешбурди фаъолияти илмӣ омӯзгорӣ мебошад		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1.Равиши таҳқиқи адабӣ – 3 кредит 2.Анвои адабӣ – 3 кредит 3.Назм ва насри замони Истиқлол – 3 кредит 4.Забоншиносии иҷтимоӣ – 3 кредит 5.Хусни баён – 3 кредит		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модуло аз худ кардааст: Донишҳои ихтисосиро дар ҳалли вазифаҳои умумикасбӣ ба қор бурда тавонад, тафаккури баланди назариявӣ, қобилияти маърифат ва идрокӣ фанҳои омӯхташаванда дар заминаи далелу бурҳонҳои воқеӣ ва фаъолияти касбӣ дошта бошад, тасаввуроти системавӣ дар бораи сохтори лингвистӣ, вазифа ва методҳои қисматҳои он, забоншиносии умумӣ ва алоқамандии он бо дигар қисмҳои забоншиносӣ дошта бошад, концепсияҳои асосии илми филологияро дорад, дар бораи таърихи гузашта ва имрӯзаи забону адабияти миллат маълумоти касбӣ дошта, аз таърихи тарҷумаи осори бадеӣ огоҳ бошад, донишҳои хешро дар муомилаву муошират бо усулу шеваҳои гуногун ба қор бурда тавонад.		
НОМИ БАҲШ	ФАНҲОИ ИНТИҲОБӢ	60	кредит
ҲАДАФИ БАҲШ	Ҳадафи баҳши мазкур ин вобаста ба мақсадҳои баҳшҳои фанҳои заминавӣ ва таҳассусӣ ба донишҷӯён додани донишҳои заминавии иловагӣ махсус меёбад.		

ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	Бахши фанҳои интихобӣ аз модулҳои зерин иборат аст: модули фанҳои интихобии бахши 1 – 6 кредит; модули фанҳои интихобии бахши 2 – 54 кредит.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои интихобии бахши 1	6	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул - ба вучуд овардани имкониятҳо барои гирифтани донишҳои иловагӣ аз бахши фанҳои заминавии компоненти давлатӣ ба ҳисоб меравад.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - соҳиби донишҳои амиқе мебошад, ки пас аз омӯзиши фанҳои интихобии заминавӣ ба даст омада аст; - донишҳои аз ҳисоби фанҳои интихобӣ ҳосилнамударо дар фаъолияти минбаъдаи илмию омӯзгорӣ истифода бурда метавонад.		
НОМИ МОДУЛ	Модули фанҳои интихобии бахши 2	54	кредит
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул - ба вучуд овардани имкониятҳо барои гирифтани донишҳои иловагӣ, ки аз таълими фанҳои таҳассусӣ ҳосил мешаванд.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - соҳиби донишҳои амиқе мебошад, ки пас аз омӯзиши фанҳои интихобии таҳассусӣ ба даст омадааст; - донишҳои аз ҳисоби фанҳои интихобӣ ҳосилнамударо дар фаъолияти минбаъдаи илмию омӯзгорӣ истифода бурда метавонад.		
НОМИ БАХШ	ТАҶРИБАОМӮӢ	18	кредит
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш – ташаккули қобилияти истифодаи донишҳои назариявии ҳосилшуда хангоми фаъолияти таҳассусӣ дар соҳаи ҳаёти иҷтимоию фарҳангӣ ва илмию омӯзгорӣ мебошад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	1. Таҷрибаомӯзии таълимӣ – 6 кредит 2. Таҷрибаомӯзии педагогӣ – 6 кредит 3. Таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ – 6 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишҷӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - таҳсилоти бонизомро мутобиқи талаботи стандарти таҳсилот ва барномаҳои таҳсилотӣ ба нақша гирифта метавонад; - қобилияти таҳлилӣ, эҷодӣ ва амалӣ намудани онро таҳқиқу таълим дорад - назарияҳои гуногунро дар раванди фаъолияти таҳассусӣ ба кор мебарад; - муҳимияти иҷтимоиву иқтисодии касби ояндаи худро дарк намуда, дорои ангеаи баланди иҷрои вазифаву ухдарориҳои касбии худро амалӣ мекунад; - маҳорати таҳлилу баррасӣ намудани мазмуну муҳтавои осори бадеию ҳунариро донишҳои адабӣ ҳунариро дар ҳаёти иҷтимоию ахлоқӣ ҷомеа доро мебошад; - салоҳиятҳо ва талаботро дар бобати худтакмилдиҳӣ таҳлил карда метавонад.		
НОМИ БАХШ	АТТЕСТАТСИЯИ ХАТМ	9	кредит
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш - озмоиши амиқ ва гуногунҷабҳаи донишҳои назариявӣ ва таҷрибаи амалӣ дар соҳаи филология, инчунин баҳодихии салоҳиятҳои бадастомадаи улуми иҷтимоӣ ва касбӣ мебошад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ	1. Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои таҳассусӣ – 3 кредит; 2. Қори таҳассусии хатм – 6 кредит.		

БАХШ			
НАТИҶАҶОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишчӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - кодир ба ҷустуҷӯ, истинод ба адабиёти касбӣ ва таҳлили он, муқоисаи натиҷаҳои таҳқиқот ва усулҳои истифодашуда; - истифода бурдани усулҳои таҳқиқот ва коркарди маълумотро омӯхтааст; - доир ба масъалаи баррасишаванда ва натиҷаҳои бадастомада ба таври пурмазмун, фаҳмо, мантиқӣ ва мухтасар навишта метавонад; - натиҷаҳои таҳқиқоти худро дар заминаи кори пештара таҳлил ва арзёбӣ карда, натиҷаҳои бадастомадаро дар асоси фарзияҳои назариявӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти пештара тафсир карда тавонанд; - қобилияти бо истифода аз сарчашма ва манбаҳои хориҷӣ ва ватанӣ иттилоотӣ, маълумотҳои заруриро ҷамъоварда ба ин восита баҳо додан ба вазъи мавҷуда ва таҳияи дурнамои соҳаи филологияро доро мебошад; - бо адабиёти касбӣ кор карда метавонад; - донишҳои гирифтаашро дар омӯзиши масъалаҳои назариявӣ ё амалӣ татбиқ карда метавонад; - маҳорати тартиб додани матн илмиро медонад ва дар кори худ риоя мекунад.		
НОМИ БАХШ	МАШҒУЛИЯТҶОИ ФАКУЛТАТИВӢ	18	кредит
МАҚСАДИ БАХШ	Ҳадафи бахш –дар донишчӯён ташаккул додани донишҳо оид ба тарзи ҳаёти солим ва худро идора карда тавонистан дар вазъиятҳои фавқулода.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	1. Тарбияи ҷисмонӣ – 6 кредит; 2. Тайёрии ҳарбӣ – 12 кредит.		
НАТИҶАҶОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишчӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмониро дар рушди шахсият ва омодагӣ ба фаъолияти касбӣ дарк менамояд; - омодагии аввалияи дифои ҳарбиро гузаштааст.		

4.МУҲЛАТИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

4.1.Муҳлати азхуднамоии барномаи таҳсилотӣ дар 4 соли таҳсил (дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ) ба 208 ҳафта баробар аст, аз он ҷумла:

- таълими назариявӣ, бо назардошти корҳои илмӣ-таҳқиқотии донишчӯён, машғулиятҳои амалӣ ва корҳои лабораторӣ –123 ҳафта;
- сессияҳои имтиҳонӣ – 21 ҳафта;
- таҷрибаомӯзиҳо – на камтар аз 12 ҳафта;
- таҷрибаомӯзии таълимӣ–4 ҳафта
- таҷрибаомӯзии педагогӣ – 4 ҳафта
- таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ – 4 ҳафта;
- аттестатсияи ниҳой якҷоя бо давраи омодагӣ ва дифои кори тахассусии хатм – на камтар аз 6 ҳафта;
- таътилҳо (якҷоя бо 8 ҳафтаи руҳсатии баъдаздипломӣ) – 48 ҳафта.

4.2. Ҳаҷми аксари сарбории таълимии донишчӯ (меҳнатталабӣ) дар як ҳафта 45 соат муқаррар шудааст, ки он ҳама намудҳои машғулиятҳои аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ (корҳои мустиқилона)-ро дарбар мегирад.

4.3. Сарбории ҳафтаинаи аудиторӣ донишчӯ дар шакли таҳсили рӯзона 30 – 36 соатро ташкил медиҳад. Ҳамзамон, ба миқдори соатҳои зикргардида машғулиятҳои факултативӣ дохил намешаванд.

4.4. Дар шакли таҳсили фосилавӣ ба донишҷӯ барои ба таълими аудиторӣ бо омӯзгор фаро гирифтанд, дар як соли таҳсил дар ҳаҷми на камтар аз 6 кредит (144 соат) ҷудо карда мешавад.

4.5. Таътилҳо дар соли таҳсил на камтар аз 10 ҳафтарао ташкил медиҳанд, аз ҷумла таътили зимистона на кам аз 2 ҳафта.

5.ШАРОИТҲОИ АМАЛИГАРДОНИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

5.1.Таъминот ва дастгирии донишҷӯён

5.1.1. Донишгоҳ дорои заминаи моддӣ-техникие мебошад, ки ба талаботи қоидаҳо ва меъёрҳои амалкунандаи зиддисўхтор ва гузаронидани ҳама гуна намудҳои омодагиҳои фанӣ, корҳои амалӣ ва илмӣ-таҳқиқотӣ, ки аз ҳуҷҷати мазкур бармеоянд, мутобиқат мебошад.

5.1.2. Ҳар як донишҷӯ ҳангоми таҳсил ба китобхона (китобхонаи электронӣ) ва муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилотӣ дастрасии номаҳдуд доранд. Китобхонаи электронӣ ва муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилотӣ дастрасии донишҷӯро аз ҳар нуқтае, ки тавассути Интернет имконияти ба он пайваستшавӣ мавҷуд аст, таъмин карда метавонад. Муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилоти донишгоҳ имкониятҳои зеринро дорад: дастрасӣ ба нақшаҳои таълим, барномаҳои кори фанҳо ва таҷрибаомӯзиҳо, захираҳои электронии маводҳои таълимӣ, нашриёти низомиҳои электронии китобхонаҳо, ки дар барномаҳои таълимии фан нишон дода шудаанд; қайди раванди таълим, натиҷаҳои санҷишҳои марҳилавӣ ва натиҷаҳои азхудкунии барномаи таҳсилотӣ; гузаронидани ҳама шаклҳои дарс, чароғи баҳодихӣ ба натиҷаҳои таълим, ки татбиқи онҳо бо назардошти истифодаи таълими электронӣ ва технологияҳои таҳсилоти фосилавӣ сураат мегирад.

5.1.3. Дар тавозуни донишгоҳ 8 хобгоҳ, ҳам барои донишҷӯён ва ҳам барои омӯзгорон мавҷуданд. Хобгоҳҳо дорои ҳуҷраҳои бароҳат буда, ҳаммом, ҳоҷатхона ва ҳуҷраи хӯрокпазӣ дар ҳар як ошёна алоҳида ҷойгиранд. Инчунин, дар хобгоҳҳо ошхона ва нуқтаҳои хӯрокхӯрии ғайрӣ мавҷуданд. Сокинон бо мебел зарурӣ (кат, ҷевони либос, мизу курсӣ), инчунин ҷойхобҳо таъмин карда мешаванд. Дар хобгоҳҳо пайваста барои беҳтар кардани шароити зист мунтазам кор бурда мешавад. Инчунин, дар тавозуни донишгоҳ 1 истироҳатгоҳ дар минтақаи ноҳияи Варзоб низ мавҷуд аст, ки донишҷӯён дар вақти таътил ва устодону кормандон дар вақти руҳсатии меҳнатӣ метавонанд истироҳат намоянд.

5.2. Назорат ва натиҷаи ниҳони азхудкунии донишҳо

5.2.1. Аз рӯи ҳамаи фанҳо ва таҷрибаомӯзиҳо, ки дар барномаи таҳсилотӣ дарҷ гардидаанд, баҳои ҷамъбасти гузошта мешавад. Эквиваленти баҳои ҷамъбасти ба ҷадвали зерин мувофиқат менамояд:

Эквиваленти ҳуруфии баҳо	Эквиваленти рақамии баҳо	%-ҷавобҳои дуруст	Баҳои анъанавӣ
A	4,0	$95 \leq A \leq 100$	Аъло
A-	3,67	$90 \leq A- < 95$	
B+	3,33	$85 \leq B+ < 90$	Хуб
B	3,0	$80 \leq B < 85$	
B-	2,67	$75 \leq B- < 80$	
C+	2,33	$70 \leq C+ < 75$	Қаноатбахш
C	2,0	$65 \leq C < 70$	
C-	1,67	$60 \leq C- < 65$	
D+	1,33	$55 \leq D+ < 60$	
D	1,0	$50 \leq D < 55$	
Fx	0	$45 \leq Fx < 50$	Ғайриқаноатбахш
F	0	$0 \leq F < 45$	

5.2.2. Баҳои ҷамъбастии донишҷӯ оид ба азхуд намудани барномаи таълимӣ аз рӯи ҳар як фан мувофиқи формулаи зерин ҳисоб карда мешавад.

$$\text{Баҳои ҷамъбастӣ} = \left[\frac{(P_1 + P_2)}{2} \right] * 0,5 + \text{ИК} * 0,5$$

P_1 – натиҷаи назорати санчиши фосилавии 1

P_2 – натиҷаи назорати санчиши фосилавии 2

ИК – Назорати ҷамъбастӣ

5.2.3. Раванди баҳодихии имтиҳонҳои ҷорӣ ва натиҷабарории ниҳони азхудкунӣ аз рӯи ҳар як фан ва дигар намудҳои фаъолият (аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ) аз ҷониби Шурои таълимӣ-методи донишгоҳ дар асоси “Низомномаи низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон” муайян карда мешавад.

5.3. Дар рафти амалӣ намудани барномаи таҳсилотӣ ДМТ ҳуқуқ дорад, ки:

- раванди таълимро дар шакли курсҳои назариявии муаллифӣ ва машғулиятҳои гуногуни гурӯҳию инфиродӣ, амалию семинарӣ аз рӯи барномаҳои таълимӣ, ки дар ҳуди донишгоҳ бо назардошти хусусиятҳои минтақавӣ, миллию этникӣ, касбӣ ва ҳамчунин қорҳои илмӣ-таҳқиқотии омӯзгорон, ки мазмуну мундариҷаи ихтисосро фаро мегиранд, амалӣ гардонад;

- умқи таълими фаслҳои ҷудогонаи фанҳоеро, ки дар баҳши фанҳои заминавӣ ва таҳассусӣ қарор доранд, дар мутобиқат бо сикли фанҳои омодамаҳои касбӣ ва бо назардошти ба ҳисоб гирифтани хусусиятҳои инфиродии донишҷӯён муқаррар намояд;

- номгӯи таҳассусҳоро аз рӯи ихтисосҳои донишгоҳ, номгӯи фанҳои таҳассусӣ, ҳаҷм, мазмуну мундариҷаи онҳо, инчунин шаклҳои назоратро барои аз худ намудани онҳоро, илова ба муқаррароти барномаи таҳсилотии мазкур, муайян намояд;

- барномаи таҳсилотро аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллий” дар муҳлатҳои ихтисоршуда барои донишҷӯёне, ки маълумоти миёнаи касбӣ ва ё таҳсилоти олии касбӣ дар ихтисосҳои мувофиқ дошта, амалӣ гардонад.

Муҳлатҳои ихтисорӣ дар асоси донишҳои мавҷуда, малакаву қобилияти донишҷӯён, ки қаблан дар давоми таҳсил дар муассисаҳои дигар ҳосил кардаанд, муайян карда мешавад. Муҳлат ва давомнокии ҳадди ақали таҳсил аз се сол кам нест. Таҳсил дар муҳлатҳои ихтисорӣ инчунин барои шахсоне, ки дараҷаи таҳсилот ва қобилияти онҳо ба ихтисос муносиб ва асоснок мебошад, низ иҷозат дода мешавад.

5.4. Таъминоти кадрӣ раванди таълим

Таъминоти кадрӣ барномаи таҳсилотии мазкур аз ҷониби кафедраҳои соҳавии зерин таъмин карда мешавад:

- Кафедраи таърихи адабиёти тоҷик;
- Кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикӣ;
- Кафедраи таърихи забон ва типология;
- Кафедраи забони адабии муосири тоҷикӣ;
- Кафедраи забони тоҷикӣ ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷик;

Инчунин, барои татбиқи баҳши фанҳои заминавӣ ва модули фанҳои умумикасбӣ кафедраҳои умумидонишгоҳӣ ҷалб карда мешаванд.

Таҳассуси ҳайати роҳбарикунанда ва кормандони илмӣ-омӯзгорӣ ба тавсифномаи таҳассусӣ, ки дар “Дастурамали вазифавии кормандони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ” зикр гардидааст, мувофиқат менамояд.

Маълумоти пурра оид ба ҳайати профессорону омӯзгорон, ки раванди таълимибарномаҳои таҳсилотиро таъмин менамоянд, дар сомонӣ расмии ДМТ ҷойгир шудааст (нигаред ба <http://tnu.tj>).

5.5. Таъминоти таълимӣ методии раванди таълим

Амалӣ намудани барномаи таҳсилоти омодамаҳои мутахассисони соҳибдиплом бояд бо ҳуҷҷатҳои таълимию методӣ аз рӯи ҳамаи машғулиятҳои таълимӣ, дастрасии донишҷӯён ба фонди китобхона ва маҳзани маълумотҳо, ки бо мазмун ва мундариҷаи худ ба номгӯи фанҳои барномаи таҳсилот мутобиқанд, мавҷудияти китобҳои дарсӣ, дастурҳои таълимӣ ва

тавсияҳои методӣ аз рӯи ҳамаи фанҳо ва навъҳои машғулиятҳои таълимӣ, аз он ҷумла тамоми намудҳои корҳои лабораторию амалӣ дар доираи фанҳои таълимии ихтисос фароҳамомада таъмин бошад.

Мавҷудияти лабораторияҳо барои иҷрои корҳои лаборторӣ-амалӣ ҳатмӣ мебошад.

5.6. Таъминоти моддию техникии раванди таълим

Донишгоҳ, ки амаликунандаи барномаи таҳсилотии омодаанамоии мутахассисони соҳибкасб мебошад, дорои заминаи моддӣ-техникии ба меъёрҳои санитарии техникӣ ва гузаронидани тамоми намудҳои машғулиятҳои лаборторӣ, амалӣ ва корҳои илмӣ-таҳқиқотии донишҷӯён, ки нақшаи таълимии ихтисос муқаррар кардааст, ҷавобгӯ мебошад.

5.7. Таъмини таълимию методии таҷрибаомӯзӣ

Барномаи таҳсилотӣ барои омодагӣ ба фаъолияти касбӣ, бахши таҷрибаомӯзиро, ки баҳри рушди салоҳиятҳои касбӣ равона шудааст, пешбинӣ намудааст. Бо ин мақсад баргузориҳои се навъи таҷрибаомӯзӣ: таълимӣ, истеҳсолӣ ва пешаздипломӣ дар назар дошта шудааст. Микдори ҳафтаҳои ҷудошуда ва вақти баргузориҳои онҳо (семестрҳо) дар ҷадвали зерин нишон дода шудааст:

Таҷрибаомӯзиҳо	№ семестр	Микдори ҳафта
Таълимӣ	2,4	4
Педагогӣ	6,8	4
Пешаздипломӣ	8	4

Шаклҳои ҳисоботӣ оид ба ҳар як намуди таҷрибаомӯзиҳо аз ҷониби Маркази таҷрибаомӯзӣ ва рушди касбияти ДМТ ва кафедраҳои соҳавӣ муайян карда мешавад.

5.7.1. Таҷрибаомӯзии таълимӣ–раванди гирифтани малака ва донишҳои аввалияи касбӣ, ки дар он донишҷӯён нахустин таҷрибаи фаъолияти касбии дар доираи ихтисос муайянгардидаро мегиранд. Дар таҷрибаомӯзии таълимӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад. Дар таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад:

- самтгирӣ дар фазои касбият;

- тамоили гуногунҷанбагии касбияти Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик оянда дар ҳамаи соҳаҳои фаъолияти таҳассусӣ;

Таҷрибаомӯзии таълимӣ дар идораву ташкилотҳо новобаста аз шакли моликиятшон (давлатӣ ё хусусӣ) сурат мегирад. Дар раванди таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ барои ҳар як ташкилот (пойгоҳи таҷрибаомӯзӣ), донишгоҳ роҳбарони таҷрибаомӯзиро аз ҳисоби устодони кафедра ҷудо менамояд. Роҳбарони таҷрибаомӯзӣ ба донишҷӯён оид ба рафти таҷрибаомӯзии таълимӣ ва омода намудани ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ машварат медиҳанд.

5.7.2. Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ – раванди комплексие мебошад, ки дар он донишҷӯён намудҳои фаъолиятро иҷро мекунанд, ки ихтисос муайян намудааст. Дар таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад:

- самтгирӣ дар фазои касбият;

- тамоили гуногунҷанбагии касбияти Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик оянда дар ҳамаи соҳаҳои фаъолияти таҳассусӣ;

Таҷрибаомӯзии педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ новобаста аз шакли моликиятшон (давлатӣ ё хусусӣ) сурат мегирад. Дар раванди таҷрибаомӯзии педагогӣ барои ҳар як муассиса (пойгоҳи таҷрибаомӯзӣ), донишгоҳ роҳбарони таҷрибаомӯзиро аз ҳисоби устодони кафедра ҷудо менамояд. Роҳбарони таҷрибаомӯзӣ ба донишҷӯён оид ба рафти таҷрибаомӯзии педагогӣ ва омода намудани ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ машварат медиҳанд.

5.7.2. Таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ пас аз азбар намудани ҳамаи фанҳои дар нақшаи таълимӣ пешбинишуда ва бахши фанҳои интихобии модулҳо таҳти роҳбарии омӯзгорони кафедраи таҳассусӣ сурат мегирад. Мақсад аз баргузориҳои таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ-ин азхудкунии маҷмуии ҳамаи намудҳои фаъолияти касбӣ аз рӯи ихтисос, инчунин ташаккули

салоҳиятҳои умумӣ ва касбӣ, дарёфти малака ва қобилиятҳо ва дар баробари ин, омодагии донишҷӯ ба иҷрои кори тахассусии хатм мебошад.

6. МУНДАРИҶАИ МАЧМУИ ХУЧЧАТҲОИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ АЗ РӮИ ИХТИСОСИ “ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ ТОҶИК”

6.1. Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисос (НТИ)

Нақшаи таълимӣ қисмати маҷмуи хуччатҳои барномаи таҳсилотӣ ба ҳисоб рафта, рӯйхати фанҳо, ҳаҷми бучаи вақт, тартиби паиҳамой ва давраҳои алоҳидаи омодагии фанҳои таълимӣ, таҷрибаомӯзиҳо, машғулиятҳои факултативӣ, модулҳои таълимӣ ва дигар навъҳои фаъолияти амалии таълимиро муқаррар менамояд. Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисосҳои амалкунандаи ДМТ қисматҳои зеринро дар бар мегирад:

- номгӯй ва рамзи ихтисос, тахассус, муҳлат ва шаклҳои таълим;
- тақвими раванди таълим (дар ҳафтаҳо);
- маҷмуи бучаи вақт (дар ҳафтаҳо);
- нақшаи раванди таълим бо нишон додани номгӯи бахшҳо ва фанҳои ҳатмӣ, миқдори кредитҳо (аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ), нимсолаҳо, таҷрибаомӯзиҳо ва аттестатсияи давлатӣ;
- феҳристи фанҳои интихобӣ.

Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисос аз тарафи ДМТ дар мутобиқат бо хуччатҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва талаботе, ки дар бандҳои 2 ва 4-и хуччати мазкур дарҷ гардидааст, таҳия шудааст.

6.2. Нақшаи таълимии корӣ (НТК)

НТК бо назардошти тахассуси интихобшуда ва талаботи қисматҳои ДМТ ва давлатӣ таҳия шудааст. Нақшаи кори таълим сохтори курси махсус ва бучаи вақт, ки барои омӯзиши он зарур аст, муайян менамояд; НТК маҷмуи фанҳои таълимӣ ва ҳаҷми онҳоро дар соатҳо дар бар мегирад. Ҷадвали раванди таълим, пайдарҳамии омӯзиши фанҳоро аз рӯи курсҳо ва семестрҳо, навъҳои машғулиятҳои таълимии таҷрибавии гуногун, шаклҳои фосилавӣ ва навъҳои аттестатсияи ниҳонии давлатиро муайян мекунад. НТК дар асоси нақшаи намунавии таълимӣ, бо мувофиқаи Шӯрои олимони факултет омода ва аз тарафи раёсати таълим (шуъбаи таълим), тасдиқ карда мешавад.

6.3. Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ

Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ (таълимӣ, педагогӣ, пешаздипломӣ) дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ бо назардошти талаботи ҳаққи ақали мундариҷа ва сатҳи омодагии хатмкунандагон аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллӣ” ҷиҳати ба даст овардани салоҳиятҳои касбӣ, таҷрибаи амалӣ ва омодагӣ ба фаъолияти касбии хатмкунанда таҳия карда шудаанд.

Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ қисматҳои зеринро дар бар гирад:

- принципҳои асосии ташкил намудани таҷрибаомӯзиҳо;
- мақсад ва вазифаҳои таҷрибаомӯзӣ;
- мундариҷа, шаклҳо, макон ва вақти гузаронидан таҷрибаомӯзиҳо;
- натиҷаи ташаккули салоҳиятнокии донишҷӯён баъд аз гузаштан аз таҷрибаомӯзиҳо;
- сохтор ва мундариҷаи таҷрибаомӯзиҳо;
- басти вазифаҳо, ки донишҷӯён бояд ба таври ҳатмӣ дар рафти таҷрибаомӯзиҳо иҷро намоянд;
- хуччатҳои ҳисоботӣ аз натиҷаи гузаштани таҷрибаомӯзиҳо;
- тарзи баҳогузори донишҷӯён аз натиҷаи гузаштани таҷрибаомӯзиҳо;
- таъминоти таълимӣ-методӣ ва иттилоотии таҷрибаомӯзиҳо

Барномаҳои таҷрибаомӯзӣ аз тарафи кафедраи тахассусӣ бо ҷалби шуъбаи таҷрибаомӯзӣ ва заминае, ки дар он таҷрибаомӯзӣ гузаронида мешавад, омода карда мешаванд. Хуччати мазкур аз тарафи раёсати таълим (шуъбаи таълим) тасдиқ карда мешавад.

6.4. Барномаи таълимии фан

Барномаи таълимии фан-ин қисмати барномаи таҳсилотӣ мебошад, ки мақсад ва вазифаҳои курс (фанҳоро) бо тавсифи мавзӯҳо ва иттилооти иловагӣ, ки дар асоси он барномаи кори фан (силлабус) таҳия карда мешавад, дар бар мегирад. Барномаи таълимии фан аз тавсифи фан, шарҳи мухтасари мавзӯҳо ва маводи таълим, супоришҳо барои кори мустакилона, мисолҳои тестӣ, меърҳои баҳодихии дониш ва рӯйхати адабиётҳо иборат мебошад.

Хуччати мазкурро кафедраи тахассусӣ таҳия намуда, Шӯрои илмӣ-методии факултет маъқул шуморида, Шӯрои илмӣ-методии ДМТ тасдиқ менамояд.

6.5. Силлабус/Барномаи корӣ барои донишҷӯ

Силлабус - ин барномаи корӣ барои донишҷӯӣ бо тавсифи мухтасари курс, мақсад ва натиҷаҳои таълими донишҷӯӣ, ҳамчунин раванд ва тарзи баҳодихии фаъолияти донишҷӯён мебошад. Силлабус тавсифи фанни омӯхташаванда, мақсад ва вазифаҳои фан, номгӯи мавзӯҳо ва муҳлати омӯзиши онҳо, супориш барои иҷрои корҳои мустакилона, тартиби қабули супоришҳои тестӣ ва назоратӣ, корҳои лабораторӣ, вақти машваратҳо ва ҷадвали санҷиши дониши донишҷӯён, талаботи омӯзгор, меърҳои баҳодихӣ ва рӯйхати адабиётҳо дар бар мегирад.

Силлабус аз ҷониби ҳар як омӯзгор таҳия, дар кафедра баррасӣ, аз тарафи Шӯрои илмӣ-методии факултет маъқул шуморида шуда, Раёсати таълим (шуъбаи таълим) онро тасдиқ менамояд.

6.6. Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интиҳобӣ

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интиҳобӣ-ин қисмати ҷудонашавандаи барномаи таҳсилотӣ (замима), мебошад, ки иттилооти мухтасарро дар бораи фанни таълимдодашаванда ва мундариҷаи он инъикос менамояд. Хуччати мазкур бояд бандҳои зеринро дар бар гирад:

- номгӯи фан;
- тавсифи мухтасари фан;
- навъҳои машғулиятҳо;
- забони таҳсил;
- натиҷаҳои интизории таълим;
- номгӯи қисматҳои фан;
- воситаҳои истифодашавандаи таълим;
- шаклҳои ҷорӣ ва ҷамъбасти назорат.

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интиҳобӣ аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тоҷик” аз тарафи факултети филологияи тоҷик бо ҷалби кафедраҳои тахассусӣ ва умумидонишгоҳӣ таҳия карда мешавад. Хуччати мазкур дар алоҳидагӣ бе барномаи таҳсилотӣ тасдиқ карда намешавад.

7. АТТЕСТАТСИЯИ ХАТМАЗ РӯИ ИХТИСОС

7.1. Мафҳумҳои асосии аттестатсияи хатм

Аттестатсияи хатми мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ супоридани имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ ва ҳимояи рисолаи хатми бакалаврро дар бар мегирад.

Аттестатсияи хатм барои муайян намудани сатҳи омодагии назариявӣ ва амалии мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ ба иҷрои вазифаҳои касбӣ, ки барномаи таҳсилоти мазкур муқаррар намудааст ва барои идомаи таҳсил дар зинаи магистратура мутобиқи банди 1.7-и хуччати мазкур гузаронида мешавад.

Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ як ҷузъи аттестатсияи хатми донишҷӯ ба шумор рафта, бояд ба талаботи мазмун ва мундариҷаи барномаи таҳсилотие, ки донишҷӯ онро аз худ кардааст, мутобиқ бошад.

7.1.1. Кори тахассусии хатм

Рисолаи тахассусии хатм бояд дар шакли ҷопии компютерӣ пешниҳод карда шавад. Талабот ба ҳаҷм, мазмун ва сохтори рисолаи хатми тахассусиро донишгоҳ дар асоси

“Низомнома дар бораи рисолаҳои тахассусии хатм”, ки Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ намудааст, муайян менамояд.

Вақти барои омода намудан ва ба ҳимоя пешниҳод намудани рисолаи тахассусии хатм на камтар аз шаш ҳафтаро ташкил медиҳад.

7.1.2. Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ

Тартиби гузаронидан ва барномаи имтиҳони давлатиро аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тоҷик”, дар асоси тавсияҳои методӣ ва барномаҳои намунавӣ – Низомномаи аттестатсияи хатм, ки Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ кардааст, аз ҷониби Донишгоҳ муайян карда мешавад.

7.2. Хуҷҷати намунаи давлатӣ дар бораи таҳсилоти олии касбӣ (диплом)

7.2.1. Хатмкунандае, ки барномаи таҳсилоти олии касбиро аз худ кардааст, ба ӯ хуҷҷати намунаи давлатӣ дар бораи таҳсилоти олии касбӣ (диплом) дараҷаи бакалавр аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тоҷик”, дода мешавад.

7.2.2. Сохтори замимаи диплом

Дар замимаи дипломи намунаи давлатӣ дараҷаи академӣ, ихтисос, номгуӣ фанҳо ва натиҷаи кредитҳои дар давоми семестрҳо азхудшуда; GPA аз рӯи натиҷаҳои семестр ва дар умум, натиҷаи корҳои курсӣ, таҷрибаомӯзиҳо, натиҷаи аттестатсияи давлатӣ ва натиҷаи ҳимояи кори хатми тахассусӣ, натиҷаҳои таълим; рақам ва серияи дипломи намунаи давлатӣ нишон дода мешавад.

Замима бе диплом асос надорад.

8. НИЗОМИ ДОХИЛИИ ТАЪМИНИ СИФАТИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

8.1. Мафҳумҳои асосии кафолати сифат

Сифати таҳсилот – тавсифи комплекси фаъолияти таълимӣ ва омода намудани донишҷӯён, ки дараҷаи мутобиқати онҳоро бо стандарти давлатии таҳсилот ва талаботи асосии ҷонибҳои манфиатдор ва ҳамчунин сатҳи дастовардҳои мақсадҳои ба нақша гирифта ва натиҷаҳои барномаҳои таҳсилотӣ ифода менамояд.

Таъмини сифат – раванди ташаккули шароитҳои муайян ва ҷудо намудани захираҳои зарурӣ мебошад, ки мутобиқати мазмуну мундариҷаи барномаи таҳсилотӣ, имкониятҳои таҳсилотро ва воситаҳое, ки мақсади барнома нисбат ба дараҷаи сифат муайян кардааст, маҳсуб меёбад.

Низомии дохилии таъмини сифат дар донишгоҳ – ин маҷмуи сохторҳои ташкилии донишгоҳ, хуҷҷатгузориҳои дохилӣ, нишондодҳо, равандро, захираҳо, ки барои ҳамеша баланд бардоштани сифати барномаҳои таҳсилотӣ ва рушди фарҳанги канданашаванда таъмин мебошад.

8.2. Принсипҳои кафолати сифат

Принсипҳои кафолати сифат дар ДМТ:

ДМТ барои таъмини сифати таҳсилот ва кафолати он масъули асосӣ мебошад;

- кафолати сифат ба талаботи низомҳои ғуногуншакли таҳсилоти олии донишгоҳ ва донишҷӯён ҷавобгӯ мебошад;

- кафолати сифат талаботи донишҷӯён, ҷомеа ва дигар ҷонибҳои манфиатдорро ба эътибор мегирад;

- барномаҳои таҳсилотро тавассути сохторҳои дахлдори донишгоҳ мунтазам таҳлил ва таҷдид менамояд;

- худҳисоботдиҳии даврӣ аз рӯи натиҷаҳои омода намоеши донишҷӯён тибқи барномаҳои таҳсилотӣ;

- мунтазам дар байни донишҷӯён, хатмкунандагон ва корфармоён гузаронидани пурсишҳо (анкетаронӣ);

- бо мақсади таҳлил намудани сифати барномаҳои таҳсилотӣ даъват намудани ташхисгарони беруна;

- дастрасии натиҷаҳои баҳодихӣ ба сифати барномаҳобарои ҷомеа боз аст.

8.3. Стандартҳои дохилии таъмини сифат

Низоми дохилии таъмини сифат дар заминаи “Стандартҳо ва роҳнамо барои таъмини сифати таҳсилоти олий дар фазои аврупоии таҳсилоти олий (ESG)” таҳия гардида, аз ҷанбаҳои зерин иборат аст:

- сиёсати дохилии таъмини сифат;
- таҷдид ва тақмили барномаҳо;
- таълими ба донишҷӯ нигаронидашуда;
- стандартҳои қабули донишҷӯён, назорати давомот ва пешрафт, эътироф гардидан ва шаҳодатномадиҳӣ;
- стандартҳое, ки равандҳои адолатноку шаффофро зимни ба кор гирифтани, рушди касбӣ ва аз кор озод намудани кормандонро ба инобат мегиранд;
- стандартҳои захираҳои таълимии низомиҳои дастгирикунондаи таълимгирандагон (маблағгузориҳои кофӣ барои таълим ва фаъолияти омӯзгорӣ; пешниҳоди захираҳои таълимии босифат ва дастрас, роҳҳои дастгирии донишҷӯён);
- стандартҳои идоракунии иттилоот (донишгоҳҳо бояд ҷамъоварӣ, таҳлил ва истифодаи иттилооти мувофиқро бо мақсади идоракунии самараноки барномаҳои таҳсилотӣ ва дигар самтҳои фаъолиятро таъмин намоянд);
- стандартҳои иттилоонии ҷамоатчиӣ: донишгоҳҳо бояд дар хусусияти фаъолияти худ иттилоот нашр намоянд, ки он шаффоф, аниқ, ҳолисона, мубрам ва фаҳмову дастрас бошанд;
- мунтазам баргузори намудани мониторинг ва баҳодиҳии даврии барномаҳо;
- таъмини мунтазами берунаи сифат.

9. ҚОИДАҲОИ ҚАБУЛ ТИБҚИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

9.1. Дар ҷойҳои ҷудошуда аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллӣ”, дар ДМТ метавонанд, ҳам шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳам шаҳрвандони дигар кишварҳо довталаб бошанд. Миқдори ҷой барои қабул ба курси 1-ум аз рӯи ихтисоси забон ва адабиёти тоҷикро Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи замимаи Иҷозатнома оид ба ҳуқуқи пешбурди фаъолияти таълимӣ муайян мекунад.

9.2. Дар асоси озмун аз рӯи натиҷаи супоридани имтиҳонҳои дохилшавӣ тариқи Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - ММТ). ба курси 1-ум шахсоне қабул карда мешаванд, ки соҳиби таҳсилоти миёнаи (пурраи) умумӣ мебошанд. Ҳамчун идомаи таҳсил ба курси дуюм шахсоне, ки дорои таҳсилоти миёнаи касбӣ ё таҳсилоти олии касбӣ ҳастанд, дар асоси озмун аз рӯи натиҷаи супоридани имтиҳонҳои қабул (мусоҳиба) дар ДМТ қабул карда мешаванд.

9.3. Қабул дар шӯъбаи рӯзона танҳо ба шахсони синнашон то 35 сола ва шӯъбаи таҳсилоти фосилавӣ бошад - бе маҳдудияти синну сол ба роҳ монда мешавад.

9.4. Бо нақшаи қабул ва номгӯи ҳуҷҷатҳо барои қабулдар сомонаҳои расмӣ ММТ ва ДМТ шинос шудан мумкин аст. (нигаред ба <https://ntc.tj> ва tnu.tj)

10. ИДОРАКУНИИ ТАҒЙИРОТ

Дар ҳолати ворид намудани тағйирот ва ё таҷдиди назар гардидани барномаҳо кафедраи таҳассусӣ бояд дар ин хусус маълумотҳои заруриро ба муҳокимаи Шурои олимони ДМТ барои баррасӣ ва тасдиқ кардан манзур намояд.

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои ҳатмӣ

1. БАҲШИ ФАНҲОИ ЗАМИНАВӢ

1.1. МОДУЛИ ИҶТИМОӢ-ГУМАНИТАРӢ

1.1.1. Фалсафа

Тавсифи мухтасари фан	Фалсафа - илми ҷомеашиносӣ буда, мавзуи фалсафа шинохти ҳақиқати ҳастӣ ва объекти он тамоми ҳастӣ: табиат, ҷамъият, инсон ва қобилияти маърифатии вай аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҳустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва қорқарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ қардааст, бояд: Донад: - зарурати омӯзиши фалсафа, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои фалсафа, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, фарқи фалсафаро аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии фалсафаро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк қарда, тасаввуроти ҳешро нисбати афқори гуногуни намоёндагони макотиби фалсафӣ, ки марбут ба масоили ҳастииносӣ ва маърифат қардани ҳодисоти олам; - тамаддунҳо ва ба ҷаҳонисозии арзишҳои фарҳангӣ, эҳёи суннатҳои ахлоқӣ, тарбиявӣ; - таърихи ташаккули миллати тоҷик; - нақши донишҳои фалсафиро дар ҷомеа муайян намуда, арзиши афқори фалсафиро дар шароити ҷомеаи техногенӣ ва иртиботӣ танҳо ба манфиати ҷомеа; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои фалсафиро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши қорҳои илмӣ-тадқиқотии худ. Тавонад: - оид ба ғояи афқори фалсафӣ андешаи дуруст пайдо қарданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои фалсафиро; - фарқ қардани ақидаҳои намоёндагони мактабҳои фалсафиро оид ба масоили ҳастииносӣ ва маърифатпазирӣ; - хусусиятгирҳои афқори фалсафиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи фалсафа; - истифодаи методҳои фалсафиро ҷиҳати ҳал ва баррасии масъалаҳои ҳаётии мавриди баҳс қароргиранда; - таъриф додани мафҳумҳои қалидии фалсафаро; - дарк намудани масоили муқрами муосир ва қорҳои ҳалли онҳоро. Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамқорӣ қарданро.
Номгӯи	- таърихи фалсафа

боб/мавзӯҳои фан	- онтология - гнесоология - фалсафаи инкишоф - фалсафаи иҷтимоӣ - антропологияи фалсафӣ - фалсафаи илм
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ)

1.1.2. Таърихи муосири Тоҷикистон

Тавсифи мухтасари фан	Таърихи муосири Тоҷикистон - ҳадафи омӯзиши фан ба донишҷӯён додани донишҳои зарурӣ дар бораи таърихи давлатдорӣ муосири Тоҷикистон
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гуногун мебошад; - қодир аст ғуноғунии фарҳангии ҷомеа дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - зарурати омӯзиши таърихи муосири Тоҷикистон, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои таърих, марҳилаҳои таърихӣ инкишофи Тоҷикистон, алоқамандии таърихи муосири Тоҷикистонро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникаӣ дарк карда, тасаввуроти ҳешро нисбати ташаккули давлатдорӣ муосири Тоҷикистон; - нақши донишҳои таърихро дар ҷомеа муайян намуда, инкишофи таърихӣ халқи тоҷикро пурра дарк намуда, санадҳои асосии таърихӣ рушди Тоҷикистон; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои таърихро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши қорҳои илмӣ-тадқиқотӣ худ. Тавонад: - оид ба инкишофи таърихи муосири Тоҷикистон андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои таърихро; - хусусиятҳои афкори таърихро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи таърихи муосири Тоҷикистон; - дарк намудани масоили муҳими муосир ва қорҳои ҳалли онҳо. Азхуд намояд: - малакаи таҳлилнаморо; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро

Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Ҷомеаи Тоҷикистон дар раванди таърихӣ муосир; - Ташаккули илм, маориф, фарҳанг дар раванди таърихи муосири Тоҷикистон; - Ташаккули соҳаҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқию сиёсӣ дар раванди таърихи муосири Тоҷикистон;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи низоми таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ)

1.1.3. Фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фарҳангшиносӣ -илмест, ки қомеъҳои фарҳангии давраҳои гуногуни ҷомеаи инсониро фаро мегирад. Омӯзиши илми фарҳангшиносӣ ба аҳли башар имконият медиҳад, ки аз дастовардҳои бузурги фарҳангу тамаддуни гузаштаи имрӯзаи бархурдор шаванд ва ба пешрафти он мусоидат намоянд. Диншиносӣ- илмест, ки масоили аз қабилҳои сабабҳои пайдоишавӣ, барқароршавӣ ва инкишофи динҳоро дар матини таъсири байниҳамдигарии онҳо бо дигар ҷараёнҳои фарҳангӣ ва иҷтимоӣ – сиёсӣ мавриди таҳлил қарор медиҳад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҳустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва қорқарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузашташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ, фарҳангӣ ва динӣ дарқ кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз ҳуд қардааст, бояд: Донад: - заруриати омӯзиши фарҳанг ва дин, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои қараҳангшиносӣ ва диншиносӣ, марҳилаҳои таърихӣ инкишофи фан, тафовути фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникаӣ; - ҷаҳонишавӣ ва арзишҳои фарҳангӣ, эҳёи суннатҳои ахлоқӣ, тарбиявӣ; - нақши дин ва донишҳои динӣ дар ҷомеа; - муайян намудани, арзишҳои фарҳангӣ ва динӣ дар шароити ҷаҳоншумулӣ; - қорбурди усулҳои асоси илмӣ дар омӯзиши фани диншиносӣ ва фарҳангшиносӣ. Тавонад: - оид ба ғояи афқори фарҳангӣ ва динӣ андешаи дуруст пайдо қарданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани масоилҳои асоси фарҳанг ва дин; - Таҳлили муқоисавӣ мосилҳои фарҳангӣ ва динӣ аз назари

	мутафаккирони мактабҳои гуногуни фалсафай; - Марҳилаҳои асоси ташаккули фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ ҳамчун илм; - Шарҳ ва тавзеҳи масоилҳои мубрами фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо. Малака ҳосил намояд: - оид ба таҳлилнамӣ; - оид ба таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ; - оид ба ҳамкорӣ кардан бо ҳамкасбон.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Назарияи фарҳанг. - Таърихи фарҳанг. - Фалсафаи фарҳанг. - Фалсафаи дин. - Сотсиология ва дин. - Равоншиносии динӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.1.4. Сотсиология

Тавсифи мухтасари фан	Сотсиология - ҳадафи омӯзиши фан ин ташаккул додани тасаввуроти умумии донишҷӯён оид ба ҷомеа, равишҳои асосии назариявии омӯзиши он ва таҳқиқӣ мушкилоти сотсиологии муосир, таъсири ҳодисаҳои равандаҳои ҷамъиятӣ ба соҳаи иқтисодиёт, ҳуқуқ ва идоракунии.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҳустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва қорқарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк қунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз ҳуд қардааст, бояд: Донад: - заруриати омӯзиши сотсиология, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои сотсиология, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, фарқи сотсиологияро аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии сотсиологияро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникаӣ дарк қарда, тасаввуроти ҳешро нисбати афқори гуногуни намояндагони макотиби сотсиологӣ, ки марбут ба масоили ҳастишиносӣ ва маърифат қардани ҳодисоти олам; мавзуи ҷомеашиносӣ; - дониши муосири сотсиологӣ дар фаҳмиши объект ва предмети ҷомеашиносӣ; - шахсият ҳамчун субъект ва маҳсули муносибатҳои иҷтимоӣ;

	- ҷамъиятҳои иҷтимоӣ ҳамчун шаклҳои ташкили иҷтимоии шахсони алоҳида; Тавонад: - оид ба ғояи афкори сотсиологӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои сотсиологиро; - фарқ кардани ақидаҳои намоёндагони мактабҳои сотсиологиро оид ба масоили ҷомеашиносӣ; - хусусиятҳои афкори сотсиологиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи ҷомеашиносӣ; - истифодаи методҳои ҷомеашиносиро ҷиҳати ҳал ва баррасии масъалаҳои ҳаётии мавриди баҳс қароргиранда; - таъриф додани мафҳумҳои калидии сотсиологиро; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо. Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- ҷараёнҳои ҷамъиятӣ; - ҳаракати иҷтимоӣ ва табақабандии иҷтимоӣ; - дигаргунии иҷтимоӣ; - ташкил ва идоракунии иҷтимоӣ ва ҳудудӣ; - сотсиологияи иқтисодӣ ҳамчун як баҳши донишҳои сотсиологӣ; - рафтор, шуур ва маданият.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.1.5. Сиёсатшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Сиёсатшиносӣ - яке аз илмҳои ҷомеашиносӣ буда, мақсади омӯзиши фан ташаккули шахрвандии ғайбӣ, фароҳам овардани заминаи робитаи ғайбӣ молиявӣ иқтисодӣ бо сиёсат, иқтисодиёт, ҳуқуқ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯзимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҳустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва қарқарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гуногуншуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк қунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ қардааст, бояд: Донад: - дастгоҳи қонсептуалӣ ва қатарияи илми сиёсатшиносӣ; - сохтор ва функцияи сиёсатшиносӣ; - идеологияҳои асосии сиёсии қамони муосир; - сохтори низоми сиёсии ҷомеа;

	- типологияи режимҳои сиёсӣ; - пешвоёни сиёсӣ, элитаи сиёсӣ; - хусусиятҳои маъракаи интиҳоботӣ ва технологияҳо; - назарияҳо, концепсияҳо ва моделҳои асосии сиёсатшиносӣ; намудҳо, шаклҳо, элементҳо (сохтор) ва вазифаҳои давлат, инчунин дурнамои рушди давлат; - таҷрибаи таърихии сиёсӣ, мафҳумҳои муосири фарҳанги сиёсӣ. Тавонад: - таҳлили хусусиятҳои системаҳои сиёсии муосир; - ҳаматарафа ҷараёнҳои сиёсиро ҳукукиро дар ҳамкории онҳо ба назар гирифтани; - таҳлили равандҳои сиёсӣ; - ба самарайи сиёсӣ баҳо додан; - идоракунии; ташаккули шуури сиёсӣ ва рафтори сиёсӣ; - малакаи муносибати ҳамҷониба ба таҳлили мушкилоти сиёсии ҷомеа; - малакаи таҳлили равандҳо ва падидаҳои дар соҳаи сиёсӣ ба амаломеа; - ҷомеа; - таҳлили муносибати байни сиёсат, иқтисодиёт ва ҳуқуқ. Аз худ намоёнд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданиро.
Номгӯи боб /мавзӯҳои фан	- таърихи сиёсатшиносӣ; - режимҳои сиёсӣ; - падидаҳои алоҳидаи сиёсатшиносӣ; - таносуби ҳуқуқ ва сиёсат; - таъсири равандҳои сиёсӣ ба ҳуқуқшиносӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.1.6. Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос - мақоми фанни зарури буда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи мафҳум ва моҳияти ҳуқуқ ҳамчун соҳаи мустақили ҳуқуқ, муносибатҳои ҳуқуқ ва ғ. пешкаш карда мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур	- қодир аст, ки асосҳои қонунгузори танзими фаъолияти субъектони хоҷагидориро дар рафти фаъолияти касбӣ истифода намоёнд; - малакаи қору таҳлил ва арзёбии иттилоот бо истифода аз технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ҳангоми қабули қарорҳои характери ҳуқуқӣ дошта бошад.

ташаккул бояд ёбанд	
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мазмуну мафҳумҳои падидаҳои алоҳидаи соҳаи муносибатҳои ҳуқуқро аз худ намояд; - хусусиятҳои хоси падидаҳои алоҳидаи ҳуқуқро омӯзад; - татбиқи амалии муносибатҳои алоҳидаро анҷом дода тавонад; - ҷиҳатҳои амалии басташавии падидаҳои алоҳидаи ҳуқуқро аз худ намояд; - танзими ҳуқуқи гузариш ба муносибатҳои иқтисоди бозоргонӣ дар муносибатҳои ҳуқуқро аз худ карда бошад; - дар бораи гуногунии қонунгузории ҳуқуқи давлатҳо маълумоти кофӣ дошта бошад. Тавонад: - мазмуну мафҳумҳои асосии падидаҳои ҳуқуқро шарҳ дода тавонад; - хусусиятҳои ҳар як муносибатҳои ҳуқуқро муайян карда тавонад; - унсурҳои таркибии муносибатҳои ҳуқуқро аз худ кунад; - оқибати риоя накардани муносибатҳои ҳуқуқро аз худ намояд Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Маълумоти умумӣ дар бораи ҳуқуқ - Ҳуқуқ иқтисодӣ бозор - Соҳибкор ва ҳуқуқи соҳибкорӣ - Мафҳум ва намудҳои сарчашмаҳои ҳуқуқи соҳибкорӣ - Асосҳои амволии фаъолияти соҳибкорӣ - Асосҳои амволии фаъолияти соҳибкорӣ - Асосҳои ташкилӣ- ҳуқуқи фаъолияти соҳибкорӣ - Қабули санҷиши фосилавии 1-ум (рейтинги 1-ум) - Асосҳои ҳуқуқи муфлисшавӣ - Мафҳум, мазмуну мӯҳтаво ва таъмини ҳуқуқи менеҷмент - Шартномаҳо дар бахши фаъолияти соҳибкорӣ - Намуди шартномаҳо дар бахши фаъолияти соҳибкорӣ - Шартномаи меҳнатӣ - Тартиботи меҳнатӣ. - Интизоми меҳнат - Намудҳои рухсатӣ - Ҳифзи ҳуқуқҳои соҳибкорон - Мафҳум ва аломатҳои муфлисшавӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи низоми таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.1.7. Назарияи иқтисодӣ

Тавсифи мухтасари фан	Назарияи иқтисодӣ – ин илми ҷамъиятест, ки барои сарфакорона истифода бурдани захираҳои маҳдуди иқтисодӣ дар шароити номаҳдуд
------------------------------	--

	будани талаботи одамон меомӯзад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- эҳсос ва дарки равандҳои иқтисодӣ дар асоси ба вучуд омадани ҳодисаҳои иқтисодӣ, сатҳу дараҷаи эҳсос, густариш ва инкишофи он, мустақиман ба сатҳ ва дараҷаи рушди истеҳсолоти ҷомеавӣ вобаста мебошад. Маҳз, зинаҳои рушди иқтисод, шохсутун ва омилҳои муайянкунандаи сатҳи эҳсос ва дарки ҳодисаву ҷараёнҳои иқтисодӣ мегарданд; - омӯзиши равандҳои иқтисодӣ дар асоси методологияи назарияи иқтисодӣ; - таҳлили факту рақамҳо ва муайяннамоии ҷаъолияти дурнамои субъектҳои хоҷагидорӣ мебошад. Ҳаёти иқтисодӣ ҳамчун ҷамъи беҳадду канори ҳодиса ва ҷараёнҳои иқтисодии ҷудогонаю пароканда ва дар асоси қонуни қонуниятҳои ғайринизомии танзимшаванда қарор мегирад. Аз ин рӯ восита ё худ фишанге зарур аст, ки ҷаъолияти ҳарчу марҷ (бесару сомон) бо ёрии он ҳисобу китоб ва танзим карда шуда, ба ягон мақсад равона карда шавад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мақсад ва моҳияти макроиқтисодро аз худ намояд; - нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ ва низомии ҳисоби миллиро аз худ намояд; - рушди иқтисодӣ ва зарурати маблағгузорино аз худ намояд; - нишондиҳандаҳои мувозинатӣ ва номувозинатии макроиқтисодиро аз худ намояд; - низомии пулию қарзии давлатро аз худ намояд; - низомии молиявӣ ва бучети давлатро аз худ намояд; - сарчашмаҳои даромади аҳоли, сатҳи зиндагӣ ва камбизоатиро аз худ намояд; - масъалаҳои муҳими иқтисодии ҷаҳонро аз худ намояд. - низомии асъорӣ ва қурби асъорро аз худ намояд; Тавонад: - мақсадҳои иқтисоди миллиро шарҳ дода тавонад; - усулҳои ҳисоби нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ ва низомии ҳисоби миллиро баён карда тавонад; - сарчашмаҳо ва шаклҳои рушди иқтисодиро нишондода тавонад; - бекорӣ, беқурбшавии пул ва бӯҳрони иқтисодиро шарҳ дода тавонад; - низомии бонкӣ ва миқдори пули барои муомилот зарурро таҳлил карда тавонад; - касри буча, низомии андоз, ва сиёсати фискалии давлатро шарҳ дода тавонад; - нишондиҳандаҳои сатҳи зиндагӣ ва сиёсати иҷтимоии давлатро аниқ карда тавонад; - бозори ҷаҳонӣ, ҳамгирии байналхалқии иқтисодӣ ва муҳоҷирати меҳнатиро шарҳ дода тавонад; - қонуниятҳои бавуҷудоии асъор ва муносибатҳои асъориро баён карда тавонад. Азхуд намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.

Номгӯи боб/ мавзӯҳои фан	- Назарияи Макроиктисод. Мақсад ва воситаҳои сиёсати макроиктисодӣ - Назарияи истеъмор, пасандоз ва маблағгузорӣ - Назарияи мувозинати макроиктисодӣ - Рушди иқтисодӣ – натиҷаи фаъолияти иқтисоди миллӣ - Инкишофи даврагии иқтисодӣ - Сабабҳо, оқибатҳо ва шаклҳои бӯҳронҳои иқтисодӣ - Назарияи шугли аҳоли ва бекорӣ - Низоми пулию қарз - Таваррум ва чораҳои зидди он - Низоми қарзию бонкии муосир - Низоми молиявӣ ва сиёсати молиявии ҷомеа - Сиёсати фискалии давлат. Андоз ва низоми андозситонӣ - Маҷмуи даромадҳои аҳоли - Сиёсати иҷтимоии давлат ва самтҳои асосии он - Масъалаҳои назариявии иқтисоди ҷаҳонӣ - Низоми асбори молиявии байналхалқӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ЗАБОНӢ

1.2.1. Забони русӣ аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	Забони русӣ аз рӯи ихтисос - забони муоширати байни миллатҳо ба шумор меравад. Забони русӣ барои ғанӣ гардидани забони миллии мо таъсири муфид мерасонад. Оиди боигарӣ ва иқдидори забони русӣ мутафаккирони адабӣ ва ҷамъиятӣ – шоирони классики рус дар осори худ қайд намудаанд. Забони русӣ аз рӯи ихтисос барои баланд бардоштани маданияти нутқи донишҷӯён, шуурнокӣ, забондонӣ ва муоширати онҳо бо ин забон истифода бурда мешавад. Забони русӣ аз рӯи таҳассус барои мукамал намудани нутқи шифохӣ ва хаттӣ, аз худ намудани матнҳои таҳассусӣ, таҳлилу тавзеҳ додани мундариҷаи матн истифода бурда мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ (амалӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Маҳорати таҳлили иттилооти дар раванди таълим ба даст оварда, тақмили дониш ва малакаи аз рӯи ихтисос ба даст овардашуда ва тадбиқи амалии он дар ҳалли масъалаҳои дар пеши худ гузошташуда; - Доштани маҳорати дуруст тартиб додани ҷумла бо истифода аз калима ва ибораҳо аз рӯи таҳассус.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ намудааст, бояд: Донад: - Аҳамияти омӯзиши забони русӣ, қоидаҳои асосии грамматика ва

тадриси фан ба даст меоянд	имлои забони русӣ; - Тарзи дурусти талаффузи садонокҳои беада дар ҳиҷо ва калима, тарзи дурусти истифодаи калима дар падежҳо, тасрифи исм, сифат, ҷонишин, шумора ва сифити феълӣ; - Хелҳои ибораҳо, тарзи дуруст сохтани ибораҳо ва ҷумлаҳо бо забони русӣ; - Қоидаҳои дуруст истифода бурдани аломатҳои китобатӣ. Тавонад: - Истифодаи калима ва ибораҳои таҳассусӣ аз рӯи ихтисоси интихобшуда ҳагоми омодагии рефератҳо, маърузаҳо, корҳои курсӣ; - Дар мавзӯҳои гуногун бо истифода аз адабиёти бадеӣ ва таҳассусӣ ҳамсухбат шуда тавонад; - Дониш ва малакаи ба даст овардаи худро дар фаъолияти илмӣ – таҳқиқотии худ истифода барад. Азхуд намоёнд: - Маҳорат ва малакаи таҳлил намудан; - Бурдани корҳои илмӣ – таҳқиқотӣ; - Маҳорати муошират бо ҳамкорон ва шахсони дар гирду атроф буда.
Номгӯи боб/ мавзӯҳои фан	- Маълумоти асосӣ оиди забон; - Қисматҳои асосии фанни забони русӣ (фонетика, лексика, лексикология, фразеология, мафҳуми грамматика: морфология, синтаксис, услубшиносӣ, аломатҳои китобатӣ).
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Иҷрои машқҳо, таҳлили матну луғатҳои таҳассусӣ, таҳияи ҳуҷҷату санадҳои расмӣ-коргузорӣ; пурсиш аз рӯи саволномаҳо (карточкаҳо); суҳбати инфиродӣ (қабули КМРО); супоришҳои тестӣ (ҳангоми қабули рейтинг)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон тариқи компютер (тестӣ)

1.2.2. Забони хориҷӣ (англисӣ) аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	Забони англисӣ аз рӯи ихтисос – яке аз забонҳои ғарбии гурӯҳи забонҳои германӣ мебошад, ки имрӯз дар Бритониёи Кабир, Ирландия, Амрикои Шимолӣ, Австралия, Зеландияи Нав, Канада, ҳамчунин дар якқатор кишварҳои Осиё ва Африқо мустаъмал буда, бештар аз 500 млн. сокинони сайёраи мо ҳоло бо ин забон тақаллум менамоянд. Мақсади асосии таълими забони англисӣ ҳамчун забони хориҷӣ истифодаи амалии он мебошад, то ки забон чун воситаи муошират аз худ гардад ва маҳорати зарурӣ барои бо муваффақият ёд гирифтани забон ба даст ояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур	- тарзи талаффузи овозҳо, оҳанг, задагузори ва хусусиятҳои асосии тарзи пурраи талаффуз, ки барои вожаҳои касбӣ хос мебошанд, аз худ намудани мавзӯҳои асосии грамматикӣ, дуруст тарҷума намудани ҷумла, мазмуни матнро дарк намудан, ба саволҳо ҷавоб додан, бой гардонидани луғати таҳассусӣ ва мухтасар баён намудани мазмуни

ташақкул бояд ёбанд	матни тахассусӣ;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - ҳадафи омӯзиши забони англисӣ, нақши забони англисӣ дар таррақиёти соҳаи энергетика, мақоми рӯзафзуни забони англисӣ дар ҳаёти ҷомеаи муосири тоҷик; фарҳанг ва анъанаҳои милливу таърихии кишварҳои забонашон омӯхташаванда, одоби суҳан, муошират, нутқи муқоламавӣ; Тавонад: - Фаҳмиш (дарккунӣ): - фаҳмидани мазмуни машқҳое, ки дар асоси маводҳои омӯхташудаи лексикӣ ва грамматикӣ тартиб дода шудаанд; - Нутқи даҳонӣ : - дар асоси маводҳои омӯхташудаи лексикӣ мазмуни матни хондашуда ё аудио, видео, машқҳоро нақл карда тавоништан. - дар асоси мавзӯи омӯхташуда суҳбат карда тавоништан - матнҳои хониши инфиродӣ ва ҳонагиро хондан, суҳбат намудан ва нақл кардан. Муҳтасар суҳбат намудан оиди масъалаҳои ҳаётии мавриди баҳс қароргиранда. Таъриф додани вожаҳои калидии тахассусӣ; - Хониш - маҳорату малакаи бо матн кор карданро соҳиб гардидан (тасриф, фикрбандкунӣ ва исботи фикри худ), ривочи маҳорату малакаи хониши пешакӣ, шиносӣ ва омӯзиш дар вақти кор бо маводҳои таълимӣ; - Нутқи хаттӣ: - мазмуни матни хондашуда ё гӯшкардашударо бо тарзи хаттӣ баён карда тавоништан. Аз худ намояд: - малакаи муҳокима намудан; - малакаи таҳлил намудан; - малакаи аз назаргузаронӣ; - малакаи муошират намудан;
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- фонетика - лексикология - морфология - синтаксис - фразеология - услубшиносӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникӣ фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, наворҳои (видео)таълимӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.3. МОДУЛИ ФАНҲОИ ТАБIIЙ-ИҚТИСОДИ ВА ТЕХНОЛОГИЯИ ИНФОРМАТСИОНӢ

1.3.1. Технологияи информатсионӣ

Тавсифи муҳтасари фан	Технологияи информатсионӣ - илми техникӣ буда, дар бораи усул ва воситаҳои коркарди иттилооти додашуда бо ёрии мошинҳои электронии ҳисоббарор, дар бораи равандҳои иттилоотии системаҳои техникӣ, табиат ва ҷомеа маълумот медиҳад.
-----------------------	---

Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, озмоишӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- малакаи воридкунӣ, ҷустуҷӯ, таҳлил ва коркарди иттилооти компютерӣ, истифодаи он ҳангоми ҳалли вазифаҳои дар пеш гузошташуда; - малакаи истифодабарӣ аз барномаҳои гуногуни компютерӣ; - барои мутахассисони ҳамин соҳа малакаи барноманависӣ дар забонҳои гуногун.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - зарурати омӯзиши фанни технологияи иттилоотӣ, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои фан, марҳилаҳои таърихи пайдоиш ва таназзули компютерҳо, алоқамандии фанни мазкур бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ, тасаввуроти хешро нисбат ба масоили иттилоотии ҷомеа; - таъминоти техникӣ компютерҳо; - таъминоти барномавии компютерҳо; - на камтар аз 3 ё 4 асосҳои забонҳои барномасозӣ; - рамзонидани иттилоот ва шаклҳои алгоритмҳо. Тавонад: - тарз ва усули дурусти гузориши масъалаҳои барномасозӣ; - сохтани алгоритми ҳалли масъалаҳо; - навиштани барнома дар асоси алгоритми сохташуда; - ворид кардани барнома ба компютер, таҳлил ва танзими он; - гирифтани натиҷаҳои барнома ва таҳлили дурустии онҳо; - истифода кардан аз барномаҳои амалии офисӣ (таҳриргарҳо ва ҷадвалҳо); - омода кардани рунамозии (слайди) тасвирӣ барои баромадҳо; - истифода кардан аз барномаҳои графикӣ ва зиддивирӯсӣ. Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Муқаддимаи фан ва мафҳумҳои асосӣ - Таъминоти техникӣ компютерҳо - Таъминоти барномавии компютерҳо - Системаҳои оператсионӣ (CO Windows) - Таҳриргари матнӣ ва графикӣ Microsoft Word - Таблитсаи электронӣ Microsoft Excel - Истифодаи рунамозии (слайдҳои) тасвирӣ барои баромадҳо - Барномаҳои графикӣ бо рангрезии функционалӣ - Таҳияи алгоритмҳо ва татбиқи системаҳои ҳисоб - Забонҳои (муҳитҳои) барномасозӣ - Барномаҳои зиддивирӯсӣ - Хадамоти интернет
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникӣ фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати chorӣ	Иҷрои супоришҳои тестӣ, ҷимояи ҳисоботи корҳои озмоишӣ, гузаронидани суҳбати инфиродӣ

Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)
--	---------------------------

1.3.2. Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография

Тавсифи мухтасари фан	Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография– илм дар бораи қонуниятҳои ҷойгиркунонӣ, якҷоякунӣ ва баҳамтаъсиррасонии қувваҳои истеҳсолкунанда дар раванди истифодаи муҳити географӣ дар марҳилаҳои гуногуни рушди ҷамъиятию таърихӣ мебошад
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- тарзҳои аз худ намудани сарватҳо ва шароитҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро аз худ карда бошад; - қобилияти фаҳмидани равандҳои иқтисодии дар ҷомеа ба амаломеда ва таҳлили тамоюлҳои рушди иқтисоди Тоҷикистон ва ҷаҳон.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мазмуни мафҳумҳои асосии географияи иқтисодию иҷтимоии Тоҷикистон ва ҷаҳонро аз худ карда бошад; - асосҳои ноҳиябандии иқтисодӣ, дараҷаҳои принципҳо ва меъёрҳои асосии онро донад; - моҳияти ҷойгиркунонии истеҳсолотро дар заминаи мавҷудияти ашёи хом, энергия, сӯзишворӣ ва соҳаҳои ашёи хомталаб, меҳнатталаб ва энергияталабро қиёсан дарк карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани сарватҳо ва шароитҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро аз худ карда бошад; - дар бораи тараққиёти соҳаҳои афзалиятнок маълумоти кофӣ дошта бошад. Тавонад: - дар дарсҳо ва машғулиятҳо иштирок намуда, қоидаҳои муқарраргардидаи дохили донишгоҳро риоя намояд; - мазмуни мафҳумҳои асосии географияро шарҳ дода тавонад; - омӯзиши минбаъдаи таҳассусҳои иқтисодӣ ва ҷамъи ихтисосҳо бидуни донистани ҳолатҳои намоёнтарини географияи иқтисодию иҷтимоии Тоҷикистон ва ҷаҳон ғайриимконанд, баён карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани сарватҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро истифода карда тавонад; - гуногунии омилҳои ҷойгиркунониро шарҳ дода тавонад. Азхуд намояд: - малакаи муҳокима намудан; - малакаи таҳлил намудан; - малакаи аз назаргузаронӣ;
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Асосҳои назариявӣ ва мавқеи илми географияи иқтисодию иҷтимоӣ дар низоми илмҳои иқтисодӣ ва табиӣ - Қонуниятҳо, принципҳо ва омилҳои ҷойгиркунонии қувваҳои истеҳсолкунанда - Ҷумҳурии Тоҷикистон дар харитаи сиёсии ҷаҳон

	- Шароити табиӣ ва сарватҳои табиӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон - Комплекси кишоварзӣ-саноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Асосҳои назариявии ноҳиябандии иқтисодӣ ва тавсифи ноҳияҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Комплекси ҳудудӣ-истеҳсолии Тоҷикистони Ҷанубӣ (КҲИТЧ) - Тавсифи комплекси нақлиёт ва робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Харитаи сиёсии ҷаҳон ва типологияи мамлакатҳо - Географияи аҳолии ҷаҳон - Географияи сарватҳои табиӣи ҷаҳон - Ҳоҷагии ҷаҳонӣ ва тақсимои байналмилалӣ меҳнат - Географияи сайёҳии байналмилалӣ - Географияи соҳаҳои ҳоҷагии ҷаҳонӣ - Географияи нақлиёти ҷаҳон - Проблемаҳои глобалии давраи муосири тамаддуни ҷаҳонӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

1.3.3. Экология

Тавсифи мухтасари фан	Экология – илмест, ки муносибатҳои организмҳои зинда ва ғайри зиндари дар табиат меомӯзонад. Муҳити зист тамоми шароитҳои барои зиндагӣ лозимиро, ки инсон бе он наметавонист ва наметавонад вучуд дошт, фароҳам меорад. Инсон дар давраи таърихӣ тараққиётро барои қонеъ намудани талаботҳои худ ҳазорҳо намуди ҳайвоноту растаниҳоро нобуд сохта, на танҳо муҳити атроф, балки манбаҳои хурокворӣ, маводҳои сохтмонӣ ва манбаҳои ҳуҷраи олами ҳайвонотро ба хатари нобудшавӣ овардааст. Сабаби асосии чунин рафтор дар он аст, ки бисёри шахсони алоҳида, мардумон, баъзе аз табақаҳои ҷамъият аз оқибатҳои бӯҳрони экологӣ хабардор нестанд ва ё маърифати экологии ин табақа на онқадар рушд кардааст. Мақсади омӯзиши фанни Экология тайёр кардани мутахассисони соҳибмаълумоте, ки бо дониши назариявӣ ва амалӣ муккамал мебошанд, иборат аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- таҳлил ва амалӣ намудани проблемаҳои экологӣ чӣхати паст кардани таъсири антропогенӣ ҳангоми фаъолият дар истеҳсолот ва тадбиқ кардани лоиҳаҳои иқтисодӣ кишвар аз назари экологӣ; - истифодаи оқилонаи захираҳои табиат (аз ҷумла об, хок ва растани) ва ҳифзи он; - таъмини фаъолияти дурусти дастгоҳҳои газу ҷанг тозакунонда, обӣ ифлос ва коркарди партовҳои санитию маишӣ ҳамчун ашёи хоми дурум дараҷа.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: <i>Донад:</i>

тадриси фан ба даст меоянд	- зарурияти омӯзиши экология, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои экология, марҳилаҳои таърихӣ инкишофи фан, фарқи экологияро аз дигар илмҳои техникӣ ва биологӣ, алоқамандии экологияро бо илмҳои иқтисодӣ, табиӣ-риёзӣ, қонуниятҳои экологи ва гардиши моддаҳо дар табиат; - вазъи экологии имрӯза ва фардои муҳити табиӣ, пешгуи кардани таъсири антропогени ба муҳити атроф ва оқилона истифодабарии сарватҳои рӯизамини ва зеризаминӣ; - нақши донишҳои экологӣ барои мутахассисони самтҳои гуногуни иқтисодиёт (саноат, энергетика нақлиёт, ва ғайра); - усулҳои асосии илмӣ экологи чӣхати таҳия намудани нақшаҳо ва лоиҳаҳои иқтисодиёти кишвар аз назари экологӣ, пешбурди фаъолиятҳо оид ба корҳои илмӣ-тадқиқотӣ. Тавонад: - пайдо кардани андешаҳои дуруст дар самти таҳлили физикӣ-химиявӣ муҳити атроф ва таъсири антропогении ба фазои атмосфера, об ва замин; - истифода ва риояи асосҳои ҳуқуқӣ, китоби сурх, консепсия ва меъёрҳои экологӣ барои самтҳои гуногуни истехсолӣ; - дарки масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо; - рушди маърифати экологии аҳоли, беҳдошти муҳити зист ва рушди устувор; - мониторинги экологӣ дар экосистемаҳои гуногун ва дастрас намудани натиҷаҳои таҳлили ба аҳоли; - муайянкунии усулҳои гуногуни коркард ва истифодабарии партовҳо ба муҳити зист; - ҳалли проблемаҳои глобали, маҳали ва локали Тоҷикистон ва мавзӯҳои ҷифзшавандаи он; Аз худ наояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- таърихи экологияи умумӣ - ҷифзи муҳити зист - илми экологӣ - экологияи иҷтимоӣ - экологияи иқтисодӣ - экологияи шаҳрсозӣ - экологияи саноатӣ ва кишоварзӣ - экология нақлиётӣ - экологияи энергетикӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникӣ фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати чорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

2. БАҲШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ

2.1. МОДУЛИ ФАНҲОИ УМУМИКАСӢ

2.1.1. Муқддимаи адабиётшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Муқаддимаи адабиётшиносӣ» барои донишҷӯёни ҳамаи ихтисосҳои факултаҳои филологӣ миёни дигар илмҳое, ки ба асосҳои фаҳму дарки каломӣ бадеъ сарувор доранд, аз ҷумла «Назариёи адабиёт», «Таърихи адабиёт», «Нақди адабӣ» мақоми аввалия дорад, зеро тавассути он алифбои мафҳумҳои асосии назариёи адабӣ аз бар карда мешаванд. Таълими ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён роҷеъ ба ҳунари адабӣ, табиати муҳаббатоти санъати сухан, асари бадеӣ ҳамчун низоми воҳид, марҳилаҳои таърихӣ рушди адабиёт, роҳи усул ва методҳои дарки падидаҳои адабӣ тасаввуроти ибтидоӣ пайдо кунанд. Ҳадафи асосии тадриси фан фаро гирифтани мафҳумҳои калидии адабиётшиносӣ, мақулаҳо ва принсипҳои поэтикаи таърихӣ-умумӣ ва хусусӣ, дарки муҳияти эстетикӣ каломӣ бадеъ ва дарёфти малакаи аввалия таҳлили системавии осори бадеист. Ҳамчунин таълими вижаҳои адабиёти бадеӣ ҳамчун навъи ҳунар, аҳамият ва арзиши он дар ҳаёти иҷтимоӣ, имконоти эстетикӣ дарк ва таҳлили падидаву зухуроти адабӣ боназардошти махсусияти жанрии онҳо аз аҳдофи дигари тадриси «Муқаддимаи адабиётшиносӣ» ба шумор меравад. Дар ҷаҳорҷӯбаи вазоифи мазкур муҳимтарин мавзӯҳо, аз қабилӣ бадеият ва образи бадеӣ, сохтори матнӣ адабӣ, мундариҷа ва шакли асари бадеӣ, дунёи бадеии асар-сужет, системаи персонажҳо, олами ашъ, категорияи муаллиф дар адабиётшиносӣ, навъ ва жанрҳои адабӣ, системаи адабӣ, сабуқ ҷараён ва равияҳои адабӣ таълим дода мешаванд, ки барои пайдо кардани дониши ибтидоӣ аз каломӣ бадеъ ниҳоят заруранд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- дар онҳо қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додани асари бадеӣ ташаккул меёбад; - агар донишҷӯён мавзӯҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабилӣ сабақшиносӣ, матншиносӣ, таърихи адабиёт ва каломӣ бадеъ заминаи асосӣ мегардад; - омӯзиши ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижаҳои забону баён ва ҳунари адибро дуруст маърифат карда, ба таҳлили филологӣ асари бадеӣ муваффақ гарданд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - масъалаҳои муҳими шинохти асари бадеиро аз нигоҳи назариёи адабӣ аз бар мекунад; - матнӣ адабӣ ва навъҳои онҳоро таҳлил карда тавонад; - масоили назариёи маърифати адабиёти бадеиро аз худ мекунад; - маълумот оид ба жанр ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабақи адабиётро азхуд мекунад; - марҳилаҳои асосии ташаккул ва рушди назариёи адабро маърифат мекунад. Тавонад: - таҳлили асари бадеӣ аз нигоҳи мавзӯ ва мӯҳтаво, навъ ва услуб, забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳамияти он дар раванди адабӣ,

	вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунарий; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муосири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; Малака ҳосил намояд: - фарқ карда тавонистани навъҳои осори бадеӣ аз нигоҳи назарияи асари бадеӣ; - дар асоси баррасии илмӣ асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донишмандии забон ва воситаҳои баён; - таълифи дурусти матнҳо ва риояи қавонини назарияи адабӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Адабиёт – як навъи ҳунар; - фардӣ ва типӣ будан шартӣ образи бадеӣ; - воқеият - заминаи образи бадеӣ; - арзишҳои образи бадеӣ; - персонаж, қаҳрамон, характер, тип; - типӣ қонунидан – қонуни адабиёти реалистӣ; - мундариҷа ва шакл; - шакли адабиёти бадеӣ; - унсурҳои шакли адабиёти бадеӣ; - қонуниятҳои мундариҷаю шакл; - қонуниятҳои ҷинсӣ жанрии асарҳои бадеӣ; - жанрҳои ҷинси ҳамоса (эпикӣ); - жанрҳои ҷинси ғиноӣ (лирикӣ); - жанрҳои ҷинси драматӣ; - омезиши ҷинсҳои жанрҳо дар дохили як асари бадеӣ; - банду бастаи асари бадеӣ; - суҷа ва композиция - воситаҳои асосии ягонагии асари бадеӣ; - суҷа ва воқеа, таносуби суҷа ва воқеа; - навъҳои зиддият; - устухонбандӣ ва эътибори ҷиддӣ адабиёти классикӣ ба устухонбандии асар; - унсурҳои устухонбандӣ – матлаъ, насибу ташбиб, гурезгоҳ (ҳусни таҳаллус), - забони асари бадеӣ; - навъҳои сухани бадеӣ, назму наср ва меъёри онҳо; - вазн, навъҳои вазн (ҳичо ва арӯз); - ташаккули арӯзи нормативӣ; - қофия ва радиф ва моҳияти онҳо; - шеърӣ нав ва мавқеи он дар назми имрӯза; - шеърӣ сафед ва мавқеи он дар назми муосир; - қонуниятҳои инкишофи адабиёти бадеӣ; - навоарӣ ва унсурҳои навоарӣ; - робитаҳои адабӣ – омили пешрафти адабиёт; - услуб ва сабк. Се сабки маълуми адабиёти классикӣ; - мактабҳои адабӣ, ҷараёнҳои адабӣ, методи эҷодӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, сухбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифоҳӣ)

натичаи ниҳони таълими фан	
----------------------------	--

2.1.2. Назмшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Мақсади омӯзонидани ин фан аз худ намудани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ оид ба илми арӯз, вазни ҳичой, вазни нимой, ҳамчунин арӯзи озод; мухтассоти шеърӣ бевазн (шеърӣ ба истилоҳ сафед), ё худ шомлӯй; баланд бардоштани сатҳи шуур ва маърифати илмӣ донишҷӯён тавасути омӯзиши фанни назмшиносӣ ва анвои адабӣ; мусоидат намудан ба ташаккулёбии маҳорату малакаи донишҷӯ дар таъйини вазни шеър ва муайян кардани ихтиёрогуи ибтикороти шоирӣ дар матни манзум; ташаккули фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба алоқамандии фанни назмшиносӣ ва анвои адабӣ бо дигар фанҳои гуманитарӣ (фанҳои таърихи адабиёт, матншиносӣ, нақди адабӣ, луғатшиносӣ, таърих, мантиқ, равишшиносӣ).
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Асосҳои навҳои шеърӣ тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазн; - донишҷӯ авзони шеърӣ форсии тоҷикӣ: вазни арӯз, вазни ҳичой, вазни нимой, ё худ арӯзи озод; мухтассоти шеърӣ бевазн (шеърӣ ба истилоҳ сафед), ё худ шомлӯй; - мустақилона муайян кардани вазни ашъор; - бо равиши ҷадиди таълими бархурдор гаштан аз асосҳои сохторшиносии шеър; - шиносоии комил пайдо намудан аз ихтиёрогуи шоирӣ ва равиши корбасти ҳар қадом дар анвои гуногуни вазн; - салоҳияти меъёрҳои шикастани аркони вазн дар арӯзи озод; - таваҷҷӯҳ ба унсурҳои бавҷудоварандаи авзони дохилӣ дар шеърӣ сафед; - баланд гардидани ҳисси зебоишиносии каломӣ манзум дар шуури онон; - баланд гардидан ва такмил ёфтани маҳорат ва малакаи шеършиносии онҳо; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар вазнҳо; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеърӣ тоҷикӣ; - баҳрҳо ва авзони машҳури шеърӣ тоҷикӣ; - хусусиятҳои сохторию шаклии вазн; - ихтиёрогуи шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадид; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони даврӣ; - баҳрҳои аслӣ ва фаръӣ - анвои шеърӣ форсии тоҷикӣ: қасида, ғазал, рубоӣ, дубайтӣ, мустазод, маснавӣ...
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - шарҳ ва маъноҳои луғавию истилоҳҳои арӯз, баҳр, вазн ва ихтиёрогуи шоирӣ аз худ карда бошад; - асосҳои навҳои шеърӣ тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазнро аз худ кунад; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар вазнҳо доништа бошад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеърӣ тоҷикиро доништа бошад;

	- баҳрҳо ва авзони машҳури шеъри тоҷикиро фаро гирифта бошад; - хусусиятҳои сохторию шаклии вазро доништа бошад; - хусусиятҳои асосии вазни шеъри тоҷикиро доништа бошад; - ихтиёрооти шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадибро азхуд кунад; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони давриро ташхис дода тавонад; - баҳрҳои асли ва фаръиро фарқ карда тавонад ва асосҳои онҳоро бо доираи фарогирии авзони машҳур ҳифз карда тавонад; - назарияи истихроҷи баҳрҳои аслию фаръӣ ва маҳраҷи баромади гурӯҳи дуомро азхуд кунад; - вазни рубой, дубайтӣ ва авзони машҳури маснавиҳоро азхуд кунад. Тавонад: - маънои луғавию истилоҳҳои арӯз, баҳр, вазн ва ихтиёрооти шоириро маънидод карда тавонад; - асосҳои навъҳои шеъри тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазро фаҳмонида тавонад; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар ванҳо муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеъри тоҷикиро фаҳмонида тавонад; - баҳрҳо ва авзони машҳури шеъри тоҷикиро ҳифз карда тавонад; - оид ба хусусиятҳои сохторию шаклии вазн маълумот пешниҳод карда тавонад; - хусусиятҳои асосии вазни шеъри тоҷикиро муайян карда тавонад; - ихтиёрооти шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадибро шинохта тавонад; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони давриро бо мисолҳо фаҳмонида тавонад; - баҳрҳои асли ва фаръиро фарқ карда тавонад ва асосҳои онҳоро бо доираи фарогирии авзони машҳур номбар карда тавонад; - оид ба вазни рубой, дубайтӣ ва авзони машҳури маснавиҳо маълумоти дақиқ пешниҳод карда тавонад; - вазни шеъри тоҷикиро бароварда ва номашро муайян карда тавонад. Аз худ намоёнд: - донишҳои назарии бунёди оид ба анвои шеъри форсии тоҷикӣ, вазни ҳичой, арӯз ва ихтиёрооти шоирӣ; - мушкилоти фанни арӯз ва таъйини анвои шеъри форсии тоҷикӣ; - баҳрҳо ва зихофоти ин фанро аз бар кардан; - сохтори баҳрҳои аслиро аз фаръӣ дарк намудан; - вазни шеъри тоҷикиро амалан ташхис дода тавонад; - оид ба мушкилоти фанни арӯз ва таъйини авзони мушкил андешаҳояшро ибраз карда тавонад; - дар асоси девон ё дигар маҷмӯаҳои шеърӣ роҳҳои ташхиси авзонро дар амал фаҳмонида тавонад.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Назмшиносӣ ва мавзӯи баҳси он; - рукҳои асосии шеър: назм, шеър; - анвои вазни шеъри форсӣ–тоҷикӣ; - вазни ҳичой; - арӯз дар шеъри тоҷикӣ; - Ҳалил ибни Аҳмад – ихтироъгари арӯзи араб; - ҳарф, ҳичо, рук; - рукҳои солим ва рукҳои фаръӣ; - баҳр. Баҳрҳои солим;

	- баҳрҳои фарӣ; - баҳри Ҳазач ва анвои он; - баҳри Рамал ва анвои он; - баҳри Рачаз ва анвои он; - баҳри мутақориб ва авзони машҳури он; - баҳри Мутадорик; - баҳрҳои фарӣ: Қариб, Музорӣ; - баҳри Мушокил; - силсилаи дуҷуми баҳрҳои фарӣ; - баҳрҳои Ҳафиф, Муттас; - силсилаи сеҷуми баҳрҳои фарӣ; - баҳрҳои Сарӣ, Мунсарх; - илми бадеӣ; - санъатҳои маънавӣ ва лафзӣ; - анвои шеърӣ форсӣ–тоҷикӣ; - байт, дубайтӣ, рубоӣ, ғазал; - маснавӣ, қасида, қитъа; - қофия ва вазифаи он дар шеър; - ҳарфҳои қофия ва ҳаракатҳои он;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Имтиҳони ғосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

2.1.3. Матни классикӣ

Тавсифи муҳтасари фан	Ҳанни матни классикӣ дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун муҳассиси баландхиттос мавқеи хос дорад. Ҳангоми тадриси ҳанни мазкур дар бораи ҳатти арабиасоси тоҷикӣ ва роҳҳои азҳудкунии он маълумот дода мешавад ва роҳҳои мутолиаи матнҳои бо алифбои арабӣ таълифёфта нишон дода мешавад. Мақсади омӯзонидани ҳан васеъ гардонидани доираи фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба ҳатти арабӣ ва навҳои он, азҳуд намудани ҳатҳои насху настаълиқ, ҳонда тавонистани матнҳои бо алифбои арабӣ таълифёфта ва бо ин роҳ ноил гаштан ба мутолиаи осори дастнависи таърихӣ, адабӣ ва ҷуғрофӣ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азҳуднамоии ҳанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ҳондани матнҳои бо ҳатти арабиасоси тоҷикӣ таълифшуда; - дуруст навиштан бо ҳатти арабиасоси тоҷикӣ.
Натиҷаҳои таълими, ки аз тадриси ҳан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ҳанни мазкурро азҳуд кардааст, бояд: Донад: - шарҳи мазмуни мафҳумҳои асосии ҳан; - таърихи пайдоиш ва рушди ҳатти арабӣ;

	- хатти арабиасоси тоҷикӣ ва хусусиятҳои он; - ҳарфҳои хоси забони тоҷикӣ ва нақши онҳо дар тақмили алифбои арабиасоси тоҷикӣ; - ҳарфҳои мунфасилаю муттасилаи алифбо; - қоидаҳои имло бо хатти арабиасоси тоҷикӣ. - истилоҳоти забоншиносии дар луғатҳо истифодашударо донед; Таърифи: - истифодаи дурусти қоидаҳои марбут ба ҳарфҳои мунфасила ва муттасила дар навишт; - ифодаи садонокҳои забони тоҷикӣ бо ҳарфҳои гуногуни алифбои арабиасоси тоҷикӣ; - риояи қоидаҳои имлои изофат, шумора, аломати ҳамза, вои маъдула, ёи мақсура, пешванду пасвандҳо, пешоянду пасояндҳо, пайвандакҳо, ҳарфҳои шамсиву қамарӣ ва ғайра; - рави хондани матнҳои бо хатти арабиасос таълифшуда; - фаро гирифтани солшумориҳои қадимаи мардуми эронинажод ва муайян намудани солшумориҳои ҳиҷрии шамсиву қамарӣ ба милодӣ; - дарки ҳисоби абҷад ва қушодани моддаи таърих. Азҳуд намоёнд: - шаклҳои ҳарфҳои алифбои арабиасоси тоҷикӣ; - қоидаҳои имло бо хатти арабиасоси тоҷикӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Мавзӯи баҳси фан. - Таърихи пайдоиши хатти арабӣ. - Вижагиҳои алифбои арабиасоси тоҷикӣ. - Ҳарфҳои мунфасила ва вижагиҳои онҳо. - Ҳарфҳои муттасила ва вижагиҳои онҳо. - Қоидаҳои муҳимтарини имло бо хатти арабии тоҷикӣ: - имлои садонокҳо; - имлои изофа; - аломати ҳамза; - вои маъдула ва ёи мақсура; - имлои бандакҳо; - танвини фатҳа; - имлои вандҳо; - имлои шумораҳо; - имлои қолибҳои қалимаҳои арабӣ; - қалимаҳои ҳамреша; - ҳарфҳои шамсиву қамарӣ; - имлои феълҳо. - Солшумориҳои қадимӣ: - солшумории ҳиҷрии шамсӣ; - солшумории язdigурдӣ; - солшумории ҳиҷрии қамарӣ; - ҳисоби мучал. - Ҳисоби абҷад. - Моддаи таърих. - Навъҳои хатти арабӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китоби дарсӣ, дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати қорӣ	Имтиҳон (Р-1, Р-2)

Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (шифохӣ)
--	------------------

2.1.4. Забони адабии муосири тоҷикӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии забони адабии муосири тоҷикӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои забон ва адабиёти тоҷикӣ, ҳуҷҷатшиносӣ ва таъминоти ҳуҷҷатии идора, забоншиносӣ ва технологияи иттилоотӣ ва фарҳанги ҷаҳонӣ, забон ва адабиёти рус ва назария ва амалияи тарҷума мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккули донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи усули методҳои таҳқиқи муосиру анъанавии низомии овозии забон, ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетика, тавсифу таснифи фонемаҳои забони тоҷикӣ, ҳиҷо ва ҳиҷосозӣ, қолабҳои заданокӣ, қисматҳои таркибии луғатшиносӣ, калима, сохтори овозӣ, баромад, қабатҳои истеъмоли ва категорияҳои маъноии он; сохти морфологии калимаҳои забони тоҷикӣ: калимаи сода, калимаҳои сохта, калимаи рехта, калимаи мураккаб, калимаҳои таркибӣ. пешвандҳои шаклсоз ва калимасоз;анвон бандакҳо;асоси калима; мафҳуми реша;меъёрҳои гурӯҳбандӣ ва таснифоти ҳиссаҳои нутқ;маъноӣ луғавӣ, шаклу категорияҳои грамматикӣ, тарзу қолабҳои калимасозӣ ва вазифаҳои синтаксисӣ ҳамчун меъёрҳои гурӯҳбандии калимаҳо; ибораву ҷумла ва воситаҳои алоқаи онҳо, ҷумлаҳои содаву мураккаб ва навъҳои онҳо пешкаш карда мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустакилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азҳуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- вобаста ба системаи овозии забони тоҷикӣ ва хусусиятҳои он маълумоти зарурӣ гирад; - доир ба ҷиҳати тавлидӣ, акустикӣ ва лингвистии системаи овозии забони тоҷикӣ ба таври корфӣ маълумот дошта бошад; - доир ба ҳодисаҳои овозӣ: монандшавӣ, афзоиш, коҳиш, бадалшавӣ, ҷойивазкунӣ ва таҳфиф маълумот дошта, дар амал чунин хусусиятҳои овозиромуайян карда тавонад; - доир ба калима ва доираи ҳамнишинии онҳо бояд маълумот пайдо намояд; - доир мавқеи истеъмол ва доираи услубии калимаҳо маълумоти зарурӣ мегирад; - доир ба ҳодисаҳои луғавӣ: синоним, антоним, омоним, пароним маълумот пайдо намуда, мавриди қорбаст қаролр медиҳад; - аз худ кардани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ доир ба ҳиссаҳои нутқ ва калимасозӣ; роҳҳои калимасозӣ, пешванду пасвандҳои калимасозу шаклсоз, шаҳр додани истилоҳоти калимасозӣ; муайян кардани роҳҳои калимасозӣ дар асоси меъёри забони тоҷикӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - шарҳи усули методҳои таҳқиқи муосиру анъанавии низомии овозии забони тоҷикиро донад; - тафовути ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетикиро донад; - шарҳи тавсифу таснифи фонемаҳои забони тоҷикиро донад; - ҳодисаҳои овозӣ: монандшавӣ, афзоиш, коҳиш, бадалшавӣ, ҷойивазкунӣ, таҳфиф ва ихтисоршавиро донад; - таркиби луғавиро аз фонди асосии забон фарқ кунад;

	- мавриди шинохтани нишонаҳои калимаҳои иқтибосӣ аз хусусиятҳои забонии онҳо бархурдор бошад; - дар бораи луғатнигорӣ ва сохтори луғатҳо маълумоти муфасссал дошта бошад; - дар бораи таркиб ва сохтори калима маълумот пайдо кунад; - калима ҳамчун унсури ибора ва фарқияти ин ду воҳиди нутқро донад; - калимаро ҳамчун узви ҷумла ва вазифаҳои нахвӣи онро бояд донад; - таркиб ва сохтори ҷумлаҳои тоҷикиро донад; - мазмуни мафҳумҳои асосии истилоҳоти сарфро шарҳ дода тавонад; - калимаҳоро аз рӯи ҳиссаҳои нутқ ва аъзои ҷумла тасниф карда тавонад; - восита ва тарзу ҳелҳои алоқаи грамматикӣи калимаҳо дар ибора ва ҷумлаҳои содара донад; - ибора, сохт ва гурӯҳҳои онро ба таври бояду шояд донад; - ҷумла, сохти грамматикӣ ва ҳелҳои маъноӣи интонатсионӣи онро донад; - сараъзо ва аъзо пайрави ҷумла, ифода, сохт ва ҳелу воситаҳои алоқаи онҳоро бо ҷузъи тобеъкунанда донад; - мухотаб, калимаю воҳидҳои туфайлӣ, аъзи чида ва аъзои истисноӣи ҷумларо донад; Тавонад: - махсусиятҳои хоси системаи овозии забони тоҷикиро бояд муайян карда тавонад; - доир ба таҳаввулот ва тағйиротҳои овозӣ маълумот дошта бошад; - доир ба қонуниятҳои ҳиҷо ва ҳиҷосозӣ тасаввурот дошта бошад; - задаи калимаи тоҷикиро муайян карда тавонад; - илми луғатшиносиро ҳамчун яке аз илмҳои таркибии илми забоншиносӣ шиносад; - мавриди маънидоди калима ва таснифи маъноҳои он маълумоти комил дошта бошад; - вобаста ба нишонаҳои забонӣ калимаҳои иқтибосиро шинохта ва аз матн ҷудо карда тавонад; - қабатҳои истеъмолии калимаҳои забонро дониста, ҳангоми таҳлили матн онҳоро шинохта тавонад; - шарҳи маъноӣи истилоҳҳои морфологияро маънидод карда тавонад; - роҳҳои калимасозии забони адабии муосири тоҷикиро муайян карда тавонад; - ҳиссаҳои нутқро тасниф карда тавонад; - категорияҳои ҳиссаҳои нутқро муайян карда тавонад; - мазмуни мафҳумҳои асосии нахвро шарҳ дода тавонад; - тарзу ҳелҳои алоқаи грамматикӣ ва воситаҳои влоқаи нахвӣи калимаҳоро дар ибора ва ҷумла фаҳмонда тавонад; - ибора, сохт ва гурӯҳҳои онро ҳубу муфасссал шарҳ дода тавонад; - ҷумла, аломату хусусиятҳои асосӣ, сохти грамматикӣ ва ҳелҳои маъноӣи интонатсионӣи онро фаҳмонда тавонад; - сараъзо ва аъзо пайрави ҷумларо ҷудо карда, ифода, сохт ва ҳелу воситаҳои алоқаи грамматикӣи онҳоро шарҳ дода тавонад; - мухотаб, калимаю воҳидҳои туфайлӣ, аъзои чида, аъзои истисноӣи ҷумларо аз таркиби ҷумла ҷудо карда тавонад; - ҷумлаҳои мураккаб: пайваст ва тобеъ; ҳели алоқа ва воситаҳои алоқаи грамматикӣи ҷузъҳои ҷумлаҳои мураккабро фарқ ва таҳлил кардаву шарҳ дода тавонад; - ҷумлаҳои мураккаби сертаркиб ҳелҳо ва вижагӣҳои онҳоро тавсир додаву таҳлил карда тавонад;
--	--

	Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- мавзуи баҳси фонетика ; - Ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетика; - Гуруҳбандии садонокҳо ва ҳамсадоҳо; - Ҳичо ва ҳичосозӣ; - Зада, мафҳӯми зада; - Оҳанг ва навъҳои он; - Лугатшиносӣ ва мавзуи баҳси он; - Маншаи калимаҳо; - Маъноҳои калимаҳо; - Сабкиёти луғавӣ; - Луғатнигорӣ; - Мавзуи баҳси морфология; - Таснифоти ҳиссаҳои нутқ; - Алокаи морфология бо қисматҳои забоншиносӣ; - Морфема ҳамчун ҳиссаи хурдтарини маънодори калима; - Исм ва хусусиятҳои грамматикӣ он; - Сифат ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Шумора ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Ҷонишин ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Зарф ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Феъл ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Пешоянду пасоянд; - Пайвандакҳо; - Ҳиссаҷа ва нидо; - Калимаҳои тақлидӣ; - илми наҳв ва мавзуи баҳси он. - восита ва ҳелҳои алокаи грамматикӣ калимаҳо дар ибора ва сода. - ибора. Анвои ибора. - ҷумла ва аломатҳои асосии он. Аъзои ҷумла (сараъзо ва аъзои пайрави ҷумла). - ҳелҳои мухобиравии ҷумла (хабарӣ, саволӣ, амрӣ ва ҳитобӣ) . - ҷумлаи содаи яктаркиба ва ҳелҳои он (муайяншахс, номуайяншахс, умумишаха, бешахс, унвонӣ) - ҷумлаҳои мураккаб ва ҳелҳои он. - ҷумлаҳои мураккаби сертаркиб (пайваст ва тобеъ) ва омехта. - банди наҳвӣ ва ваҷагҳои он
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникӣ фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳонии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ, шифохӣ)

2.1.5. Фолклори тоҷикон

Тавсифи мухтасари фан	Фолкори тоҷикон – яке аз фанҳои асосӣ аст. Калимаи фолклор (folk+lore) англисӣ буда, фолк-мардум, лор-дониш, ҳикмат, фарҳанг аст, яъне дониши мардум ва ё адабиёти гуфторӣ (адабиёти халқ, адабиёти
------------------------------	---

	шифоҳӣ, адабиёти даҳанакӣ) аст. Илми фолклоршиносӣ дар садаи XIX ба вуҷуд омад ва оҳиста-оҳиста ба кишвари мо низ расид. Баъди нимаи дууми асри XX дар донишгоҳҳои Тоҷикистон дарс дода мешавад. Тадриси дарси «Фолклори тоҷикон» барои риштаҳои улуми иҷтимоӣ муҳим буда, ҳангоми тадриси ин фан ба масъалаҳои назарӣ, мактабҳои фолклорӣ, хусусият, жанрҳо, бадеият, маҳорати гуяндагон ва ҷойгоҳи матн дар муҳити иҷтимоӣ ва монанди ин таваҷҷуҳ мешавад. Мақсади таълими фанни «Фолклори тоҷикон» барои донишҷӯён таълим додани адабиёти гуфторӣ буда, онҳоро бо вижагиҳои он шинос намудан аст. Вазифаи тадриси фолклори тоҷикон аз он иборат аст, ки донишҷӯ оид ба ҷойгоҳи фолклор зиндагии моддӣ ва маънави мардум, жанрҳои фолклорӣ, тарихи пешина, муносибати он бо маросимҳо ва ғ. ошно шавад ва дар бораи иртиботи адабиёти гуфторӣ ва навишторӣ маълумоти муфассал гирад. Аз сабаби он ки сарчашмаи асосии осори адабӣ ин фолклор аст, ба ин васила донишҷӯро лозим аст, ки ин фанро ба таври бояду шояд азхуд намояд. Аз ин тариқ омӯзгор донишҷӯро ба масъалаҳои назарӣ ва амалии ин ришта шинос менамояд. Дар асл фолклор барои дарки бештари зиндагии мардум, адабиёти бадеӣ, осори таърихӣ, мардумшиносӣ ва ба хусус худшиносии миллии муҳим буда, он яке аз риштаҳои улуми иҷтимоӣ ба ҳисоб рафта, омӯхтани он барои шинохти бештари ҷомеа арзишманд аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (сабти матнҳо аз ҳонавода), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Донишҷӯ метавонад дар бораи истилоҳи фолклор ва фолклоршиносӣ назари худро гуяд; - ӯ кодир аст, ки дар бораи мактабҳои назарӣ назари худро гуяд; - дар бораи гузаштаи фолклори тоҷикон ва имрӯзи он андаеши худро баён намояд; - дар бораи жанрҳои фолклорӣ он чи азхуд намуд бигуяд; - асарҳои назарии фолклоршиносии тоҷикро азбар намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - истилоҳоти марбути фолклор; - вижагиҳои фолклор; - таърихи гузаштаи фолклори тоҷикон; - иртиботи адабиёти гуфторӣ навишторӣ; - хусусиятҳои жанрҳои фолклорӣ; - кори майдонӣ, тарзи гирдоварӣ, коркард ва нашри осори фолклорӣ; - фолклоршиносони машҳур. Тавонад: - истилоҳот, хусусияти фолклор ва адабиётро ҷудо намояд; - доништаи худро оид ба таърих, мактабу равияҳои фолклор гуяд; - муносибати фолклор ва маросимҳоро баён намояд; - тафовути жанрҳои фолклориро аз жанрҳои адабиёт муайян кунад; - таърихи фолклори тоҷиконро шарҳ диҳад; - фолклоршиносони машҳури тоҷик ва кишварҳои хориҷиро донад; - мазмун, мундариҷа, бадеият ва махсусияти ҳар жанро шарҳ диҳад. Малакаи ҳосил намояд: - дар бораи фолклоршиносӣ; - оид ба таърихи пешинаи фолклор ва робитаи он бо адабиёт; - дарки моҳияти матнҳои фолклорӣ дар байни мардум;

Номгӯи боб/ мавзуҳои фан	- роҷеъ ба таҳқиқи назарӣ ва амалии асарҳои фолклорӣ. Фолклор, фолклоршиносӣ, вижагиҳо: - фанни адабиёти гуфторӣ, фолкор, фолклоршиносӣ; - вижагиҳои адабиёти гуфторӣ; - хусусиятҳои хонаводагӣ, маҳаллӣ, миллий ва байналмилалӣ фолклор. Мақтабҳои назарӣ ва робитаи фолклор бо илмҳои дигар: - мақтабҳои назарии фолклоршиносии садаи XIX; - фолклоршиносӣ дар садаи XX ва оғози садаи XXI; - робитаи фолклор бо илмҳои дигар. Фолклори тоҷикон дар сарчашмаҳо: - нишонаҳои фолклор дар сарчашмаҳои пеш аз мелод то садаи IX; - нигоҳе ба ҷойгоҳи фолклор дар сарчашмаҳои садаҳои IX-XIX. Фолклоршиносӣ дар Тоҷикистон ва робитаи он бо ҳамзабонон ва ҳамсоягон: - илми фолклоршиносӣ дар Тоҷикистон то соли 1991; - омӯзиш ва пажӯҳиши фолклор дар давраи Истиқлоли Тоҷикистон; - робитаи фолклори тоҷикон бо ҳамзабонон ва миллатҳои дигар. Устура, маросим, ҷашн ва фолклор: - устура – нахустин нишонаи фолклорӣ: анимизм, антропоморфизм, тотемизм, фетишизм, мағизм; - маросимҳои мавсимӣ, ҷашнҳо ва фолклор; - маросимҳои маишӣ ва фолклор: хонадоршавӣ, хатнасур ва мотам; - маросимҳои гуногун ва фолклор. Мафҳуми жанр. паремиология. жанрҳои вобаста ба эътиқод: - мафҳуми жанр дар фолклор ва паремиология; - устура, ҳикояи устуравӣ; - дуо, шугун, савганд, афсун; - хоббинӣ, таъбири хоб. Жанрҳои пандовар: - масал, зарбулмасал, мақол; - аңдарз, нӯшбод, машварат. Жанрҳои санҷиши зеҳн: - чистон; - муаммо. Жанрҳои насрӣ: - афсона; - қисса; - достони насрӣ; - ривоят, ҳикояи гуфторӣ; - латифа, лоф. Жанрҳои назмӣ: - байт, дубайтӣ, рубой; - чормисрай, себайтӣ, ғазал; - суруд, тарона, бадеҳа, даргилик. Жанрҳои намоишӣ - намоишҳои халқӣ, драмаи гуфторӣ; - ҷодарҳаёл, аския. Фолклори кӯдакон ва наврасон: - вижагӣ, гирдоварӣ, нашр ва пажӯҳиш; - ҷойгоҳи алла дар парвариши кӯдак; - матнҳои бузургсолон барои хурдсолон; - матнҳо дар гуфтори хурдсолон ва наврасон; - матнҳои бозиҳо, тезгӯяк. Ҳамоса ва ҳамосасарой:
--	---

	- ҳамоса, насри ривоятӣ; - «Шоҳнома» дар байни мардум; - «Гӯрғули» ва гӯрғулисароён. Муносибати шоирони мардумӣ ва адабиёт ба фолклор: - шоирони мардумӣ ва фолклор; - адибони классик ва фолклор; - Рӯдакӣ ва фарҳанги гуфторӣ; - адибони муосир ва фолклор; - Айнӣ ва фолклор. Пажӯҳандагони фолклори тоҷикон: - фолклоршиносони насли аввал; - адибони Фолклоршинос; - мардумшиносон, санъатшиносон ва фолклор. Адабиётшиносон ва фолклор. Забоншиносон ва фолклор; - фолклоршиносон – докторҳои илм ва номзадҳои илм.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китоби дарсӣ, дастури кори майдонӣ, дафтари қалам барои кори амалӣ, истифода аз компютери фардӣ, тахтаи электронӣ, суратгир.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, гуфтугӯ фардӣ, нақли матни фолклори хонавода, азёд гуфтани матнҳои фолклорӣ.
Шакли арзеби натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тести компютерӣ), шакли анъанавӣ иҷрои супоришҳои хонагӣ ва кори майдонӣ.

2.1.6. Муқаддимаи забоншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Муқаддимаи забоншиносӣ» дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккули донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми таълим додани фан маълумот дар бораи муқаддимаи илми забоншиносӣ пешкаш карда мешавад. Мақсад аз омӯзонидани фанни мазкур баланд бардоштан ва тақмил додани сатҳи саводи ҳаттиву шиғоҳии донишҷӯён доир ба забони тоҷикӣ, қисматҳои таркибӣ ва истилоҳоти илмӣ ин соҳа, ҳосил кунидани дониши хуби назариявӣ ва амалӣ дар бораи қоидаҳои грамматикӣ забони тоҷикӣ, инчунин инкишоф додани қобилияти маҳорати касбии донишҷӯ ҳангоми аз худ кардани истилоҳоти забоншиносӣ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- дар бораи мавзӯи баҳси фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ» ва масъалаҳои муҳимтарини он маълумот гирад; - дар бораи фонетика, воҳидҳо ва истилоҳоти он тасаввурот пайдо намояд; - дар бораи луғатшиносӣ, воҳидҳо ва истилоҳоти он маълумот гирад; - дар бораи луғатшиносӣ, анвои луғатшиносӣ, қисматҳои таркибӣ ва дар мавзӯи баҳси он дар сатҳи даркорӣ маълумот гирад; - дар бораи грамматика қисматҳои таркибӣ ва мавзӯи баҳси онҳо анвои маълумот гирад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад:

тадриси фан ба даст меоянд	- фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ», мавзуи баҳси ва масъалаҳои муҳимтарини онро; - фанни фонетика, мавзуи баҳс, навъҳо, воҳидҳо ва истилоҳоти онро; - фанни луғатшиносӣ, мавзуи баҳс навъҳо, қисматҳои таркибӣ категорияҳои лексикӣ ва истилоҳоти онро; - грамматика, қисматҳои таркибӣ ва мавзуи баҳси онҳоро; - қоидаҳои грамматикӣ, шаклҳои грамматикӣ, гурӯҳҳои сохторӣ маъноӣ ва ҳиссаинутқии воҳидҳои забонро Тавонад - мавзуи баҳс, мақсад ва вазифаҳои таълими фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ»-ро муайян кунад; - фонетика, мавзуи баҳс, навъҳо, қисматҳои таркибӣ ва воҳидҳои онро аз худ намояд - дар бораи луғатшиносӣ, мавзуи баҳс ва навъҳою қисматҳои таркибии он маълумот диҳад; - дар бораи грамматика, қисматҳои таркибӣ ва масъалаҳои дар доираи он омӯхташаванда маълумоти лозимиро гирад. Аз худ намояд - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Муқаддимаи забоншиносӣ, мавзуи баҳс ва масъалаҳои муҳимтарин дар он тадрисшанда; - луғатшиносӣ, навъҳои луғатшиносӣ, қисматҳои таркибии луғатшиносӣ ва масъалаҳои дар он тадрисшаванда; - синтаксис ва масъалаҳои он;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ, шифохӣ)

2.1.7. Муқаддимаи филологияи Эрон

Тавсифи мухтасари фан	Филологияи эронӣ мачмуи фанҳоро дар бар мегирад, ки ба таҳқиқи кулли масоили забону адабиёт ва осори шифохии халқҳои эронинаҷод баҳшида шудаанд. Баҳши муқаддимавии он, ки ба барномаи таълимии донишҷӯёни таҳассуси филологӣ ворид шудааст, толибилмонро бо масъалаҳои асосӣ ва мубрами эроншиносии муосир ошно сохта, доир ба мавзӯҳои омӯзиши ин фанҳо маълумоти умумӣ медиҳад. Мақсад аз омӯзиши курси «Муқаддимаи филологияи эронӣ» ошно кардани донишҷӯён бо таҳаввули тамаддуни мардуми эронинаҷод аз аҳди бостон то ба имрӯз мебошад, то ки онҳо дар бораи халқияту қавмҳои алоҳидаи эронитабор, қаламрави суқунат, забон ва осори китобию шифохии онҳо, тафовут ва муштарақоти забонию фарҳангии ин мардумон маълумоти умумӣ ба даст оранд. Ошноии кулӣ бо ин маъалаҳо барои омӯзиши амиқтари проблемаҳои илмие, ки баъдтар дар доираи фанҳои мушаххас омӯхта мешаванд, ҳамчун заминаи илмӣ хизмат хоҳад кард.
Намуди	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор,

машғулиятҳо	кори амалии мустакили донишчӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишчӯ зимни азхудкунии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи мафҳумҳои асосии филологияи эронӣ ва дарки аҳамияти омӯзиши ин фан ҳамчун калид барои омӯзиши силсилаи фанҳои марбут ба забон, адабиёт, фолклор ва таъриху тамаддуни халқҳои эронитабор; - нишон додани раванди таърихӣ ташаккул ва таҳаввули мардумони эронинажод, забонҳои эронӣ ва осори тамаддунии ба ин забонҳо эҷодшуда; - муқаррар намудани ҷойгоҳи тамаддуни эронитаборон дар низоми умумии тамаддуни башарӣ; - ба даст овардани иттилооти асосӣ дар бораи забонҳои мушаххаси эронӣ, минтақаҳои таърихӣ густариш ва осори хаттӣ ва шифоҳии онҳо; - ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи атласи таърихӣ забонҳои эронӣ дар давраҳои гуногуни инкишофи ин забонҳо; - ташаккули малакаю маҳорат роҷеъ ба фарогирии иттилоот дар бораи осори таърихӣ забонҳои эронӣ ва шинохти филологии онҳо; - ташаккули донишҳои назарӣ ва амалии донишчӯён дар бораи метод ва усулҳои асосии таҳқиқоти эроншиносӣ, роҳҳои ғирдоварии маводи забонҳои эронӣ ва тафсири ҳерменевтикий сарчашмаҳои хаттии бостонии эронӣ; - ба даст овардани донишҳои назариявӣ амалӣ доир ба робитаи фанни «Муқаддимаи филологияи эронӣ» бо дигар фанҳои филологӣ (таърихи забон, вожашиносӣ таърихӣ, таърихи забони адабӣ, шевашиносӣ, луғатшиносӣ, фолклоршиносӣ, забони адабии муосири тоҷик, таърихи адабиёт), ҳамчунин фанҳои дигар фанҳои ҷамъиятӣ (таърих, бостоншиносӣ, мардумшиносӣ, ҳуқуқ, иқтисодшиносӣ) ва илмҳои табиӣ ва дақиқ (ҷуғрофия, биология, физика, химия, риёзиёт, компютер ва иттилоърасонӣ).
Натиҷаҳои таълим, ки аз тадриси ин фан ба даст меояд.	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишчӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд Донад: - мафҳумҳои асосии фанни «Муқаддимаи филологияи эронӣ»-ро; - мушаххасоти методҳои таҳқиқоти эроншиносӣ (забоншиносӣ муқоисавӣ-таърихӣ, решашиносӣ (этимология), бозсозии лингвистӣ, глоттохронология)-ро; - шачараи забонҳои эрониро аз ҳадди забони мабдаъ то забонҳои муосири эронӣ; - гурӯҳбандии таърихӣ-диалектологии забонҳои эронӣ (ғарбӣ ва шарқӣ); - давраҳои таърихӣ ташаккули забонҳои эронӣ ва осори забонии ин давронро; - маълумоти умумиро доир ба характеристикаи сохтори забонӣ ва функсионалии ҳам забонҳои матрук ва ҳам зиндаи эронӣ; - принципҳои таҳлили амалии матнҳои мансуб ба забонҳои эронии пешин, ба хусус форсии бостон, миёна ва классикиро; - иттилооти илмӣ бунёдиро доир ба муҳити таърихӣ инкишофи ин ё он забони эронӣ; - робитаи байни забонҳои эронӣ ва забонҳои ғайриэронӣ ва осори ба ин забонҳо таълифшударо. Тавонад: - мафҳумҳои асосии фанни «Муқаддимаи филологияи эронӣ»-ро аз худ карда онҳоро маънидод карда тавонад;

	- қисматҳои таркиби ин фанро муайян карда ва онҳоро гурӯҳбандӣ карда тавонад; - тасвири графии шачари забонҳои эрониро таҳия карда тавонад; - мансубияти забони мушаххаси эрониро ба гурӯҳ ё шохҳои фарҳаби забонҳо муайян намуда тавонад; - мансубияти намунаҳои осори хаттиро аз рӯи шохҳои графӣ ва лингвистӣ ба ин ё он забони эронӣ муқаррар карда тавонад; - мансубияти забони қавмӣ осори хатӣ ва шифоҳӣ ба этноҳои мушаххаси эронитаборо муайян карда тавонад; - малакаи амалии таҳлили решашиносӣ (этимологӣ)-и калимаҳои забонҳои эрониро ҳосил карда бошад; - ҷойгоҳи забони мушаххаси эрониро дар харитаи этнолингвистии Эронӣ таърихӣ пайдо карда тавонад; - зимни бахшҳои марбут ба тамаддун ва осори фарҳангӣ бурҳон ва далелҳои мушаххаси илмиро дар даст дошта бошанд; - малакаи кор бо матнҳои бозмондаи забонҳои эронии бостон ва навинро ҳосил карда бошад; Азҳуд намояд: - коркарди лексияи академӣ, лексия, мубоҳиса, лексия бо истҳо, лексияи маҷмӯӣ ва монанди истифода мешавад.
Номгӯии боб/мавзӯҳои фан	- Муқаддимаи филологияи эронӣ ҳамчун фан ва мавзӯи баҳси он; - Овониғорӣ ва баргардони ҳуруф дар эроншиносӣ; - Мафҳуми забонҳои эронӣ; - Таснифоти таърихӣ диалектологияи забонҳои эронӣ; - Даврабандии таърихӣ забонҳои эронӣ; - Давраи забонҳои эронии бостон; - Авесто ва забони он; - Забон ва мутуни форсии бостон; - Забони мод ва ғушҳои скифия сарматӣ; - Давраи забонҳои эронии миёна; - Забон ва мутуни форсии миёна; - Забонҳои портӣ ва суғдӣ; - Забонҳои сакоӣ, бохтарӣ ва хоразмӣ; - Давраи забонҳои эронии нав; - Забонҳои муосири эронии ғарбӣ; - Забонҳои гурӯҳи форсӣ; - Забонҳои муосири эронии шарқӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	компютерҳои фардӣ, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати иҷро	(Р-1, Р-2)
Шаклҳои арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (хатӣ, шифоҳӣ)

2.1.8. Таърихи адабиёти тоҷик

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таърихи адабиёти тоҷик яке аз фанҳои асосии адабиётшиносӣ дар факултети филология буда, таърихи адабиёти хаттии халқи тоҷикро аз замони зухураш сар карда то ба имрӯз дар иртиботи мустақам бо авзои сиёсӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангӣ давра ба давра меомӯзад. Донишҷӯёноро бо хусусиятҳои адабии ҳар давраи адабиёт, сабкҳо,
------------------------------	---

	чараёнҳои адабӣ, бо чехраҳои асосии адабӣ, шахсияти эҷодии онҳо ва осорашон ошно мекунад. Мақсади курси таърихи адабиёти тоҷик дар низоми таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик азхудкунии таърихи адабиёти таълифии аҳди қадим (адабиёти авастой, адабиёти форсии бостон, адабиёти паҳлавӣ), адабиёти классикии асрҳои 10-15 (адабиёти давраи Сомониён, адабиёти нимаи аввали асри 11, адабиёти нимаи дуоми асри 11 –асри 12, адабиёти асрҳои 13-14, адабиёти асри 15), адабиёти асримиёнагии батаъхир (адабиёти асри 16, адабиёти асри 17, адабиёти асрҳои 18-19) мебошад. Ҳамзамон, чехраҳои асосии адабиёти ҳар давраи зикршуда ва мероси адабии онҳо таълим дода мешавад. Вазифаи асосӣ дар таълими фанни таърихи адабиёти тоҷик аз он иборат аст, ки донишҷӯ адабиёти форсии тоҷикиро бо риояи принципи таърихият ба таври системанок омӯзад, шарҳи ҳол ва асарҳои намояндагони адабиётро аз Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ сар карда, то Аҳмади Дониш азхуд намояд, ҳамчунин, тафаккури мантикии ҳудро инкишоф дода, равишҳои таҳқиқи маводи адабиро омӯзад. Ҳадаф аз омӯзиши фан соҳиб шудани донишҷӯ ба донишҳои назарӣ амалӣ дар соҳаи таърихи адабиёти тоҷик аст, ки ин донишу малака барои фаҳмишу азхудкунии фанҳои таҳассусӣ заруранд. Таърихи адабиёти тоҷик донишҷӯро бо сарчашмаҳои адабӣ, ёдгориҳои аҳди қадим, андарзномаҳо, таъсири хуруҷи арабҳо ба адабу фарҳанги мардуми бумӣ, адабиёти шуубия, аввалин шоирони форсигӯи баъди шуюби ислом, адабиёти асри 10 ва сабабҳои эҷоди фарҳангу адабиёт дар ин давра, инкишофи назми ҳамосӣ, адабиёти дарборӣ, адабиёти аҳди Салочука, паҳншавии забону адаби форсӣ берун аз ҳудуди таърихии худ то Озарбойҷону Осиёи Хурду Қораи Ҳинд, пайдоиш ва инкишофи адабиёти тасаввуфӣ, адабиёти форсии тоҷикӣ дар аҳди муғул, адабиёти давраи Темуриён, Шайбониён, Сафавиён, Аштархониён ва аҳди манғит ошно мекунад. Донишҷӯ бо намунаи осори ситорагони дурахшони адабиёти форсии тоҷикӣ чун Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Абӯалӣ Сино, Носири Хусрав, Умари Хайём, Низомӣ, Ҳоконӣ, Саной, Аттор, Ҷалолуддини Балхӣ, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Камоли Хучандӣ, Убайди Зоконӣ, Амир Хусрав, Ҳасани Дехлавӣ, Абдурахмони Ҷомӣ, Бадриддини Ҳилолӣ, Фитрати Зардӯзи Самарқандӣ, Абдурахмони Мушфиқӣ, Саййиди Насафӣ, Соибӣ Табрезӣ, Бедилӣ Дехлавӣ, Аҳмади Дониш ва ғайра шинос мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯзимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қобилияти истифодабарӣ аз адабиёти бадеӣ ва илмӣ оид ба таърихи адабиёти форсии тоҷикӣ; - истифодаи дурусти сарчашмаҳои адабӣ, таърихӣ, варҳангҳо, феҳристҳо ва дигар манобеи адабӣ; - қобилияти таҳлилқунӣ ва коркарди масъалаҳои марбут ба падидаҳои адабӣ, муҳтавои ғоявии осори адибон ва таъйин намудани мақоми онҳоро дар таърихи адабиёт ташаккул медиҳад; - дар донишҷӯ тафаккури таҷзиявӣ таҳлилӣ оид ба масъалаҳои гуногуни адабӣ, вобаста ба таърихи адабиётро ба вучуд меорад; - малакаи мустақилона кор кардан рӯи мавзӯҳои таърихи адабиёти тоҷикро ташаккул медиҳад; - оид ба асарҳои алоҳидаи адабӣ андешидан ва баҳо додан ба онҳоро

	меомӯзад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мазмун, моҳият, хусусият ва вазифаҳои фанни таърихи адабиёти тоҷик; - мафҳум, нишонаҳо, истилоҳоти адабӣ; - асосҳои назариявии пайдоиш ва ташаккули фанни таърихи адабиёт; - мавқеи фанни таърихи адабиёти тоҷик дар низоми илмҳои адабиётшиносӣ; - мафҳум, моҳият ва ҳунари эҷоди адабӣ; - дарки назму насри бадеӣ, донишҳои адабӣ ва дар амал татбиқ намудани онҳо; - хусусиятҳои муҳимтарини ҳар давраи адабӣ; - дарки дурусти ҳар асари адабӣ ва масъалаҳои ворисият ва анъанаҳои адабӣ... Тавонад: - қобилияти мустақилона аз худ намудани шарҳи ҳол ва мероси адабии ҳар чехраи адабӣ, усулҳои нави таҳқиқот, инкишофи касбияти илмӣ ва амалии фаъолияти касбии худ; - қобилияти мустақилона аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав; - қобилияти таҳлил ва истифода намудани сарчашмаҳои гуногун оид ба дарки падидаҳои адабӣ; - қобилияти мустақилона оморасозии супоришҳо вобаста ба масъалаҳои таърихи адабиёт; Аз худ намояд - коркарди маълумоти сарчашмаҳои адабӣ ва таърихӣ оид ба намояндагони таърихи адабиёти тоҷик ва мероси адабии онҳо.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Фанни таърихи адабиёт ва ҳадафҳои омӯзиши он; - сарчашмаҳои омӯзиши таърихи адабиёти форсии тоҷикӣ; - адабиёти қадим ва моҳияти он; - адабиёти тоҷик дар давраи ҳокимияти арабҳо; - адабиёти давраи шуубия ва моҳияти он; - адабиёти тоҷик дар асри 10; - Рӯдакӣ поягузори адабиёти классикии форсии тоҷикӣ; - намояндагони барҷастаи адабиёти аҳди Сомониён; - Фирдавсӣ – офарандаи ҳамосаи миллӣ; - “Шоҳнома” ва хусусиятҳои ғоявию бадеии он; - адабиёти нимаи аввали асри 11 ва хусусиятҳои умдаи он;...
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Имтиҳони ғосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – компютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.9. Адабиёти ҷаҳон

Тавсифи мухтасари фан	Адабиёти ҷаҳон муҳимтарин фанни таълимӣ дар низоми улулми филологӣ ба шумор меравад. Ҳадафи он фаро гирифтани муҳимтарин
------------------------------	--

	масъалаҳои пайдоиш, ташаккул ва рушди адабиёти бадеӣ ҳамчун санъати сухан дар манотиқи гуногуни олам, чехраҳои машҳуру маъруфи адабӣ, равияҳо ва чараёнҳои маъмули адабӣ ва сабабу густариши онҳо, фаҳму дарки навъҳои гуногуни муносибатҳои адибон ба воқеият ва ғайраҳо аз ҷониби донишҷӯн аст. Ба эътибори он ки оид ба адабиёти умумичаҳонӣ ҳамчун маҷмӯи ҳама адабиёти ҷаҳон аз даврони қадим то рӯзҳои мо сухан гуфтан раво аст, аммо навъҳои дигари консепсияи адаби умумичаҳонӣ вучуд дорад, ки тибқи он мафҳуми «адаби ҷаҳонӣ» дастоварди бузургтарини маданияти бадеии башариятро инъикос мекунад. Он як навъ зухуроти универсалӣ ё худ фавқулмиллӣ буда, аз таҳлили мушаххаси вариантҳои миллии инкишофи адабӣ канора аст. Мо дар интиҳоби мавзоти ин дарс аз ҷамъи оддӣ механикаи адабиётҳои ҷаҳонии миллии даст қашида, варианти беҳтар - саҳми адабиётҳои мустақими ҷаҳонро дар масири таърихи умумии адабиёт ҳамчун санъати сухан ба эътибор гирифтаем. Омӯзиши адабиёти ҷаҳон аз адабиёти қадими Юнону Рим оғоз мешавад, ба эътибори он ки ин адабиёт ба ташаккули ҳама адабиёти олам, бахусус фарҳанги Аврупо таъсири фавқулода бузург дорад. Дар замоне, ки аксари халқҳои имрӯзаи мутамаддин дар ҳоли ибтидоии рушди муносибатҳои иҷтимоӣ қарор дошта, аввалин намунаҳои осори шиғрии хешро ташаккул меёфтанд, дар Юнони қадим бахс перомуни ташҳиси жанрҳои адабӣ ва таъиноти санъат мерафт. Дар баробари ин адабиёти бузурги қадими форсу тоҷик, Ҳинди қадим ва Чини қадим, инчунин адабиёти бузурги замони Интибоҳи Аврупо мавриди омӯзиш қарор дода мешавад. Дарсҳои амалии ҳама бахш низ фарогири мавзӯҳои ҳастанд, ки ба адабиёти қадими ҷаҳон ва асрҳои миёна дахл доранд. Як қисмати ин дарс адабиёти миллии халқҳои ҷаҳонии ҷаҳонро дар замони нав - асрҳои XIX – XX ташкил додааст. Омӯзиши ин қисмат аз дарсҳои вижа роҷеъ ба равияву методҳои эҷодии давраи нав оғоз мешавад, ки бе фаҳму дарки онҳо маърифати гуногунрангии сабаку услуби адибони алоҳида имконнопазир хоҳад шуд. Ҳадафи ин фан донишҷӯёро ба умдатарин равияҳои адабӣ, шахсиятҳои маъруфи олами адабиёт, қонунмандии инкишоф ва муҳтасоти марҳилавии адабиёти бадеии халқҳои ҷаҳон, сабаки эҷодии адибони алоҳида ошно кардан ва дар рӯҳияи дарку маърифати осори санъат, зебоинарастӣ, ҳудӯҳои миллии ва дар тинати онҳо ташаккул додани ҳислатҳои неки инсонӣ тарбият кардан аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- имкон ва қудрати таҳлили ҳусну қубҳи осори бадеии ҳунари дар ҳамаи анвои жанрӣ; - нуруи фаҳму дарки муҳимтарин андешаҳои инсонпарваронаи адибони манотиқи гуногуни ҷаҳон; - ташаккули ҳудӯносии миллии дар заминаи баррасии намунаҳои беҳтарини назму наср ва драматургияи ҷаҳонӣ. - дарёфти мавқеи асили шахрвандӣ дар пояи омӯзиши адаби ҷаҳон ва устувор гардидани қобилияти тафаккули таҳлилии дар заминаи равандҳои ҷаҳонишавӣ.

Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - шинохти дурусти мафҳуми адабиёти ҷаҳон, тафовути он аз дигар анвои ҳунарҳо ва илмҳо; - фаҳму дарки илмии асарҳои бадеӣ, фарқ карда тавонистани навъ ва жанри асарҳо, вазъи иҷтимоӣ сиёсӣ ва фарҳангии марҳалаҳои таърихӣ; - донишҳои методҳои эҷодӣ, равия ва ҷараёнҳои адабӣ, ки дар марҳалаҳои гуногуни таърихи адабиёти ҷаҳон ба вучуд омадаанд; - иттилооти адабӣ оид ба бузургарин симоҳо ва шахсиятҳои адабиёти ҷаҳон; - марҳилаҳои асосии рушди адабиёти ҷаҳон: марказҳо ва ҳавзаҳои ташаккули адабиёти пешқадами ҷаҳон, саҳми ин ё он кишвар дар рушди адабиёт. Тавонад: - мафҳумҳои асосии назарии адабиётро бо назардошти истифодаи онҳо дар кишварҳои гуногуни олам дуруст маърифат карда тавонад; - навъҳо ва жанрҳои асосии адабиёти бадеиро аз ҳам фарқ карда ва таҳлилу баррасӣ карда тавонад; - баъди мутолиа ва огоҳӣ аз сабабу омилҳои ба вучуд омадани ин ё он асари бадеӣ дар мағзи донишҷӯ бояд андешаи худӣ пайдо шавад; - тавассути шиносӣ бо беҳтарин намунаҳои осори бадеии халқҳои ҷаҳон донишҷӯ ба ҷигунагии фарҳангу суннатҳои мардумони алоҳида сарфаҳм равад; - аз усулу воситаҳои муосири таҳлилу баррасии асари бадеӣ огоҳ бошад. Малакаи ҳосил намояд: - маърифати дурусти осори ҳунарий бо назардошти иттилооти назарии азхудшуда; - баррасии асарҳои бадеӣ вобаста ба жанрҳо ва навъҳои он; - ба дараҷаи кофӣ донишҳои забон, роҳу равишҳои таҳлил ва қиёси асарҳо бо назардошти дониши назарии марбут ба адабиётибадеӣ; - таҳлили дурусти матнҳо ва риояи қавонини назарии адабиёти. - ҳосил кардани андешаи худӣ аз мутолиаи асари мушаххаси бадеӣ.
Номгӯи боби/мавзӯҳои фан	Мафҳуми «адабиёти ҷаҳон» ва шарҳи он. Адабиёти ҷаҳон - фарогирандаи маҷмӯи адабиёти бадеии халқҳои олам, ҷараёни адабӣ дар паҳноӣ таърихи умумиҷаҳонӣ. Се концепсияи паҳншуда оид ба мафҳуми мазкур: адабиёти ҷаҳон - маҷмӯи одии адабиёти хаттии халқҳои олам аз давраи пайдоиш то замони муосир; адабиёти ҷаҳон – осори бадеии нисбатан арзишманди ҳунарии адибони машҳури ҷаҳон, ки ба адабиёти миллии халқҳои олам таъсир гузоштаанд; адабиёти ҷаҳон ҳамчун таърихи равоҷоти адабӣ. Алоқаи адабиёти ҷаҳон бо таърихи умумиҷаҳонӣ. Мавзӯи баҳс ва шӯҳрати ҷаҳонии адабиёти Юнони бостон. Мафҳуми «адабиёти антиқа» ва шарҳи он. Аҳамияти омӯзиши ҳамаҷонибаи давраи классикии (эллини) адабиёти Юнон (асрҳои IX-IV то милод) ва пайдоиши навъҳои асосии адабиёти бадеӣ дар ин давра: эпос, лирика ва драма. Намояндагони машҳури адабиёти ин давра: Гомер, Эсхил, Софокл, Еврипид, Аристофан. «Фанни шеър» ва «Балоғат»-и Арасту. «Авасто», катибаҳо ва дигар навиштаҷоти қадим. Шарҳи мафҳуми «адабиёти ҳинди қадим» ва марзҳои хронологии он. «Ригведа»: мундариҷа ва сохти асар. «Махабхарата – эпоси қадимаи

	хиндӣ. «Асри тиллоӣ»-и таърихи Чин. «Лунной»-қадимтарин асари бадеии мардуми Чин. Чунбиши Интибоҳи Аврупо. Осори Петрарка, Чованни Боккаччо. Чунбиши гуманистӣ ва махсусиятҳои он дар Англия. Осори Виллям Шекспир. Адибони барҷастаи даврони Интибоҳи Фаронса, Испания, Олмон ва ғайра. Муҳимтарин равияҳои адабӣ ва методҳои эҷодии ҷӯи асри XIX ва ибтидои садаи XX. Адабиёти Англия дар охири асри XIX ва оғози садаи XX: Чарлз Диккенс, Уилям Теккерей, Шарлотта Бронте, Редиард Киплинг. Адабиёти Франция. Эҷодиёти Оноре де Балзак ва Мопассан. Адабиёти ИМА: Чек Лондон, Теодор Драйзер ва Эрнест Хемингуэй. Адабиёти Италия. Алберто Моравиа, Раффаэлло Чованнолли. Адабиёти Норвегия. Генрик Ибсен. Адабиёти Япония. Рюноске Акутагава. Адабиёти мамӯлики Амрикои Лотинӣ. Гарсиа Маркес, Пабло Неруда. Адабиёти Олмон: Томас Манн, Лион Фейхтвангер. Адабиёти Белгия. Шарл де Костер. Адабиёти Дания. Андерсен – Нексе. Адабиёти рус. Ф.М.Достоевский. Адабиёти тоҷик. Аҳмади Дониш. Адабиёти Ҳиндустон. Робиндранат Тхакур. Адабиёти Эрон. Содиқ Ҳидоят.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷаллаҳои фаннӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

2.1.10. Педагогика

Тавсифи муҳтасари фан	Педагогика – илм дар бораи тарбия ва инкишофи инсон мебошад. Предмети фанни педагогика раванди педагогии бутун мебошад, ки барои инкишоф ёфтани шахсият дар шароити тарбия нигаронида шудааст. Объекти педагогика тарбия ҳамчун раванди бошуур ва мақсадноки амалишаванда мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори озмоишӣ дар компютер, кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор, кори мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- донишҷӯ бояд ҳисси баланди масъулиятшиносӣ дошта бошад, саривақт ба дарсҳо ҳозир шуда, бо ҳуд маводҳои дарсӣ дошта бошад; - ба равандҳои худомӯзӣ, худтарбиякунӣ, худидоракунии ва худбаҳодиҳӣ диққати махсус дода пайваста онҳоро иҷро ва дар амал татбиқ намояд; - донишҳои ҳудро яққоя бо ҳамсабақонаш мустаҳкам намуда дар рушди илмомӯзии баробари яқдигар бетарафӣ зоҳир накунад; - қодир аст, ки бо истифода аз қонуниятҳои асосии педагогика оиди равандҳои, ки дар раванди таълим мегузаранд, таҳлил ва андешаронӣ намояд; - қодир аст, ки масъалаҳои таълимиро бо истифодаи қонуниятҳои педагогика таҳлил ва қорқард намояд;

	- тафаккури илмию амалии донишчӯ тараққӣ карда, вобаста ба самти фаъолият дорои ақидаи нав мегардад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишчӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - таърихи пайдоиши мафҳумҳои асосии фанни педагогикаро; - усулҳои аввалияи тадқиқи фанни педагогикаро; - ташаккули таффакури мантиқӣ ва муҳокимарониҳои педагогиро; - татбиқи мафҳумҳои асосии педагогикаро дар раванди таълиму тарбия; Тавонад: - тартиб додани маводҳои педагогиро; - дохил намудани дастовардҳои илмиро дар амалияи педагогӣ; - таҳлилнамоеи ҳолати муносири инкишофи таълиму тарбияро; - дар раванди таълиму тарбия татбиқ намудани қонуниятҳои педагогиро; Малака ҳосил намояд: - оид ба таърихи инкишофи фанни педагогика; - оид ба таҳлили ҳолати психологӣ таълимгирандагон; - оид ба таҳлил намудани тафаккури мафҳумҳои педагогика; - қобилияти баромадан аз мушкilotи педагогӣ бо истифодаи аз усулҳои муносири илми педагогика; - оид ба таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ;
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- пайдоиш ва инкишофи педагогика ҳамчун илм; - инкишофи педагогика дар асрҳои миёна ва замони нав; - мавқеи К.Д. Ушинский дар инкишофи педагогикаи Россия; - алоқамандии педагогика бо дигар илмҳо; - методологияи педагогика, дараҷаҳои дониши педагогӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати қорӣ	Санҷиши қорӣ, санҷиши ғосилавӣ
Шакли арзебии натиҷаи низоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-компютерӣ)

2.1.11. Таърихи забон

Тавсифи мухтасари фан	Фанни “Таърихи забони тоҷикӣ” яке аз силсилафанҳое мебошад, ки таърихи пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули забони тоҷикиро аз оғози пайдо шудани он (асри X пеш аз мелод) то асрҳои VIII-IX мелодӣ мавриди омӯзиш қарор медиҳад. Дар зимн таърихи шаклгирӣ ва ҷараёни инкишофи сохтори савтӣ, луғавӣ, сарфӣ ва нахвии забон, таҳаввулотҳои низоми типологияи забон, категорияҳои грамматикаи он, таърихи низоми хати ғорсӣ-тоҷикӣ омӯхта мешавад. Мақсади аз таълими фанни мазкур ошно намудани донишчӯён ба раванди пайдоиш ва рушди забоне мебошад, ки таърихи беш аз сеҳазорсолаи он дар осори хаттӣ сабт гардида, дар радиои қадимтарин ва нерумандтарин забонҳои дунё қарор дорад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишчӯ
Забонитаълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки	- ба даст овардани донишҳои бунёдӣ дар бораи мафҳумҳои асосии

дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	таърихи забон ва дарки аҳамияти омӯзиши фанни мазкур дар низоми донишҳои лингвистӣ доир ба забони форсӣ (тоҷикӣ); - мушаххас намудани чараёни таърихӣ ташаккул ва таҳаввули сохтори забони форсӣ (тоҷикӣ); - ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи хусусияти сохтори савтӣ, луғавӣ, калимасозӣ ва грамматикӣ забонҳои форсии бостон ва форсии миёна; - таҳхис додани чараёни таҳаввули сохтори типологии забони форсӣ (тоҷикӣ); - муқаррар намудани ҷойгоҳи забонҳои форсии бостон ва форсии миёна дар таърихи рушди забони тоҷикӣ; - ҳосил намудани малакаҳои кор бо матнҳои забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини забони форсии дарӣ; - ташаккули донишҳои назарӣ ва амалии донишҷӯён дар бораи метод ва усулҳои асосии таҳқиқоти таърихи забон ва тафсири забоншиносии осори хаттӣ;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - заминаҳои таърихӣ пайдоиши забони тоҷикиро; - шачараи забони тоҷикӣ ва ҷойгоҳи он дар байни дигар забонҳои эрониро; - даврабандии таърихӣ забони тоҷикиро; - пайдоиш ва хусусияти графикӣ хатҳои мехӣ, оромиасос ва арабиасоси форсӣ-тоҷикиро; - хусусияти савтӣ, луғавӣ, калимасозӣ ва грамматикӣ забони форсӣ (тоҷикӣ)-и давраи бостон, миёна ва оғози ташаккули забони форсии дарӣ; - таҳаввули сохтори типологии забони тоҷикиро. Тавонад: - хондани матнҳои форсиро ба хатҳои мехӣ форсии бостон ва оромиасоси форсии миёна; - таҳлили луғавию семантикӣ, решашиносӣ, калимасозӣ, морфологӣ ва синтаксисии матнҳои форсии бостон ва форсии миёнаро; Аз худ намояд: - донишҳои назариявӣ мансуб ба сохтори фонетикӣ, луғавӣ ва дастурии забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини ташаккули забони форсии дарӣ; - малакаҳои кор бо матнҳои гуногуни забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини форсии дарӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Таърихи забон ҳамчун илм ва ҳадафи омӯзиши он. Усул ва методҳои таҳқиқи таърихи забон. - Пайдоиш ва ташаккули забони форсӣ, давраҳои таърихӣ таҳаввули он. - Забони форсии бостон: тавсифи умумӣ. - Низоми хат ва осори хатҳои форсии бостон. - Сохтори фонетикӣ забони форсии бостон. - Сохтори калима дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикӣ исм ва сифат дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикӣ шумора дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикӣ ҷонишинҳо дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикӣ зарф дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикӣ феъл дар забони форсии бостон.

	- Хусусиятҳои грамматикии ҳиссаҳои номустакили нутқ дар забони форсии бостон. - Сохтори ибора ва ҷумла дар забони форсии бостон. - Забони форсии миёна: тавсифи умумӣ. - Низоми хат ва осори хаттии забони форсии миёна. - Сохтори фонетикии забони форсии миёна. - Сохтори вожагони забони форсии бостон. - Сохтори фонетикии забони форсии бостон. - Вижагиҳои дастурии исм дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии сифат ва шумора дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии ҷонишинҳо дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии зарф дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии феъл дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии ҳиссаҳои нутқи ёвар дар забони форсии миёна. - Сохтори ибора ва ҷумла дар забони форсии миёна. - Ташаккули забони форсии дарӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

2.1.12. Назарияи адабиёт

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Назарияи адабиёт» дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми асосӣ дорад ва ба ташаккули маънавиёти донишҷӯён ва суҳаншинос шуданашон мусоидати комил мекунад. Назарияи адабӣ фарогири афкори назарии мутафаккирони олам буда, дар бораи эҷоди бадеӣ, намудҳои бадеӣ, ҷинсҳои адабӣ, анвои адабӣ, қонуниятҳои умумию муштарак ва дохилии адабиёти бадеӣ, категорияҳои (мақулаҳои) адабиётшиносӣ: забони адабиёти бадеӣ, мутамоилияти адабиёт, образи бадеӣ, воситаҳои баён ва тасвир, мазмун ва шакли асари бадеӣ, ягонагӣ ва яклухтии асари бадеӣ, анъана ва навоарӣ, методҳои адабӣ, раванди адабӣ, сохти шеърӣ тоҷикӣ, вазни арӯз, вазни ҳичо, қофия ва радиф, инчунин унсурҳои таркибӣ хусусиятҳои асосии адабиёти бадеӣ баҳс менамояд. Ин фан масъалаҳои мавриди баҳсро дар асоси давраю марҳилаҳои рушду такомули адабиёт ва вазъи ҳаёти сиёсӣ ва иҷтимоии давраҳои гуногуни таърихи ҷамъият алоқамандона меомӯзад, чунки дар ҳар давраю марҳила раванди илмӣ, адабӣ ва маданияту фарҳангӣ ба ҳамон шароити сиёсӣ мувофиқ ба вучуд меояд. Яъне дар робита бо рушду таҳаввули ҳаёти адабӣ ҳаёти илмӣ низ густариш ёфтааст. Донишҷӯёни филолог ҳанӯз дар курси якум бо баъзе истилоҳоти илми адабиётшиносӣ, аз ҷумлаи образи бадеӣ, ғояи асари бадеӣ, тип ва типикунонӣ, ҳаёли бадеӣ, мисраъ, байт, рукн, арӯз, қофия, радиф, санъатҳои бадеӣ, сохти шеърӣ тоҷикӣ, шеър, назм, мансур ва манзум ва амсоли инҳо ошно мешаванд. Дар курсҳои болоӣ омӯзиши амиқ ва дурусти назариёти адабиёт завқи зебоипарастӣ, мафкураи илмиву адабиётшиносии донишҷӯёнро боло бурда, имконият медиҳад, ки дар баробари фаъолияти омӯзгорӣ ҳамчун адабиётшиноси касбӣ ба воя
------------------------------	---

	расанд ва ҳусну кубҳи асари бадеиро ба таври воқеӣ муайян намоянд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Дар онҳо зимни аз худ кардани назарияи адабиёт қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додани асари бадеӣ ташаккул меёбад; - Агар донишҷӯён мавзӯҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабилӣ сабақшиносӣ, матншиносӣ, таърихи адабиёт ва каломи бадеӣ заминаи асосӣ мегардад; - Омӯзиши ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижагиҳои забону баён ва ҳунари адибро дуруст маърифат карда, ба таҳлили филологии асари бадеӣ муваффақ гарданд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - масъалаҳои муҳимми шинохти асари бадеиро аз нигоҳи назарияи адабӣ аз бар мекунад; - матни адабӣ ва навъҳои онҳоро таҳлил карда тавонад; - масоили назарияи маърифати адабиёти бадеиро аз худ мекунад; - маълумот оид ба жанр ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабаки адабиётро азхуд мекунад; - марҳилаҳои асосии ташаккул ва рушди назарияи адабиёти маърифат мекунад. Тавонад: - таҳлили асари бадеӣ аз нигоҳи мавзӯ ва муҳтаво, навъ ва услуб, забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳаммияти он дар раванди адабӣ, вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунари; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муносири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; Малакаи ҳосил намояд: - фарқ карда тавонистани навъҳои осори бадеӣ аз нигоҳи назарияи асари бадеӣ; - дар асоси баррасии илмӣ асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донишҳои забон ва воситаҳои баён; - таҳлиси дурусти матнҳо ва риояи қавонини назарияи адабӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Адабиёт – як навъи ҳунар; - шакли махсуси мафкура будани санъат; - фардӣ ва типӣ будан шартӣ образи бадеӣ; - воқеият - заминаи образи бадеӣ; - арзишҳои образи бадеӣ; - персонаж, қаҳрамон, характер, тип; - типӣ қунонидан – қонуни адабиёти реалистӣ; - мундариҷа ва шакл; - ҳаёти иҷтимоӣ – асоси мундариҷавии адабиёти бадеӣ; - шакли адабиёти бадеӣ; - унсурҳои шакли адабиёти бадеӣ; - вобастагии мундариҷа ва шакл; - муқаддам будани мундариҷа бар шакл;

	- хусусияти тезгағйирёбии мундариҷа ва дертағйирёбии шакл; - қонуниятҳои мундариҷаю шакл; - қонуниятҳои ҷинсиву жанрии асарҳои бадеӣ; - назарияҳои гуногуни таснифоти адабиёти бадеӣ ба ҷинсҳои адабӣ; - ба се ҷинси адабӣ тақсим шудани адабиёти бадеӣ; - жанрҳои ҷинси ҳамоса (эпикӣ); - жанрҳои ҷинси ғиноӣ (лирикӣ); - жанрҳои ҷинси драмавӣ; - омезиши ҷинсҳою жанрҳо дар дохили як асари бадеӣ; - рад гардидани ҷинсҳои муштарақ, чун «лирикиву эпикӣ», «лириву эпикиву драмавӣ»; - банду бастии асари бадеӣ; - проблемаи ягонагиву яклухтии асари бадеӣ; - суҷа ва композитсия - воситаҳои асосии ягонагии асари бадеӣ; - суҷа ва воқеа, таносуби суҷа ва воқеа; - навъҳои зиддият; - вобаста ба зиддият ҳосил шудани унсурҳои суҷа; - устухонбандӣ ва эътибори ҷиддии адабиёти классикӣ ба устухонбандии асар; - унсурҳои устухонбандӣ – матлаъ, насибу ташбиб, гурезгоҳ (ҳусни таҳаллус), матлаб (ҳусни матлаб), мақтаъ (ҳусни мақтаъ); - таносуби устухонбандӣ ба ҷинс ва жанрҳои адабӣ; - аҳамияти қофияву радиф, вазн, банд дар устухонбандӣ; - устувории устухонбандии асар – нишони маҳорати адиб; - қолаби суҳан; - забони асари бадеӣ; - ду роҳи истифодаи забони асари бадеӣ – суҳани тафсилии нависанда ва суҳани персонаж. Навъҳои суҳани бадеӣ, назму наср ва меъёри онҳо; - вазн, навъҳои вазн (ҳичо ва арӯз); - ташаккули арӯзи нормативӣ; - қофия ва радиф ва моҳияти онҳо; - шеърӣ нав ва мавқеи он дар назми имрӯза; - шеърӣ сафед ва мавқеи он дар назми муосир; - назм ва шеър, монандӣ ва тафовути онҳо; - равиши эҷоди бадеӣ; - қонуниятҳои инкишофи адабиёти бадеӣ; - анъана ва унсурҳои он; - навоварӣ ва унсурҳои навоварӣ; - вобастагии узвию диалектикий анъанаю навоварӣ; - робитаҳои адабӣ – омили пешрафти адабиёт; - таъсири муносибати ҷомеа ба равобити адабӣ; - натиҷаҳои таъсири адабӣ; - тарзи тасвири ҳақиқати зиндагӣ; - услуб. Фаҳмиши истилоҳӣ ва адабиётшиносии он; - услуб ва сабк. Се сабки маълуми адабиёти классикӣ; - мактабҳои адабӣ; - ҷараёнҳои адабӣ; - методи эҷодӣ; - ду тарзи тасвир: романикӣ ва реалистӣ; - навъҳои реализм: реализми маорифпарварӣ, реализми танқидӣ, реализми сотсиалистӣ;
--	---

	- моҳияти методи реализми сотсиалистӣ дар адабиёти шӯравӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

2.1.13. Таърихи забони адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таърихи забони адабии тоҷикӣ яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои таҳассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст. Ин фан ба таври назариявӣ ва амалӣ ба донишҷӯён таълим дода мешавад. Таърихи забони адабии тоҷик дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои забон ва адабиёти тоҷики факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос чун дигар фанҳои асосӣ (базавӣ) мусоидат мекунад. Дар раванди тадриси он дар бораи мафҳуми забони адабӣ, манбаъ ва сарчашмаҳои омӯзиши фан моҳияти ташаккулёбии таърихи забони адабӣ, мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адабии тоҷик, давраҳои инкишофи таърихи забони адабии тоҷик, тағйиротҳои фонетикӣ, савтӣ, морфологӣ ва синтаксисӣ услубии забони тоҷикӣ ва вазифаҳои забон дар марҳилаҳои гуногуни таърихӣ маълумот дода мешавад ва ба донишҷӯён раванди рушди инкишофи забони адабии тоҷикӣ, саҳми адибони барҷаста дар ташаккул ва таҳаввули забон ва мавқеи забони тоҷикӣ дар низоми ҷамъияти иҷтимоии даврони пешин ва нақши забони адабии тоҷик дар мондагории забону адабиёт, фарҳанг ва тамаддуни мардуми тоҷик дар саҳифаҳои таърих, муборизаҳои мардуми тоҷик барои мондагории забони тоҷикӣ таълим дода мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексиконӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салохиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз худ қардани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ, оид ба бунёди забони адабӣ, мафҳум, моҳият, давраҳо, вижагиҳои забони адабӣ дар давра ва марҳилаҳои гуногуни таърихӣ, вижагиҳои луғавию грамматикӣ осори манзуму мансур, илмию таърихӣ; - Моҳияти ба давра ва марҳилаҳои гуногуни таърихӣ ҷудо намудани таърихи забони адабии тоҷикӣ; - Шарҳ додани тағйиротҳои забонӣ дар давраҳои гуногуни инкишофи забони адабӣ; - Пешниҳод қардани маълумоти асосноки илмӣ дар бораи мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адабии тоҷикӣ дар асри Х, муборизаҳо барои ҳифзи забони тоҷикӣ, бунёди забони адабии тоҷикӣ дар ин давра тавассути ҷамъияти мардумпарваронаи хонадони Сомониён, додани донишҳои назариявӣ доир ба тағйиротҳои савтӣ, луғавӣ, сарфию нахвӣ ва услубӣ дар раванди инкишофи забони адабии тоҷикӣ ва равшан қардани муҳимтарин хусусиятҳои забони

	марҳилаҳои гуногуни забон ва дар ин раванд аз байн рафтани идома ёфтани баъзе вижагиҳои забони тоҷикӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд Донад: - забони адабӣ чист? - манбаҳои асосии омӯзиши фан: - мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адабии тоҷик дар асрҳои 9-10 - давра, марҳила ва зинаҳои инкишофи таърихи забони адабии тоҷикӣ - вижагиҳои хоси савтӣ ва луғавию нахвии марҳилаҳои гуногуни таърихи забони адабӣ; - нақш ва саҳми адибону олимони дар рушди таърихи забони адабии тоҷикӣ; Тавонад: - таърифи забон ва забони адабиро шарҳ дода тавонад; - давра, марҳила ва давраҳои рушди таърихи забони адабиро ҷудо карда тавонад; - вижагиҳои хоси забони ҳар як марҳиларо шарҳу тавзеҳ диҳад; - доир ба категорияҳои савтӣ ва нахвии аз байнрафтаи таърихи забони адабӣ маълумот диҳад; - унсурҳои идомаёфтаи категорияҳои забони дар ғуёишҳо ва забони адабии муосири тоҷикӣ муайян карда тавонад; - Доир ба рушди таърихи забони адабии тоҷикӣ, саҳми нақши осори бедеию илмӣ ва илмию таърихӣ ва адибону муаррихон ва олимони давраҳои гуногун маълумот дода тавонад. Азхуд намояд: - коркарди лексияи академӣ, лексия, мубоҳиса, лексия бо истҳо, лексияи маҷмӯӣ ва монанди истифода мешавад.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Мафҳуми забони адабӣ ва аломатҳои он; - Фанни таърихи забони адабӣ ва мавзӯи баҳси он; - Анҷоми ташаккули забони адабии тоҷик; - Мақоми таърихи забони адабӣ; - Услубҳо ва сабқҳои забони адабӣ; - Давраҳои таърихи забони адабии тоҷик; - Марҳилаҳои густариши таърихи забони адабӣ; - Забони адабии асрҳои 9-10, хусусиятҳои фонетикии забони адабӣ; - Хусусиятҳои луғавии забони адабии асрҳои 9-10; - Морфология ва калимасозӣ дар забони адабии асрҳои 9-10; - Хусусиятҳои синтаксисии забони адабии асрҳои 9-10; - Рӯдакӣ асосгузори забони адабии тоҷикӣ; - Рушди забони адабии тоҷик дар асрҳои 11-12; - Забони адабии тоҷик дар асрҳои 13-14; - Вижагиҳои забони адабӣ дар асри 15; - Забони адабии тоҷик дар асрҳои 16-18; - Инкишофи забони адабии тоҷик дар асри 19 ва ибтидои асри 20.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмӯаҳои адибон.
Шаклҳои	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.

назорати чорӣ	
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

2.1.14. Балоғат ва суҳанварӣ

Тавсифи мухтасари фан	Балоғат ва суҳанварӣ – яке аз фанҳои асосӣ буда, ба таълими ҳунари суҳанварӣ ва ниғориш бахшида шуда, донишҷӯёро бо масъалаҳои асосӣ ва мубрами фануни балоғат – маонӣ ва баён ошно сохта, доир ба сохтори калом (гуфтор), адабиёт, фанни хитоба, балоғату фасоҳат, санъатҳои бадеӣ, анвои адабӣ ва тариқи муҳоварату суҳанварӣшно месозад. Мақсади асосии фанни балоғат ва суҳанварӣ шинос намудани донишҷӯён бо илми балоғат ва фасоҳати суҳан, тарзу услубҳои баёни адибони гузашта ва муосир, шеваи корбурди онҳо аз санъатҳои лафзӣ ва маънавии бадеӣ, огоҳ намудан аз тарзу услубҳо ва анвои суҳанварӣ мебошад. Вазифаи асосӣ дар таълими курси балоғат ва суҳанварӣ аз он иборат аст, ки донишҷӯ малакаи тафаккури мантиқӣ ва гуфтори низомманди худро инкишоф дода, сохтори калом, санъатҳои бадеӣ, анвои адабӣ ва тариқи муҳоварату суҳанвариро аз худ кунад. Ҳадафи асосии омӯзиши курси балоғат ва суҳанварӣ ба таври системанок (низомманд) ва пай дар пай дар асоси сарчашмаҳои муътамади назарӣ ва охири дастовардҳои адабиётшиносони ватанию хориҷӣ дар бораи муҳимтарин аркони фанни балоғат ва суҳанварӣ, шеваҳои нави таҳқиқ ва омӯзиши улуми балоғат ошно намудани донишҷӯён мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салохиятҳо, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки перомунӣ мавзӯи баҳси фанни балоғат ва суҳанварӣ мустақилона баҳс карда тавонад; - қодир аст, ки заминаҳои пайдоиши ҳунари суҳанвариро шарҳ дода тавонад; - қодир аст, ки доир ба пайванд ва рабти суҳан, тартиби суҳанварӣ ва маҳорати суҳанварӣ мустақилона баҳс намояд; - қодир аст, ки мабӯҳаси илми маъонӣ, баён ва бадеъ мустақилона баҳс намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд Донад: - мафҳумҳои асосии фанни балоғат ва суҳанварӣ; - мафҳум ва истилоҳоти марбут ба улуми балоғат; - сарчашмаҳои назарии асримиёнагии Шарку Ғарбро доир ба фануни балоғат; - маънии калом ва суҳан, каломӣ бадеъ, шеърӣ наср ва фарқи онҳо; - заминаҳои пайдоиши ҳунари суҳанварӣ дар аҳди қадим дар миёни мардуми мутамаддини ҷаҳон; - мабҳаси илми маонӣ ва истилоҳоти марбут ба он;

	- дар бораи мавзуи фанни баён, тарз ва воситаҳои баёни баён; - доир ба пайванд ва рабти суҳан, тартиби суҳанварӣ ва маҳорати суҳанварӣ; - дар мавзуи муайян маҳорат ва малакаи суҳанро пайдо кунад. Тавонад: - истифодаи мафҳумҳои асосии фанни балоғат ва суҳанварӣ ва дарку маънидоди онҳо; - мафҳим ва истилоҳоти марбут ба улуми балоғатро мустақилона шарҳ кардан; - фаҳм ва дарки маънии калом ва суҳан, каломӣ бадеъ, шеърӣ наср ва фарқи онҳо; - доир ба ақсоми балоғат дар гузашта ва имрӯз огоҳии вофир доштан; - мабҳаси илми маонӣ ва истилоҳоти марбут ба онро доништан; - дар бораи мавзуи фанни баён, тарз ва воситаҳои баёни бадеъ дониши дуруст доштан; - пайванд ва рабти суҳан, тартиби суҳанварӣ ва маҳорати суҳанварӣ; Малакаи ҳосил намояд: - оид ба маънии калом ва суҳан, каломӣ бадеъ, шеърӣ наср ва фарқи онҳо; - оид ба таҳлили мақулаҳои улуми маонӣ, баён ва бадеъ ва масъалаҳои марбут ба он; - қобилияти шиноخت ва таҳлил намудани анвои назму насри классикӣ ва имрӯзаи форсии тоҷикӣ; - оид ба пайванд ва рабти суҳан, тартиби суҳанварӣ ва маҳорати суҳанварӣ; - оид ба мавзуи муайян маҳорат ва малакаи назарию амалӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Калом ва суҳан. Каломӣ асарҳои бадеӣ. - Адаб ва адабиёт. - Суҳанварӣ ва таърихи пайдоиши он. Суҳанварӣ дар Юнони Бостон. - Назм ва шеър, умумият ва фарқи онҳо. - Улуми адабӣ ва анвои он. - Анвои суҳанварӣ дар Юнони Бостон. Суҳанварӣ дар Рими қадим ва Аврупо. - Маъно ва мафҳуми наср. Анвои насри классикӣ. - Зухури илми суҳанварӣ: фанни хитоба. - Тарзҳои суҳанварӣ. - Шартҳои суҳанварӣ - Адабиёт ҳамчун санъати суҳан. Адабиёт ва эҷодиёти шифоҳӣ - Суҳанварӣ дар Арабу Аҷам. - Балоғат ва аркони он, балоғати суҳан. Маъно ва мафҳуми фасоҳат - Уҷуби фасоҳати суҳан (лафзӣ). - Уҷуби фасоҳати суҳан (маънавӣ). - Фасоҳати калима, калом ва мутақаллим. - Балоғати калом ва мутақаллим. - Илми маъонӣ ва мавзуи баҳси он. - Масъалаҳои асосии илми маонӣ. - Масъалаҳои асосии илми маонӣ. - Уҷуби фасоҳати суҳан (лафзӣ ва маънавӣ). - Илми баён ва мабҳаси он. - Воситаҳои баён аз нигоҳи қудам ва муосирон. - Баён ва сабки суҳан. - Фанни бадеъ ва мавзуи баҳси он. Бадеи маънавӣ ва лафзӣ.

	- Муҳоварат ва суҳанварӣ - Муҳоварат ва шароити муҳовир - Мақсади суҳан ва муҳоварат - Пайванд ва рабти суҳан - Аркони суҳанварӣ. Асоси пайванд ва рабти суҳан
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адабон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи низоми таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

2. БАҲШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ

2.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ

Ихтисоси 1-21 05 01 –Забон ва адабиёти тоҷик

2.2.1. Равиши таҳқиқи адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни «Равиши таҳқиқи адабӣ» ҳам барои кафедра ва ҳам барои донишҷӯён фанни таълимии нав буда, дар ин кор собикаи зиёд вучуд надорад. Аммо омӯзиши фанни мазкур барои донишҷӯёни факултети филология хеле муҳим ҳисобида мешавад. Таълими он аз мақсади асосии умуман тадрис дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ки омода кардани кормандони баландихтисоси илмӣ мебошад, берун омадааст. Мақсади асосиаш дар ҳар донишҷӯ ташаккул додани малакаи кори таҳқиқӣ мебошад. Омӯхтани ин фан барои донишҷӯ дар ривҷ додани маҳорату тавоноӣ дар иҷрои корҳои мустақилонаи илмӣ-таҳқиқӣ мусоидат мекунад. Мақсади курси равиши таҳқиқи адабӣ барои донишҷӯ мусоидат кардан дар пешбурди корҳои мустақилонаи илмӣ-таҳқиқӣ дар соҳаи адабиётшиносӣ мебошад. Таълими фанни мазкур ба он равона карда шудааст, ки донишҷӯ маводи дарсиро ҳазм намуда, бо донишҳои устувори назарӣ мусаллаҳ гашта, мустақилона, бо корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ машғул шуда тавонад. Аз ин рӯ, дар раванди таълими ин фан донишҷӯ бо моҳияти кори илмӣ-таҳқиқӣ, ҳелҳои корҳои илмӣ (реферат, маъруза, кори санҷишӣ, кори курсӣ, кори хатм, рисолаи дипломӣ) таъйини мавзӯ, дарёфти мавод барои таҳқиқ, роҳҳои таҳлилу баррасиҳо, тарзи ирҷоот, пешниҳоди фарзияи илмӣ, тарзи ниғориш ва сохтори кори илмиро меомӯзад. Гузашта аз ин бо равишҳои асосии таҳқиқи адабиётшиносӣ, аз қабили равишҳои иҷтимоӣ, равонтанҷилиӣ, омӯрӣ, соторшиносӣ, ҳерменевтикаи адабӣ, матни пинҳон ва ғайра ошно мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ

Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қобилияти истифодабарӣ аз адабиёти бадеӣ ва илмӣ оид ба адабиёти форсии тоҷикӣ; истифодаи дурусти сарчашмаҳои адабӣ, таърихӣ, фарҳангҳо, феҳристҳо ва дигар манобеи адабӣ; - қобилияти таҳлилкунӣ ва коркарди масъалаҳои марбут ба падидаҳои адабӣ, муҳтавои ғиявии осори адибон ва фарқ карда тавонистани масъалаи асли аз фаръиро ташаккул медиҳад; - дар донишҷӯ тафаккури таҷзиявию таҳлилӣ оид ба масъалаҳои гуногуни адабӣ, вобаста ба маводи адабиро ба вучуд меорад; - малакаи мустақилона кор кардан рӯи мавзӯҳои адабиёти тоҷикро ташаккул медиҳад; - оид ба асарҳои алоҳидаи адабӣ андешидан ва баҳо додан ба онҳоро меомӯзад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мазмун, моҳият, хусусият ва вазифаҳои фанни тадрисшаванда; - мафҳум, нишонаҳо, истилоҳоти фан; - асосҳои назариявии пайдоиш ва ташаккули фанни равиши таҳқиқи адабӣ; - мавқеи фанни равиши таҳқиқ дар низоми илмҳои адабиётшиносӣ; - ҳелҳои қорҳои илмӣ адабӣ; - равишҳои асосии таҳқиқи адабӣ ; - тарзи ирҷоот, сохтори қори илмӣ, дарёфти фарзияи илмӣ, роҳҳои исботи он.... Тавонад: - қорбурди усулҳои гуногуни таҳқиқот, инкишофи касбияти илмӣ ва амалии фаъолияти касбии худ; - қобилияти мустақилона дарёфт кардани масъалаи адабӣ, аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малақаҳои нав; - қобилияти таҳлил ва истифода намудани сарчашмаҳои гуногун оид ба қори падидаҳои адабӣ; - қобилияти мустақилона омодаسازیи супоришҳо вобаста ба масъалаҳои равиши таҳқиқ; Азхуд намояд: - қоркарди илмӣ маводи адабӣ, сарчашмаҳои адабӣ, равишҳои асосии таҳқиқи адабӣ, тарзи саҳеҳи нигоҳиш, натиҷагирӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Мақсад ва вазифаҳои фанни «Равиши таҳқиқи адабӣ»; - қори илмӣ чист?; - навҳои қорҳои илмӣ хатти донишҷӯён (реферат, маъруза, қори санҷишӣ, қори қурсӣ); ; - қанд маслиҳати қори интиқоби дурусти мавзӯи қори қурсӣ; - равишҳои дастбӣ ба адабиёт ва қорид шудан ба мавзӯи таҳқиқ; - сарчашмаҳои таҳқиқ ва роҳҳои дастбӣ ба онҳо; - таққира, анқои таққира ва равиши истифода аз онҳо; - феҳристи дастнависҳои қитоб-қонаҳои дунё ва роҳҳои истифода аз онҳо; - роҳҳои қамъоварии маводи таҳқиқ; - таъйини мақсаду вазифаҳои таҳқиқ ва раванди тақмили онҳо; - роҳу равиши таълифи мақолаи илмӣ (унқони мақола, қақидаи мақола, қалидқожаҳо);....
Васоити таълими ва таъминоти техникаи фан	Компютери қардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.

Шаклҳои назорати чорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – компютерӣ, шифоҳӣ)

2.2.2. Анвои адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни анвои адабӣ аз ҷумлаи курсҳои тахассусии таълимӣ ба шумор меравад, ки бо кулли улуми адабӣ алоқаи ногусастанӣ дорад. Таълими ин фан барои омӯхтани ҷиҳатҳои сохтории осори адабии бою қадимаи халқи тоҷик кӯмаки зиёд мерасонад. Омӯзиши анвои адабӣ дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба таври назарӣ амалӣ таълим дода мешавад. Ҳадаф ва мақсади таълими фанни анвои адабӣ таълими масъалаҳои назарӣ ва амалияи табақабандии анвои адабӣ, анвои шеърӣ тоҷикӣ, таъсири мутақобилаи арабу аҷам, қадимтарин намунаҳои шеърӣ порсии дарӣ, нахустин шоирони порсигӯӣ, анвои адабӣ дар адабиёти асри X ва нимаи аввали асри XI, машҳуртарин наваҳои адабии адабиёти нимаи дуюми асри XI, муҳимтарин наваҳо ва жанрҳои адабӣ дар давраҳои баъдӣ, қонунмандии инкишофи жанрҳои адабӣ, таносуби қолаб ва мазмун, анвои шеърӣ тоҷикӣ ва жанрҳои рӯбаноии адабиёт маҳсуб меёбад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз муҳимтарин марҳилаҳо ва давраҳои инкишофи адабии халқи тоҷик аз замони оғози адабиёти аҳди исломӣ то нимаи дуюми асри XI огоҳ мегардад; - аз таърихи пайдоиш ва инкишофи шеър, авзони шеърӣ бархурдор мегардад; - доир ба раванди пайдоиш, ташаккул ва инкишофи назму насри тоҷикӣ ба забони порсии дарӣ дар асрҳои X- XI маълумоти кофӣ ба даст меорад; - оид ба муҳити адабии аҳди Сомониён ва намояндаи бузурги ин даврон устои шеърӣ форсӣ Рӯдакӣ ба ҷаҳатҳои бохабар мегардад; - аз ҳамаҷонибаи миллӣ - “Шоҳнома” ва тақдирӣ он огоҳ мегардад; - аз хусусиятҳои умдаи анвои адабӣ - қасида, ғазал, рубоӣ, дубайтӣ, қитъа, маснавӣ ва ғайра маълумоти лозимаро ба даст меорад; - дониш ва тасаввур пайдо кардан дар атрофи мазмуну мундариҷаи адабиёт; - маърифат намудан ва омӯхтани таҳлили асарҳои адабӣ аз ҷиҳати жанр, мавзӯ, забон, услуб, ғоя ва ғайра.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - донишҳои осори илмӣ-назарӣ оид ба анвои адабӣ; - анвои лирикии адабӣ ва мухтассоти жанрии онҳо; - донишҳои анвои эпикӣ ва хусусиятҳои шаклию мундариҷавии онҳо; - осори назарӣ асри Сомониён оид ба анвои адабӣ; - донишҳои хусусиятҳои жанрии анвои хурд ва бузурги лирикӣ; - ташаккули анвои адабро дар аҳди Сосониён;

	- нахустин шоирони порсигӯй ва намунаҳои осори онҳо; Тавонад: - Донишҷӯ бояд анвои адабӣ ва хусусиятҳои жанрии онҳоро муайян карда тавонад; - айният ва тафовути рубой ва дубайтиро донад; - қасида-ташаққулу рушд ва таҳаввулот, мухтассоти жанрии онро донад; - сохтор ва мазмуну муҳтавои онро шохис карда тавонад; - ғазал-зуҳуру ташаққул, анвоъ ва мухтассоти жанрии онро мушаххас карда тавонад; - мусаммат ва анвои он; - муайян кардани сохтори хунарии мустазод ва анвои он; - қобилияти мустақилона аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав. Аз худ намояд: - донишҳои назарии бунёди оид ба анвои шеъри форсии тоҷикӣ; - тафовути шеъри суннатӣ ва нимоӣ; - шинохти назарии наср; - анвои наср ва осори таҳқиқотии марбути онро аз худ намояд; - кашфиётҳо дар эҷоди насри асримиёнагиро донад.
Номгӯи боб /мавзӯҳои фан	Назарияи табақабандии анвои адабӣ - сохти шеъри тоҷикӣ; - шинохти назарии шеър; - шинохти назарии наср; Ташаққули анвои адабӣ дар аҳди Сосониён - ривоят, устура, афсона, қисса, достон; - романҳои таърихӣ, корнома, ҳикоя, тамсил, чистон; - мунозара, андарзнома, суруд, нома, сафарнома; Нахустин шоирони порсигӯй ва сохти шеъри онҳо - анвои бозмондаи шоирони нахустин; - анвои назм ва насри қаблазилсомӣ; Табақабандии осори қадим - мисроъ, байт, фард; - байт – воҳиди мустақили шеъри классикӣ; Рубой ва дубайтӣ - мухтассоти мавзӯ ва мазмун дар рубоӣю дубайтӣ; Қасида - сайри таърихии қасида дар адабиёти тоҷик; - анвои қасида аз рӯи мавзӯ; - сохтори қасида; Қитъа - сайри таърихии қитъа дар адабиёти тоҷик; Ғазал - сайри таърихии ғазал дар адабиёти тоҷик; - хусусиятҳои умдаи ғазал; - ғазалҳои мусалсал; Маснавӣ - сайри таърихии маснавӣ дар адабиёти тоҷик; Мусаммат ва анвои он - сайри таърихии мусаммат дар адабиёти тоҷик; Тарҷеъбанду таркиббанд

	- сайри таърихии тарҷеъбанд; - сайри таърихии таркиббанд дар адабиёти тоҷик; Мустазод - сохтори ҳунарии шеъри мустазод; Шеъри нимой - шеъри нимой дар адабиёти тоҷик; Шеъри шомлӯй (сапед) - шеъри сафед дар адабиёти тоҷик; Жанрҳои рӯбанони адабиёт - сайри таърихии жанрҳои рӯбанӣ дар адабиёти тоҷик.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи низоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-компютерӣ, шифохӣ)

2.2.3. Назм ва насри замони Истиқлол

Тавсифи мухтасари фан	Адабиёти давраи Истиқлол низ монанди монанди давраҳои дигари рушди адабиёт аз насру назм ва жанрҳои дигар иборат буда, вазъияти сиёсӣ, иқтисодӣ, маишӣ ва фарҳангии замонро инъикос намудааст. Назму насри давраи Истиқлол давомдиҳандаи падидаҳои неки давраҳои дигари рушди адабиёт буда, эҷодкорони он ки дар замони пеш аз расидан ба Истиқлоли давлатӣ низ қори адабиётро пеш мебарданд, бо дарки фазо ва руҳияи замони Истиқлол маҳсули эҷодии ҷавобгӯи замонро таълиф намуданд. Ба ворид гардидани фазои Истиқлол бештар аз 30 сол сипари гардид ва агар адибоне дар ин давра ба сахнаи адабиёт қадам гузошта бошанд ба тозагӣ ба зинаи камолот мерасанд. Бинобар ин назм ва насри давраи Истиқлол аз ҷониби нависандагону шоироне таълиф гардидааст, ки собиқаи эҷодии бештар доранд. Ин ғуруҳи эҷодкорон бо дарки дархостҳои замони Истиқлол оид ба пешравию мувафаксиятҳо ва ободкориҳо як қисми осори ҷолиб офариданд. Дар ин миён адибони таҷрибаи андӯхтаи тоҷик Сорбон, Саттор Турсун, Абдулҳамид Самадов, Қароматуллои Мирзо, Шерали Мусо, Бахтиёр Муртазоев, Юнус Юсуфӣ, Равшани Маҳсумзода ва боз чанди дигар дар назм Аскар Ҳаким, Ҳақназар Ғоиб, Қамол Насрулло, Низом Қосим, Муҳаммад Ғоиб, Аҳмадҷони Раҳматзода, Фарзона, Ато Мирҳоча, Рустам Ваҳҳобзода, Озар ва ғуруҳи дигари шоирон асарҳои ҷолиб офариданд. Як вержагии насри замони Истиқлол дар он падидаи мегардад, ки нависандагони таҷрибаандӯхта ба таърих ва ҳаводиси ибратомӯзи он таваҷҷуҳ намуда, як қатор романҳои таърихӣ ба вуҷуд овардаанд. Нависандагони таърихнигор Равшани Ёрмуҳаммад, Бароти Абдурахмон, Абдулҳамид Самадов, Мирзо Насриддин ва дигарон оид ба таърихи гузаштаи халқи тоҷик, қаҳрамоноҳо ва талошҳои меҳанпарастии гузаштагони худ романҳои мондагӯр таълиф намудаанд. Ин ғуруҳи адибон бо таърих ба мактаби устодони адабиёт Садриддин Айний, Сотим Улуғзода, Ҷалол Иқромӣ, Фазлиддин Муҳаммадиев гузаштаи халқи худро ба таври объективӣ дар осорашон таҷассум намуданд. Назми замони Истиқлол низ бо омӯзиш аз таҷриба ва ҳунари эҷодкории устодон Муъмин Қаноат, Лоик, Бозор Собир,
------------------------------	---

	Гулрухсор ва дигарон дастовардҳои замони Истиқлолро дар қолабҳои гуногуни адабӣ манзури хонандагон намуданд. Дар маҷмӯъ наср ва назми замони Истиқлол ифодагари ҳамраёии қувваҳои эҷодӣ ба сийёсати замон мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, навиштани кори мустақилона, реферат ва маърузаҳо
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- кодир аст, ки лаҳзаҳои ибратомузи даврони Истиқлолро аз осори дар ин давра таълиф гардида пайдо намояд. - кодир аст, ки манзараҳои мудҳиши расидан то Истиқлолро аз назму насри ин давра пайдо намояд ва таҳлил кунад. - андешаи маърифатии донишҷӯ рушд ёбад ва оид ба арзиши Истиқлол тафаккури худро такмил диҳад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: Донад: - Мафҳуми Истиқлол - Роҳҳои расидан ба Истиқлоли комил - Ташаккули маърифат ва дониш ҷиҳати муҳокимарониҳо оид ба фазилати Истиқлол - Табиқи дастовардҳо ва бо тақия ба он масъалагузориҳо оид ба бартарии замони Истиқлол - Аз худ намудан ва бозгуи тезисҳо оид ба назму насри замони Истиқлол - Мавзӯҳои махсус ки барои амиқтар омӯхтани фанҳои тахассуси заруранд. Тавонад: - Ифодаи фикр дар мавриди фазилатҳои Истиқлоли давлатӣ - Оид ба роҳҳои расидан ба Истиқлоли давлатӣ андешаи дуруст пайдо кардан - Шарҳ дода тавонистан ва навиштани гузоришҳо вобаста ба фаъолияти касбӣ - Дар амал татбиқ намудани фармудаҳо ва талаботҳои асосии Истиқлоли давлатӣ барои масъалаҳои дар соҳаи фаъолияти касбӣ ба вуҷуд омада - Баҳо дода тавонистани арзиши асарҳои муҳими дар замони Истиқлол пайдо шуда - Дарк намудани андешаҳои барғалат оид ба Истиқлоли давлатӣ ва пешниҳоди андешаҳои солим Малака ҳосил намояд: - Оид ба офаридаҳои эҷодкорон дар мавзуи Истиқлол - Оид ба таҳлил намудан ва баҳо додан ба арзишҳои асосӣ - Қобилияти ҷавоб гуфта тавонистан ба андешаи нақис дар мавриди Истиқлол - Оид ба пажӯҳишҳои назариявӣ ва амалӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Адабиёти замони Истиқлол - Шарҳи адабиёти ин давра бо фарогирии масъалаҳо - Муайян намудани заминаҳои ташаккулёбии адабиёти замони Истиқлол - Жанрҳои пешбари адабиёти замони Истиқлол Насри замони Истиқлол: - Намунаҳои адабие, ки нависандагон С.Улуғзода, Ҷ.Иқромӣ,

	Ў.Кўҳзод, Сорбон, Саттор Турсун, Абдулҳамиди Самад, Ҷ.Ақобир, Абдуурофеъ Рабизода, К.Мирзо, М. Хоҷаев, Сайф Раҳимзоди Афардӣ ва дигарон. - Сотим Улуғзода ва саҳми ӯ дар рушди насри замони Истиқлол - Романи “Фирдавсӣ” ва таҳлили мундариҷаиву ғоявии он - Инъикоси таърих дар осори Сотим Улуғзода - Сотим Улуғзода дар шинохти раҳбари сиёсии Тоҷикистон ва донишмандон - Ҷалол Иқромӣ ва маҳсули эҷодии замони Истиқлоли ӯ - Далелҳои таърихӣ ва адабӣ дар китоби ёддошти Ҷалол Иқромӣ “Он чӣ аз сар гузашт” - Урун Кўҳзод ва тасвири воқеоти замон - Публицистикаи Урун Кўҳзод - Таҷассуми таърих дар эҷодиёти Сорбон - Таҷассуми таърих дар романи Саттор Турсун “Се рузи як баҳор” Таҷассуми воқеоти замони ҷанги шаҳрвандӣ дар насри замони Истиқлол: - Абдулҳамид Самадов ва романи “Гардиши девбод” и ӯ - Ҷаҳеати замони нооромӣ дар насри Кароматуллои Мирзо - Таҳлили мундариҷавӣ ва ғоявии “Баъд аз сари падар”и Кароматуллои Мирзо - Романҳои таърихӣ Бароти Абдурахмон ва масъалаҳои фароғири он - Вижаҳои романҳои таърихӣ Равшани Ёрмуҳаммад, Мирзо Насриддин, Додоҳони Эгамзод ва адибони дигар, ки дар замони Истиқлол таълиф шудаанд. - Саҳми нависандагони тозаҷӯ М. Хоҷаев Ҷ.Ақобир, Абдуурофеъ Рабизода, Сайф Раҳимзоди Афардӣ, Муаззама, Диловари Мирзо, Равшани Махсумзод, Юнус Юсуфӣ ва дигарон дар рушди насри замони Истиқлол. Назми замони Истиқлол: - Муъмин Қаноат ва дostonҳои дар давраи Истиқлол таълифнамудаи ӯ - Таҳлили ғоявӣ ва мундариҷавии дostonҳо - Арзиши бадеӣ ва таърихӣ дostonҳо - Лоик Шералӣ ва ашъори ватанпарастонаи ӯ - Мавқеи ғазал дар эҷодиёти Лоик Шералӣ - Маҷмуаи “Фарёди бе фарёд рас” ва муҳтавои он - Бозор Собир ва тасвири дастовардҳои замони Истиқлол - Гулрухсор ва шеърӣ ӯ - Насри Гулрухсор ва масъалаҳои фароғири он - Гулназар ва ашъори ватандустонаи ӯ - Гулназар муаллифи суруди миллӣ - Фаъолияти тарҷумонии Гулназар - Камол Насрулло шоири ваҳдатсаро - Мақолаҳои танқидӣ ва адабиётшиносии Камол Насрулло - Таҷассуми Ваҳдати миллӣ дар шеърӣ Низом Қосим - Фарзона, Рустам Ваҳҳобзода, Муҳамадали Аҷамӣ, Озар, Суруш, Давлати Раҳмонӣ... сарояндагони дастовардҳои замони Истиқлол. Адабиёти кӯдакон: - Вижаҳои адабиёти кӯдакон - Мирсаид Миршакар ва рушди адабиёти кӯдакон - Убайд Раҷаб ва адабиёти кӯдакон
--	---

	- Наримон Бақозода ва шеърӣ у - Абдумалик Баҳорӣ ва насри бачагонаи у - Нозирҷон Боҳирӣ шоири бачаҳо - Ҷура Ҳошимӣ ва тозаҷуӣҳои ӯ дар шеърӣ кудакона - Азизӣ Азиз ва рушди адабиёти кудакон Драматургияи замони Истиқлол: - Тасвири лаҳзаҳои ҷолиби замони Истиқлол дар асарҳои драматӣ - Осори драматии Тураҳон Аҳмадхонов - Меҳмон Баҳтӣ ва бозтоби ҷеҳраи қаҳрамонҳои миллии дар асарҳои драматӣ - Ёрмуҳаммад Табаров тасвиргари қаҳрамонҳои таърихӣ дар осори драматӣ - Ато Ҳамдам ва осори драматии у - Ҷума Қуддус ва рушди драматургияи миллии Публицистикаи замони Истиқлол: - тасвири пешравиҳои назаррас дар публицистикаи тоҷик - бозтоби ҷеҳраи қаҳрамонҳои меҳнат дар қорзориҳои замони Истиқлол - Баҳтиёр Муртазоев ва публицистикаи ӯ - Шералии Мусо ва тасвири қаҳрамонҳои меҳнат
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

2.2.4. Забоншиносии иҷтимоӣ

Тавсифи муҳтасари фан	Фанни забоншиносии иҷтимоӣ дар дарку ҳалли масъалаҳои марбут ба забону ҷомеа, тағйирпазирии забон дар ҷомеа ва таъсири тарафайни забону ҷомеа, заминаҳои иҷтимоии пайдоиш ва ташаккули забон ва монанди ин мусоидат мекунад. Дар тадриси фанни мазкур ба падидаи иҷтимоӣ будани забон, ҷанбаҳои иҷтимоии рушди забон, рушд ва амалқарди забонҳо, сиёсати забонӣ, навъҳои иҷтимоии забон, шаклҳои мавҷудияти забон, таъсири мутақобилаи забону фарҳанг, забону дин, мақоми забонҳои дунё, забону қавмиёт ва ғайра таваҷҷуҳ зоҳир мегардад.
Намунаи машғулиятҳо	дарсҳои назариявӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи омӯзгор бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ташҳис додани гунаҳои иҷтимоии забон; - муайян намудани омилҳо дар таъсири тарафайни забону ҷомеа; - нишон дода тавонистани майлони рушди забон вобаста ба омилҳои иҷтимоӣ; - дарки сиёсати забонии ҳукумат;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро азхуд кардааст, бояд: Донад: - мафҳумҳои вобаста ба забоншиносии иҷтимоӣ;

даст меоянд	- омилҳои пайдоиши фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таърихи пайдоиши фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар омӯхтани забон; - навъҳои иҷтимоии забон; - мавқеи забонҳои миёнарав дар муошират; - таъсири мутақобилаи забону ҷомеа; - рушди забон вобаста омилҳои иҷтимоӣ; - амалкарди забон дар шароити гуногуни иҷтимоӣ. Тавонад: - нишон додани таъсири ҷомеаро дар тағйирпазирии забон; - шарҳ додани таъсири забон ба ҷомеа; - муайян кардани таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар омӯхтани забон; - мушаххас намудани навъҳои иҷтимоии забон; - муайян намудани нақши забонҳои миёнарав дар ҷомеа; Азҳуд намояд: - мафҳумҳои вобаста ба забоншиносии иҷтимоӣ; - таърих ва сабабҳои пайдо шудани фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таъсири ҷомеа дар тағйир пазируфтани забон; - таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар забонамӯзӣ; - анвои иҷтимоии забонҳо.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- мавзуи баҳси забоншиносии иҷтимоӣ; - замина ва омилҳои зуҳури илми забоншиносии иҷтимоӣ; - таърихи пайдоиш ва рушди илми забоншиносии иҷтимоӣ; - робитаи забоншиносии иҷтимоӣ бо илмҳои дигар; - забон чун падидаи иҷтимоӣ: амалкарди забон – диалект ва сотсиолект, гендерлект; - забон ва ҷомеа: иттиҳоди забонӣ; мафҳуми код, омезиши код; низоми иҷтимоӣ-иртиботӣ; вазъияти забонӣ; - забон ва шахсият: нақши шахсият дар рушди забон, дузабонӣ ва бисёрзабонӣ, дузабонӣ ва диглоссия; - забон ва фарҳанг; - таҳаввули забон ва ҷомеа; - забон ва қавмӣ; - забон ва ҳукумат, сиёсати забонӣ; - забон, хат ва ҷомеа. - тавлиди нутқ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шакли назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосолавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи низоми таълими фан	Имтиҳони (тестӣ - компютерӣ, шифохӣ)

2.2.5. Ҳусни баён

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии асосҳои ҳусни баёни тоҷикӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми фанни интихобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи фасоҳати сухан, дурустии нутқ, мантиқи сухан, каломи муассир, ғановати сухан, назофати сухан, каломи бамаврид ҳамчун меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикӣ пешкаш карда мешаванд. Ҳамчунин дар бораи услубҳои забон ва тартиб додани баъзе аз ҳуҷҷатҳо, ки барои мутахассиси оянда ниҳоят зарур аст, сухан меравад. Ба даст овардани дониши баланди мутахассисони оянда дар бораи меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикӣ ба масъалаҳои зерин вобастагӣ дорад: Забон ва ҳусни баён дар ҳаёти одамон; забон ва инкишофи ҷомеа; забон дар фаъолияти меҳнати одамон; забон ва шуур (тафаккур)-и ҷомеа ва фарди ҷудогона; мақоми забон дар инкишофи илм ва тақмили мубодилаҳои илмӣ; забон ва сифати асарҳои бадеӣ; мавқеи забон дар ташкили таълиму тарбияи шогирдони мактабҳои олӣ, миёна ва ибтидоӣ; забон ва фаъолияти идоракунии соҳибкорон; забон дар зиндагии ҳамаҷузай мардум; инкишофи нутқ аз вазифаҳои муҳимтарини иҷтимоиву раваншиносии даврони мо; истифодаи пурсамари забон дар тарғиботу ташвиқот ва тарбияи насли наврас; натиҷабахшии истифодаи забон дар маҳсулнокии фаъолияти меҳнати одамон; гуфтаҳои намоёндагони маъруфи илм, фарҳанг, сиёсат, адабиёти бадеӣ роҷеъ ба таъсири забон ва ҳусни баён ба ҷомеа ва фарди ҷудогонаи он.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи магистрант бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи магистрант
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар магистрант зимни азхуднамоии фаҳми мазкур ташаккул бояд ёбанд	- доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологӣ забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва нахви забони адабии тоҷикро донад; - меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикиро дар амал тадбиқ карда тавонад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологӣ забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва нахви забони адабии тоҷикро донад; Тавонад: - меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикиро дар амал тадбиқ карда тавонад. - дар гуфтор аз фасоҳати сухан истифода карда тавонад; - дурустии суханро риоя карда тавонад; - мантиқи суханро муайян карда тавонад; - услубҳои нутқро фарқ карда тавонад; - зимни омӯзиши фан доир ба аҳамияти луғатҳо дар ҳифзу нигоҳдории

	вожаҳо маълумот пайдо намояд; Азхуд намояд: - салосат, мантиқ ва фасоҳати гуфторро аз худ кунад.
Номгӯи боб/мавзуҳои фан	- Мавзуи баҳси “Асосҳои маданияти нутқ”; - Дурустии калом ва меъёрҳои талаффузиву аксентологии забони адабӣ; - Забон ва ҷамъият. Забон ва нутқ; - Дурустии калом ва истеъмоли калимаҳои ҳамталаффуз ва паронимҳо; - Дурустии нутқ; - Робитаи фасоҳати суҳан бо системаи маъноҳои луғавӣ Фасоҳати калом; - Фасоҳати суҳан ва сермаъноии луғавӣ; - Мантиқии суҳан. Мантиқи суҳан ва ҳамнишинӣ, омезишҳои воҳидҳои забон; - Мантиқи суҳан ва мувофиқати байни аъзоҳои ҷумла; - Назофати суҳан. Каломи муассир ва воситаҳои луғавию маъноҳои фразеологӣ дар он; - Ғановати суҳан. Каломи муассир ва воситаҳои синтаксисии забон. - Суҳани бомаврид; - Назофати суҳан ва гурӯҳҳои номатлуби калимаҳо; - Равияҳои пуристӣ дар забоншиносӣ ; - Ғановати суҳан ва муродифшавии воҳидҳои забон; - Бамавридии нутқ ва интиҳоби воситаҳои забонӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати чорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифоҳӣ)

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои интиҳобӣ

3. БАҲШИ ФАНҲОИ ИНТИҲОБӢ

3.1.1. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИҲОБИИ БАҲШИ 1

3.1.1. Этика ва эстетика

Тавсифи мухтасари фан	Этика ва эстетика- фанни таълимии этика ва эстетика (ахлоқ ва зебоишиносӣ) дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои ғайрифалсафӣ мақоми фанни интиҳобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи одоби рафтор, муошират ва зебогӣ, категорияҳои илми ахлоқ ва таълимотҳои ахлоқию зебоишиносии мутафаккирони тоҷику форс пешкаш карда мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ	- дар бораи моҳияти этика ва эстетика, предмети омузиши онҳо, мақсаду вазифаҳо, дар бораи категорияҳои асосии ахлоқ ва

зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	эстетика тасаввурот дошта бошанд; - марҳилаҳои ташаккули ахлоқи эстетикаро донанд; мафҳумҳо ва принципҳои бунёдие, ки асоси мафҳумҳои ахлоқию эстетикиро ташкил медиҳанд; проблемаҳои марҳалаи ҳозираи инкишофи этика ва эстетика; - дониши гирифтаашро дар ҳалли масъалаҳои шахсӣ, касбӣ ва иҷтимоӣ истифода бурда тавонад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - баланд бардоштан ва такмил додани сатҳи маърифати ахлоқӣ ва эстетикӣ донишҷӯён; - инкишоф додани донишҳои назарии донишҷӯён оиди амалия ва назарияи ахлоқӣ ва зебоишиносӣ; - омӯзонидани таърихи рушди афкори ахлоқӣ ва эстетикӣ аз аҳди қадим то замони муосир; - аз худ намудан ва ба танзим даровардани тарбияи ахлоқии донишҷӯён; - инкишоф додани дараҷаи маърифати ахлоқӣ ва дарки зебоипарастии донишҷӯ. Тавонад: - мазмуни ахлоқии намудҳои гуногуни ғаъолияти касбии онҳоро муайян намояд; - талаботи ахлоқиро нисбат ба ғаъолият дар соҳаҳои гуногун нишон диҳад; - меёру талаботи одоби расмиро софдилона риоя намояд; - ба шароит ва омилҳои деформацияи касбӣ ва ахлоқи муқобил гузоштан. Аз худ намояд: - маҳорати марбут ба иҷрои вазифаи ахлоқӣ ва хизматӣ, бо мушаххасот; - этикаи касбии коркунон дар ғаъолияти гуногун, бо протсессҳои муоширати иҷтимоӣ ва қори дастаҷамъӣ; - малакаҳои муоширати байнишахсӣ, усулҳои касбӣ, аз ҷумла муоширати тичорӣ; - маҳорати касбӣ ва ҷаҳонбинии васеъ; - маҳорати инъикоси интиқодӣ ва худбаҳодиҳӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Этика ҳамчун илм. Мавзӯи баҳси илми ахлоқ - Категорияҳои илми ахлоқ - Озодӣ ва масъулияти ахлоқии шахс - Масоили ахлоқӣ дар фалсафаи Юнони бостон - Масоили ахлоқӣ дар афкори фалсафӣ- динӣ ва фарҳангии Ҳинду Чини қадим - Таълимоти ахлоқӣ дар Эрони бостон - Адёни Сомӣ (яхудия, масеҳият, ислом) ва масоили ахлоқӣ - Таълимотҳои ахлоқии асримиёнагии мутафаккирони форс- тоҷик - Пешбиниҳои илмӣ ва мушкилоти ахлоқии асри XX- XXI. - Намудҳои ҳунари - Образи бадеӣ шакли тафаккури бадеӣ - Баррасии масоили эстетикӣ дар адабиёт ва санъати асрҳои XX - XXI
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ

Шаклҳои назорати чорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.1.2. Мудофияи шахрвандӣ

Тавсифи мухтасари фан	Мудофияи шахрвандӣ – илмест, ки ба донишҷӯён санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои ғавқулдда ва мудофияи граждани, асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳоли аз ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ, ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯҳ доданро доранд, офатҳои табиӣ ва ҳифзи аҳоли аз онҳо (заминларза, сел, ярч, тармафарой ва обхезӣ, маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои саҳттаъсири заҳролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иқтисодӣ ва хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористиро меомӯзонад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ташкил ва идоракунии қувва ва воситаҳои пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои ғавқулдда; - нақш ва вазифаҳои мудофияи граждани дар замони муосир; - роҳбарӣ ва идоракунии мудофияи граждани.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои ғавқулдда ва мудофияи граждани; - асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳоли аз ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ; - вазифаҳои онҳо ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои ғавқулдда; - ташкили тайёри, омӯзиши аҳоли ва баҳисобгирии нирӯҳои ғайриҳарбии мудофияи граждани оид ба ҳолатҳои ғавқулдда ва мудофияи граждани; - ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯҳ доданро доранд. Тавонад: - чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардони иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷанг; - ҳадамотҳои мудофияи граждани маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои имрузаи зарбазан; - ҳифзи аҳоли аз офатҳои табиӣ (заминларза, сел, ярч, тармафарой ва обхезӣ); - роҳбарӣ ва идоракунии мудофияи граждани; - истифодаи моддаҳои саҳттаъсири заҳролудкунанда дар иншоотҳои иқтисодӣ ва хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ. Аз худ намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.

Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- муқаддимаи фан ва мафҳумҳои асосӣ - санадҳои меъёрий-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои ғавқулодда ва мудофияи граждани; - асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳоли аз ҳолатҳои ғавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ; - вазифаҳои онҳо ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои ғавқулодда; - ташкили тайёри, омӯзиши аҳоли ва баҳисобгирии нирӯҳои ғайриҳарбии мудофияи граждани оид ба ҳолатҳои ғавқулодда ва мудофияи граждани; - ҳолатҳои ғавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯҳ доданро доранд; - чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷанг; - ҳадамотҳои мудофияи граждани маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои имрузаи зарбазан; - ҳифзи аҳоли аз офатҳои табиӣ (заминларза, сел, ярч, тармафароӣ ва обҳезӣ); - роҳбарӣ ва идоракунии мудофияи граждани; - истифодаи моддаҳои саҳттаъсири заҳролудкунанда дар иншоотҳои иқтисодӣ ва ҳатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.1.3. Концепсияҳои табиатшиносии муосир

Тавсифи мухтасари фан	Мақсади фанни концепсияҳои табиатшиносии муосир шиносӣ ба принципҳои асосӣ ва ҳолати кунунии рушди илмҳои табиӣ мебошад, ки барои ташаккули тасаввурот дар бораи олам, маъқеи шахс дар он ва дарк кардани мушкилоти рушди ҷомеа кӯмак менамояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, озмоишӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- дарки қонунҳои табиат ва зухуроти онҳо дар равандҳои гуногун; - дарки манзараи илмӣ олам ва дар асоси он пайдо кардани малакаи маънидодӣ илмӣ ҳодисаю воқеаҳои олами атроф.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - марҳилаҳои таърихӣ инкишофи илмҳои табиатшиносиро; - мафҳум ва вазифаи илмро дар ҷамъият; - мазмуни асосии назарияҳои илмӣ ва мафҳумҳои бунёдиро; - манзараи илмӣ оламо; - дастовард ва натиҷаҳои илми муосирро; Тавонад: - Манзараи илмӣ оламо доништа донишҳои илмиро аз ғайриилмӣ фарқ карда;

	- дар амал татбиқ намудани донишҳои гирифташуда; - хусусиятҳои ин ё он донишҳои илмӣ, таъсири онро ба инкишофи ҷамъият дарк; - гузаронидани мубоҳисаҳо оид ба масъалаҳои табиатшиносиро; - ҷустуҷӯ, ҷамъоварӣ, ба низом даровардан ва истифодаи иттилоот оид ба табиатшиносиро иҷро карда. - методологияи омӯзиши табиатшиносиро истифода бурда; Аз худ намоёнд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	Муқаддимаи фан: Маданияти илмию табиӣ ва гуманитарӣ; методҳои илмӣ; таърихи табиатшиносӣ; марҳалаҳои асосии рушди илмҳои табиатшиносӣ; концепсияҳои корпускулавӣ ва континуалии тавсифи табиат; ботартибӣ ва бетартибӣ дар табиат; хаос; микро-, макро- ва мегаолам; фазо; вақт; Қонунҳои бақо; таъсири мутақобил; кутухтаъсирӣ, дуртаъсирӣ; ҳолат; принципҳои суперпозитсия, номуайянӣ, мукаммалӣ, қонунҳои динамикӣ ва статистикӣ дар табиат; қонуни бақои энергия дар равандҳои макроскопӣ; принципи афзоиши энтропия; равандҳои химиявӣ, қобилияти реаксионии моддаҳо; сохти дохилӣ ва таърихи ташаккули геологӣ Замин; концепсияҳои муносири ташаккули қишрҳои геосферӣ; литосфера ҳамчун асоси абиотии ҳаёт; функсияҳои экологии литосфера: захиравӣ, термодинамикӣ, геофизико-геохимиявӣ; қишри географии Замин; хусусиятҳои савияи биологии ташкили материя; принципҳои эволютсия, аз нав ба вучудӣ ва ташаккули системаҳои зинда; гуногуншаклии организмҳои зинда- асоси муташаккилӣ ва устувории биосфера; генетика ва эволютсия; одам: физиология, саломатӣ, эмотсия, эҷодиёт, қоршоямӣ; биоэтика, одам, биосфера ва сиклҳои қайҳонӣ: ноосфера, барнагардандагии вақт, муташаккилӣ дар табиати зинда ва ғайризинда; принципи эволютсионизми универсалӣ; роҳ ба тамаддуни ягона;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ 2

МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ ФАНҲОИ УМУМИКАСБӢ

3.2.1. Таҳлили матни бадеӣ

Тавсифи мухтасари фан	Таҳлили матни адабӣ – яке аз фанҳои асосии ихтисосҳои филологӣ буда, имкон фароҳам меоварад, то донишҷӯён дар баробари иттилоот ва донишҳои назарӣ дар заминаи осори классикӣ, мухтасо, таркибу сохтор, вижагиҳои бадеӣ, сабки онҳо ва равишҳои таҳлили матни бадеӣ бархурдор гарданд. Мақсади курси таҳлили матни адабӣ омӯзиши таҳассусии матнҳои мунтахаби ашъори Рӯдакӣ ва Манучехрӣ, дostonҳои «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ, “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ғанҷавӣ, “Маснавии маънавӣ”-и Ҷалодиддини Балхӣ, ғазалиёти Ҳофизи Шерозӣ ва муқаддимаи “Ғулистон”-и Саъдӣ ва бархе ҳикоеҳои он мебошад.
------------------------------	--

	Вазафи асосӣ дар таълими курси таҳлили матни адабӣ азхудкунӣ ва ошно шудан ба сохтору мухтаво, арзиши бадеиву ҳунари ва аҳаммияти адабиву таърихӣ ва куллан, асосҳои назарии матншиносӣ, проблемаҳои текстологии тасҳеҳи матнҳо мебошад. Ҳадафи аз омӯзиши фан ривочи дониши назарию амалии донишҷӯён доир ба таҳлили матни бадеӣ, қобилияти таҳлили вожаҳову истилоҳоти бадеӣ, таҳхиси маъниҳои асливу маҷозӣ ва ғайи намудани захираи луғавии онҳо мебошад. Дар дарсҳои таҳлили матни адабӣ бо истифода аз матни ашъори Рӯдакӣ ва Манучехрӣ, дostonҳои «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ, “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ганҷавӣ, “Маснавии маънавӣ”-и Ҷалолиддини Балхӣ, ғазалиёти Ҳофизӣ Шерозӣ “Гулистон”-и Саъдӣ ва фарҳангҳои тафсири ва бо таваҷҷуҳ ба мавриди зерин сурат мегиранд: - кироати дурусти матн; - шарҳу тавзеҳи маънии калимаҳо дар луғат ва истилоҳ; - таҳхис ва таҳлили санъатҳои бадеӣ (<i>лафзӣ ва маънавӣ</i>); - <i>вазну</i> қофия ва радиф; - аносири сабкӣ; - ҳосили маънии матн.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ (кор бо матн), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки дар хусуси рӯзгор ва осори Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, Манучехрии Домғонӣ, Абулқосими Фирдавсӣ, Низомии Ганҷавӣ, Ҷалолиддини Балхӣ, Саъдии Шерозӣ ва Ҳофизӣ Шерозӣ ва таърихи назми осори онҳо андешаронӣ кунад; - қодир аст, матнҳои адабиро таҳлили филологӣ намуда, дар хусуси онҳо мустақилона мулоҳизаҳои худро баён намояд; - қодир аст, ки бо роҳи усулҳои гуногуни таҳлили матн матнҳои адабиро таҳлил намояд; - қодир аст, ки матнҳои адабиро таҳлили савтӣ, луғавӣ, наҳвӣ ва ҳунари намуда, маънии онҳоро шарҳ бидиҳад; - қодир аст, ки санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзиро дар матни адабӣ таҳхис бидиҳад; - тафаккури интиқодии донишҷӯ инкишоф ёфта, вобаста ба самти фаъолияти худ дорои андешаи нав мешавад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мафҳумҳо ва истилоҳоти асосии адабиётшиносиро; - усулҳо ва меъёрҳои классикӣ ва муосири таҳлили матнро; - дараҷаи таҳқиқи осори шоиронро; - асосҳои матншиносӣ ва таърихӣ тасҳеҳи мутунро; - санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзиро; - муҳокимарониҳои интиқодиро; - роҳи усулҳои таҳлили матни бадеиро. Тавонад: - истифодаи мафҳумҳо ва истилоҳоти улуми адабиро ҳангоми таҳлили матни адабӣ; - таърихӣ тасҳеҳи матн ва донишҳои шеваҳои он; - таҳлилу маънидод ва кироати дурусти матнҳои адабӣ; - таҳлили савтӣ, луғавӣ, наҳвӣ ва ҳунарии матни адабӣ ва маънидоди он;

	- шинохти санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзӣ матни адабӣ; - шинохти вижагиҳои сабкӣ ва хусусиятҳои бадеиву ғоявии матнҳои адабӣ. Малака ҳосил намояд: - оид ба таҳлилу баррасии матнҳои адабӣ; - шинохти вижагиҳои шеърӣ шоирон ва хусусиятҳои бадеиву маъноии онҳо; - роҳу усулҳои таҳлили матни адабӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	Равишҳои таҳлили филологии матни адабӣ - шеваҳои асосии таҳлили матни адабӣ; - матни адабӣ ва таснифоти он; - матни адабии манзум ва мухтассоти он; - матни адабии мансур ва мухтассоти он; - илми шарҳнигорӣ ва герменевтикаи адабӣ (таъвил); - шарҳнигорӣ дар таърихи адабиёти тоҷик; Таҳлили матни мунтахаби Рӯдакӣ - матншиносӣ ва нашри осори Рӯдакӣ; - сабки Хуросонӣ ва сабки фардии Рӯдакӣ; - хусусиятҳои бадеии ашъори Рӯдакӣ; - мавзӯ ва мундариҷаи ашъори Рӯдакӣ; - тахайюл ва андеша дар шеъри Рӯдакӣ; Таҳлили филологии ашъори Рӯдакӣ - таҳлили филологии “Баҳори Хуррам”; - таҳлили филологии “Сарои сипанҷ”; - таҳлили филологии “Бӯйи чӯй Мӯлиён”; - таҳлили филологии “Панди замона” ва “Кирдори ҷаҳон”; - таҳлили филологии “Модари май”; - таҳлили филологии “Дар рисои Муродӣ”; - таҳлили филологии қасидаи “Пирӣ”; - таҳлили филологии рубоӣҳои Рӯдакӣ. Таҳлили матни мунтахаби Манучехрӣ - сабки ашъори Манучехрӣ; - хусусиятҳои бадеии ашъори Манучехрӣ; - мавзӯ ва мундариҷаи ашъори Манучехрӣ; - таҳлили филологии тағаззули “Навбахор”; - таҳлили филологии шеъри “Баҳори дилангез”; - таҳлили филологии “Хезеду хаз оред”; - таҳлили филологии “Дар васи абр”. Абулқосими Фирдавсӣ ва “Шоҳнома”-и ӯ - маълумоти мухтасари шарҳиҳои Фирдавсӣ; - заминаҳои зуҳури “Шоҳнома”; - ақида ва ҷаҳонбинии Фирдавсӣ; - сарчашмаҳои эҷоди “Шоҳнома”; - ҷеҳраҳои асосии “Шоҳнома”; - забон ва сабки нигориши “Шоҳнома”; - суварӣ ҳаёл дар “Шоҳнома”; - нусхаҳои “Шоҳнома”; Таҳлили матни мунтахаби “Шоҳнома”-и Фирдавсӣ - таҳлили “Оғози достон”-и “Шоҳнома”; - таҳлили фаслҳои “Достони Дақиқии шоир” ва “Гуфтор андар бунёд ниҳодани китоб”; - таҳлили фасли “Оғози достони “Рустам ва Сухроб”;

	- баёни мухтасар перомуни хонадони Исфандёр ва мочарои кори онҳо; - сохтори достони “Рустам ва Исфандёр” ва баёни масъалаҳои асосии он; - таҳлили “Достони разми “Исфандёр бо Рустам. Таҳлили матни мунтахаби “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ганҷавӣ - Рӯзор ва осори Низомӣ; - Низомӣ ва суннати ҳамсасарой; - сохт ва таркиби “Ҳамса”-и Низомӣ; - хусусиятҳои сохторӣ ва муҳтавоии “Махзан-ул-асрор”; - сарчашмаҳои фикрии Низомӣ; - шарҳҳои асрмиёнагӣ ва муосири “Махзан-ул-асрор”; - таҳлили матнҳои мунтахаби “Махзан-ул-асрор”. Таҳлили матни мунтахаби “Гулситон”-и Саъдии Шерозӣ - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осори Саъдӣ; - Саъдии Шерозӣ ва таҳаввули насри адабӣ; - тасҳеҳ ва нашри “Гулситон”; - сохтор ва хусусиятҳои ғоявию бадеии “Гулситон”; - шарҳҳои “Гулситон”; - таҳлили муқаддимаи “Гулситон” - таҳлили матнҳои мунтахаби “Гулситон”. Таҳлили матни мунтахаби “Маснавӣ”-и Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осори Мавлоно; - ҷаҳонбинии Мавлоно бар мабноси “Маснавӣ”; - дидгоҳҳои каломӣ-фалсафӣ ва ирфонии Мавлоно; - сохт ва таркиби “Маснавӣ”; - шарҳҳои “Маснавӣ”; - анвои шарҳҳои “Маснавӣ”; - забон ва сабки баёни Мавлоно; - таҳлили матни мунтахаби “Маснавӣ”; - таҳлили муқаддимаи “Маснавӣ”, мавсум ба “Найнома”. Таҳлили матни мунтахаби ғазалиёти Ҳоҷа Ҳофизӣ Шерозӣ - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осор Ҳофизӣ Шерозӣ; - ҷаҳонбинӣ ва маслаки Ҳофиз; - ҳофизшиносӣ дар ҷаҳон ва Тоҷикистон; - нусхаҳои муътабар ва нашрҳои интиқодии девони Ҳофиз; - шарҳҳои асрмиёнагӣ ва муосири ғазалиёти Ҳофиз; - Ҳофиз ва таҳаввули ғазали форсии тоҷикӣ; - сабки баёни Ҳофиз; - вижагиҳои бадеӣ ва ғоявии ғазалиёти Ҳофиз; - таҳлили матни мунтахаби ғазалиёти Ҳофиз.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.2.2. Лаҳчашиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни лаҳчашиносӣ яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои таҳассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва ҳамзамон фанни лаҳчашиносӣ ба донишҷӯён ба таври назариявӣ ва амалӣ таълим дода мешавад. Ин фан ба сифати фанни таълимӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷикӣ факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккули донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ [базавӣ]-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он дар бораи навъҳои гуногуни гуфтори маҳаллии тоҷикӣ, таърихи ташаккул ва роҳҳои азхудкунии онҳо маълумот дода мешавад. Инчунин роҳҳои фарогирӣ ва таъсири онҳо дар рушди забони адабии тоҷикӣ нишон дода мешавад. Маҳз дар ҳамин фан донишҷӯён бо мафҳуми ғӯиш, лаҳча, шева, диалект ва роҳҳои ифодаёбии тарзи гуфтори маҳалӣ шиносӣ пайдо мекунанд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоеи фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз худ намудани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ оид ба пайдоиш, мафҳум, моҳият, шаклҳо, навъҳои лаҳчаву шеваҳо; - Давраи таърихии ташаккул ва инкишофи шеваҳои забони тоҷикӣ, шарҳи истилоҳоти ин соҳа [диалект, шева ва лаҳча] ва ғайра; - Манзур гардонидани маълумот дар бораи ҷиҳатҳои савтии шеваҳои забони тоҷикӣ, аз ҷумла садоноку ҳамсадоҳо ва навъҳои шевагии онҳо, нақши зада, овозҳои ҳалқӣ ва нишон додани нозуқиҳои ин вижагиҳо ба донишҷӯён.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - шарҳ ва маъноҳои истилоҳҳои диалект, шева ва лаҳчаро аз худ карда бошад; - давраҳои таърихии шеваю лаҳчаҳои забони тоҷикиро аз худ кунад; - фарқи забони адабӣ ва ғӯишҳои маҳаллиро доништа бошад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши шеваҳои забони тоҷикиро доништа бошад; - таснифоти шеваҳои забони тоҷикиро фаро гирифта бошад; - хусусиятҳои луғавии шеваҳои тоҷикиро доништа бошад; - луғатҳои шевагӣ ва вижагиҳои онҳоро доништа бошад; - овонавӣ [транскрипсия] дар шевашиносии тоҷикиро доништа бошад; Тавонад: - шарҳи маънои истилоҳҳои диалект, шева ва лаҳчаро маънидор карда тавонад; - давраҳои таърихии шеваю лаҳчаҳои забони тоҷикиро муайян карда тавонад; - фарқи забони адабӣ ва ғӯишҳои маҳаллиро муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши шеваҳои забони тоҷикиро муайян кардан; - таснифоти шеваҳои забони тоҷикиро муайян карда тавонад; Азхуд намояд: - коркарди лексияи академӣ, лексия-мубоҳиса, лексия бо таваққуфҳо (истҳо, паузаҳо), лексияи маҷмӯӣ (комплексӣ) амсоли он низ истифода карда мешавад.

Номгӯи боб/мавзуҳои фан	- мафҳуми шевашиносӣ; - аз таърихи омӯзиши шеваҳо; - вижагиҳои луғавӣ; - вижагиҳои савтӣ; - таснифоти шеваҳои тоҷикӣ; - вижагиҳои сарфӣ; - вижагиҳои наҳвӣ; - гурӯҳи шеваҳои шимолӣ; - гурӯҳи шеваҳои ҷанубӣ; - гурӯҳи шеваҳои ҷанубӣ-шарқӣ; - гурӯҳи шеваҳои марказӣ; - овониғорӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р- 2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-компютерӣ, шифохӣ)

3.2.3. Сарчашмашиносӣ

Тавсифи муҳтасари фан	Мавзуи омӯзиши фанни сарчашмашиносӣ ҳамчун фанни ёрирасони таърихи адабиёт таълими манбаъҳои адабӣ, ҳелҳои онҳо, мавқеи осори адабии ҳудуди адибон: девонҳо, баёзҳо, қачқулҳо, достонҳо, маснавӣҳо..., асарҳои адабӣ-назарӣ, таърихӣ, луғатномаҳои асримиёнагӣ, феҳристҳои асримиёнагӣ нава ва ғайра мебошад. Махсусан, саҳми тазкираҳои адабӣ, ирфонӣ, манокӣ, рисолаҳои назарӣ ва монанди инҳо дар омӯзиши таърихи адабиёт таълим дода мешавад. Фанни мазкур яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва ҳамзамон фанни сарчашмашиносӣ ба донишҷӯён ба таври назариявӣ ва амалӣ таълим дода мешавад. Сарчашмашиносӣ ё шинохти марочеъу манобеи адабӣ ба масобаи пулест миёни муҳаққиқ ва манобеи таҳқиқ. Дар равиши таҳқиқоти илмӣ агар сарчашмаҳои зарурӣ қомилан фаро гирифта нашуда бошанд, ҳулосаҳои муҳаққиқ ҳатман ноқис хоҳанд буд. Аз ин рӯ, шинохтани сарчашмаҳои илмӣ адабии адабиёти оламшумули форсӣ-тоҷикӣ зинаи аввали таҳқиқ маҳсуб мешавад. Омӯзиши курси “Сарчашмашиносӣ” донишҷӯёнро ҳатталимкон ба манобеи марбут ва маводи адабӣ ва таърихи адабиёт шинос карда, барои вуруд ба арсаи заҳматталаби таҳқиқ, раҳнамоии шинохтани марчаъ, манбаъ ва тарзи истифода аз онҳо мусоидат менамояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, қори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, қори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- додани иттилооти қофӣ доир ба сарчашмаҳои адабӣ-таърихӣ ва соири улуми адабӣ; - дар амал татбиқ намудани донишҳои ҳосилшуда; - додани донишҳои бунёдӣ дар бораи фанни сарчашмашиносӣ ва истилоҳоти асосии он; - доир ба сабабҳои пайдоиши фарҳангу луғатҳо, анвоъ ва аҳамияти адабии онҳо маълумоти қомил дода тавонад;

	- маълумоти нав гирифтани дар бораи таъриф, таърих, анвоъ ва анъанаи тазкиранависӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ ва шеваи ниғориши онҳо; - донишҳои бунёдӣ ҳосил намудан дар бораи доиратулмаорифҳо, шеваи ниғориш, аҳамияти сарчашмавӣ ва собиқаи он дар адабиёти форсии тоҷикӣ; - аҳамияти феҳрастҳо дар зимни таҳқиқ ва муҳим будани онҳоро доништан; - додани маълумот дар бораи чараёни тафсир ва шарҳнигорӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ, зарурат ва аҳамияти онҳо. - касб намудани донишҳои назариявӣ амалӣ доир ба робитаи фанни «Сарчашмашиносӣ» бо дигар фанҳои филологӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - асосҳои назариявӣ методологии фанни сарчашмашиносӣ; - ҳамаи анвои манбаъҳои адабӣ-таърихӣ ва соири сарчашмаҳо; - проблемаҳои асосӣ дар таҳқиқи сарчашмаҳои омӯзиши таърихи адабиёт; - шеваҳои истифода аз манобеъ ва маохиз (марчаъ)-ро донад; - машхуртарин фарҳангу луғатҳоро донад; - маҷмӯи осори манзумро (девон, баёз, ҷунг, сафина, кашкул, куллийт) донад; Тавонад: - мустақилона донишҳои соҳаи сарчашмашиносиро соҳиб шавад; - дониши гирифтаашро дар амал татбиқ намояд; - дар бораи манобеъ ва марочеи адабиву илмӣ адабиёти форсии тоҷикӣ ва навъҳои он маълумот дода тавонад; - дар бораи пайдоиш ва ташаккули сарчашмашиносии илмӣ адабиёти форсӣ-тоҷикӣ баҳс карда тавонад; - сарчашмаҳои дараҷаи аввалро шинохта тавонад; - дар бораи таъриф, анвоъ, шеваи таълиф ва собиқаи тазкиранигорӣ форсии тоҷикӣ маълумот дошта бошад ва аз онҳо дуруст истифода карда тавонад; - равишҳои асосӣ чараёни тафсир ва шарҳнигорӣ форсиро донад ва аз онҳо баҳрабардорӣ карда тавонад; Азхуд намояд: - таърихи ташаккул ва инкишофи фанни сарчашмашиносӣ; - моҳияти сарчашмаҳо; - маълумот дар бораи мафҳуми истилоҳоти сарчашмашиносӣ; - дар бораи собиқаи доиратулмаорифнигорӣ ва арзиши илмиву адабии онҳо маълумот дошта бошад; - бо шеваҳои баҳрабардорӣ аз феҳрастҳо ошно бошад;
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- манбаъҳо ва марчаъҳои илмӣ; - таърихи луғатнигорӣ форсии тоҷикӣ - фарҳангу луғатномаҳо ва анвои онҳо; - Шибҳи қораи Ҳинд ва собиқаи луғатнигорӣ форсии тоҷикӣ дар он; - тазкира ва анвои он; - таърихи тазкиранависӣ форсии тоҷикӣ; - маҷмӯи осори манзум; - доиратулмаорифҳо ва анвои он; - собиқаи доиратулनावисӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ - манобеи арабӣ ва шинохти онҳо;

	- манобеи таърихӣ; - манбаъҳои ғайрикитобӣ; - феҳриствораҳо; - муаррифии баъзе аз тазкираҳои даврай; - тазкираҳои ихтисосӣ, шеваи баён ва доираи мабоҳиси онҳо; - умумият ва тафовути ҷунг, баёз, сафина, кашкӯл, куллийёт; - энциклопедияи миллӣ ва аҳаммияти он; - феҳрастҳо-фоида ва арзиши адабии онҳо; - чараёни шарҳнигорӣ адабиёти форсӣ-тоҷикӣ; - машхуртарин китобҳои шарҳ бар осори бадеӣ; - арзиши илмӣ нигоштани хошия, таълиқа, зайл, мустадрик, иститрод дар шинохт ва таҳқиқи мутуни назму насри форсӣ-тоҷикӣ; - тафсир ва аҳаммияти адабии он; - аҳаммияти таъвил дар шарҳи матнҳои адабӣ; - ривочи шарҳнигорӣ дар таърихи адабиёти тоҷик; - ҳавзаҳои шарҳшиносии ҷаҳон ва таҳқиқи таърихи адабиёти тоҷик; - саҳми мустаҳрикони дар рушди илми таърихи адабиётнигорӣ ва сарчашмашиносии тоҷик; - тарзи китобдорӣ ва каталогҳои (баргаҳои) китобхонаҳо; - қомус ва доиратулмаорифҳои (энциклопедияҳои) адабии замони муосир.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ- компютерӣ, шифохӣ)

3.2.4. Таърихи нақди адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Таърихи нақди адабӣ – яке аз илмҳои бунёдӣ буда, асари бадеӣ ва ё силсилаи асарҳоро дар гармогармияш мавриди таҳлил ва нақду баррасӣ қарор дода, хусну қубҳашро муайян менамояд. Ин фан яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои таҳассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва тадриси он барои таъйин намудани хусну қубҳи осори ҳаттию шифоҳии адабӣ ва илмӣ нақши муҳим мебозад. Баррасӣ ва таҳқиқи сифоту арзиши осори санъат таърихи чандинҳазорсола дорад ва дар тӯли асрҳои зиёд равияву мактабҳои гуногун пайдо намудааст, барои сайқал ёфтани маҳорати мунаққидии донишҷӯён нақши муҳим мебозад. Масъалаҳои нақду наққодӣ, меъёрҳо ва шохаю жанрҳои нақди адабӣ ва афкори адабиву танқидии суҳанварони форсу тоҷик ва мунаққидону адабиётшиносони замони муосир аз мавзӯҳо ва масъалаҳои меҳварии фан ба шумор мераванд. Дар чараёни тадрис дар баробари манбаъҳои илмӣ назарӣ намунаҳои барҷастаи адабиёти ҳаттӣ ва шифохӣ мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода мешаванд. Мақсади тадриси фанни мазкур аз он иборат аст, ки донишҷӯён афкори адабию танқидӣ ва малакаи наққодӣ пайдо карда, донишҳои назариашонро дар амал татбиқ намоянд. Аз он ҷо ки нақди адабӣ ҳамчун шохаи мустақил ва назарии илми адабиётшиносӣ, мо лозим медонем, ки дар баробари тақия қардан ба заминаи нақди адаби тоҷик аз афкори танқидӣ ва эстетикӣ адабиёти ҷаҳон низ барои тадрис
------------------------------	--

	истифода барем. Омӯзиши амиқ ва дурусти мавзӯҳои пешбинишудаи фанни нақди адабӣ завқи зебоипарастӣ, мафкураи илмиву нақодии донишҷӯёнро боло бурда, имконият медиҳад, ки дар баробари фаъолияти омӯзгорию фолклоршиносӣ ҳамчун адабиётшиноси ва мунаққиди касбӣ ба воя расанд ва ҳусну қубҳи асари бадеиро ба таври воқеӣ муайян намоянд. Дар онҳо қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додан ташаккул меёбад. Агар донишҷӯён мавзӯҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабилӣ сабқшиносӣ, матншиносӣ, назарияи адабиёт ва ғайра заминаи асосӣ фароҳам меояд. Вазифаи фан – амалигардонии талаботҳои муқаррарнамудаи Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар соҳаи нақди осори адабӣ буда, ҳаҷун илм ва фанни таълимӣ вазифаҳои зерин дорад, ки аз ҳадафҳои таҳқиқ ва омӯзиш, объект, предмет ва методологияи он бармеоянд: - вазифаи илмӣ-маърифатӣ; вазифаи ташаккулу вусъати ҷаҳонбинӣ; вазифаи методологӣ; - вазифаи тарбиявӣ; - вазифаи амалӣ. Фанни таълимии «Таърихи танқиди адабӣ» дар нақшаҳои таълимии ихтисоси танқиди адабии факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, барои боло бурдани савияи дониши касбии донишҷӯён ёрӣ мерасонад. Ин фан дар алоқамандӣ ва таъҷиб ба улуми асосӣ ва ёвари филологӣ омӯзонида мешавад ва бо таърихи адабиёти адабиёти тоҷик, назарияи адабиёт, нақди адабӣ, матншиносӣ, робиташиносӣ, адабиёти халқҳои ИДМ, таърихи адабиёти хориҷа, фолклоршиносӣ, сабқшиносӣ ва ғайра алоқаи қавӣ дорад.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, корҳои мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- бо оғаҳӣ аз таърихи ташаккулу рушди афкори адабӣ-танқидӣ оид ба моҳияти адабиёт, равандҳои адабӣ ва фаъолияти суҳаншиносию наққодӣ таҳлил ва андешаронӣ намояд; - қодир аст, ки ба моҳияти масъалаҳои нақди адабӣ дар гузашта ва имрӯзро дар таъҷиб ба манобеи адабӣ ва илмию назарӣ сарфаҳм биравад; - тафаккури илмӣ ва наққодии донишҷӯ ташаккул ёфта, вобаста ба самти фаъолият дорои ақидаи нав мегардад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро азхуд кардааст, бояд: Донад: - шарҳ ва маъноҳои истилоҳҳои нақд, нақди адабӣ, ноқид ва мунаққидро аз худ карда бошад; - фарқи адабиёти ҳаттӣ ва шифоҳиро доништа бошад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши афкори адабӣ-танқидиро шарҳ диҳад; - вобаста ба ҷинс ва жанрҳои адабӣ тасаввурот дошта бошад; - фарқи адабиёти бадеӣ ва илмиро доништа бошад; - хусусиятҳои суҳани маъмулӣ ва илмиро доништа бошад; Тавонад: - давраҳои таърихии ташаккули нақди адабии тоҷикро тасниф карда тавонад; - умумият ва тафовути адабиёти ҳаттӣ ва шифоҳиро муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши афкори адабӣ-танқидиро шарҳ диҳад;

	- вобаста ба чинс ва жанрҳои адаби донишҳои назарияшро баён карда тавонад; - фарқи адабиёти бадеӣ ва илмиро бо мисолҳо шарҳ дода тавонад; - аз луғатномаву фарҳангҳои истилоҳоти адабиётшиносӣ истифода бурда тавонад; Малака ҳосил намояд: - дар асоси маводи назарӣ корҳои амалиро пеш барад; - афкори илмӣ-назарии суҳаншиносони пешинро бо назари имрӯз муқоиса кунад; - дар матбуоти даврӣ тақризу мақола, хулоса, эссе, симои адабӣ... нависанд.
Номгӯи боб / мавзӯҳои фан	Мафҳумҳои “нақд”, “наққодӣ”, “суҳаншиносӣ”, “нақди адабӣ” ва “мунаққид” - шарҳи мафҳум ва ибораҳои меҳварии дар фанни мазкур истифодашаванда; - фаъолияти наққодӣ ва суҳаншиносӣ; - умумият ва тафовути корбурди истилоҳоти мазкур дар гузашта ва имрӯз. Масъалаҳои нақди адабӣ дар гузашта - моҳияти нақду суҳаншиносии даврони пешин; - мавзӯ ва масъалаҳои асосии нақду суҳаншиносӣ дар гузашта; - масъалаҳои асосии нақд дар адабиёт ва адабиётшиносии асримиёнагии форсу тоҷик; - сирқоти адабӣ ва моҳияти он; - навъҳои сирқоти адабӣ аз нигоҳи Шамси Қайси Розӣ; - мувозана ва шарҳи моҳияти он; - мувозана миёни шоирону носирон; - мувозанаи суҳаншиносон ва мутафаккирон. - сирқоти адабӣ ва мувозана дар адабиёт ва адабиётшиносии имрӯз. Шоҳҳои нақди адабӣ - нақди назарӣ ва амалӣ; - умумият ва тафовути нақди назарӣ ва амалӣ; - меъёрҳои нақди назарӣ; - меъёр ва нишонаҳои асосии нақди амалӣ (таҷрибавӣ). Нақди адабӣ дар Юнони Қадим - андешаҳои Сукрот оид ба моҳияти каломи бадеъ; - афкори интиқодии Сукрот; - Арасту ва ташаккули нақди назарӣ; Нақди адабӣ дар Рими Қадим - заминаҳои ташаккули нақди адабӣ дар Рим; - андешаҳои Квинтилиан оид ба моҳияти адабиёт; - афкори адабӣ-танқидии Сенека. Нақди адабии араб - нақди адабӣ дар давраи ҳоҳилият; - саҳми мутафаккирони араб дар ташаккули афкори адабӣ-танқидӣ; - шеър ва шоир дар Қуръон. Нақди адабии асримиёнагии форсу тоҷик - осори илмӣ-назарии ин давра ва аҳамияти онҳо дар ташаккули афкори адабӣ-танқидии даврони баъдӣ; - Муҳаммад ибни Умарӣ Родуғӣ ва афкори адабӣ-танқидии ӯ; - Рашиди Ватвот ва афкори адабӣ-танқидии ӯ; - Шамси Қайси Розӣ ва афкори адабӣ-танқидии ӯ;

	- Хоҷа Насриддини Тӯсӣ ва моҳияти афкори адабӣ-танқидии ӯ - афкори адабӣ-танқидии Рӯдакӣ, Фирдавсӣ ва Абдурраҳмони Ҷомӣ; - бозтоби афкори адабӣ-танқидӣ дар тазкираҳои асримиёнагии форсу тоҷик. Нақди адабӣ дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX - нақди адабии маорифпарварӣ; - нақди адабии ҷадидия; - афкори адабӣ-танқидии Аҳмади Дониш; - “Намунаи адабиёти тоҷик”-и устод Садриддин Айний ва ташаккули нақди адабии тоҷик; - нақду адабиётшиносӣ дар солҳои бистуми асри XX. Нақди адабӣ дар нимаи дуюми асри XX ва замони Истиқлол - Ташаккули нақди касбӣ ва завқӣ; - мактабҳои суҳаншиносӣ дар ин давра; - шаклгирии жанрҳои нави нақди адабӣ; - хусусиятҳои нақди адабии замони Истиқлол.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китобҳои таҳассусӣ, фарҳангҳои адабиётшиносӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, оғаҳӣ доштан аз афкори адабӣ-танқидии мутафаккирони гузашта ва имрӯз.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (анъанавӣ)

3.3. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАҲШИ ТАҲАССУСӢ

3.3.1. Матншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Матншиносӣ соҳаи муҳиму зарурии илми адабиётшиносӣ мебошад. Дар он матни асари бадеӣ аз тарҳи асар, қайдҳои хомакӣ, сиёҳнавису тозанавис сар карда, то ҷузъитарин тағйироту дигаргунӣҳое, ки дар матнҳои ҷорӣ мувофиқи салоҳдиди нависанда ва аз ғайри ихтиёри ӯ рух додаанд, ба тадқиқ гирифта мешаванд. Муҳаққиқон матншиносиро таҳкурсии таърихи адабиёт ва тоҷи таҳлили адабиётшиносӣ донистаанд. Матншиносӣ ба ду мақсад омӯхта ва ба донишҷӯёни муассисаҳои олии филологӣ таълим дода мешавад. Авалан, матни асари бадеӣ барои амиқтар муайян кардани таърихи барқарор шудан ва хусусиятҳои мазмуниву лафзии матн, барои дурусттар ба мушоҳида гирифтани руҳи эҷодӣ ва рушди тафаккури нависанда, барои хулосабарориҳои адабӣ таърихӣ, назарӣ ва фарҳангӣ омӯхта мешавад. Мақсади дуюми матншиносӣ барқарор намудани матни саҳеҳу комили асар баҳри чоп мебошад. Таҳияи асар чун вазифаи амалии матншиносӣ дар асоси омӯзиши ҷиддии таърихи матн ба амал бароварда мешавад. Матншиносӣ ба соҳаҳои дигари фанҳои ихтисосӣ, аз ҷумла ба қисматҳои дигари адабиётшиносӣ, забоншиносӣ, таърих, шарҳшиносӣ, китобшиносӣ, рӯзноманигорӣ, тарҷумонӣ алоқаи мустақам дорад ва хулосаҳои назараву амалии он баҳри боз ҳам дақиқтар омӯхтани фанҳои мазкур хеле зарур аст. Бинобар ин, таълим додани матншиносӣ ба камолоти маънавии мутахассисон ва умуман рушду нумуи ҳаёти фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири пурфайз дорад.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ

Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки чараёни таълифи асари бадеиро аз дастхат сар карда, то матнҳои чопӣ ба мушоҳида гирад; - ба душвории меҳнати эҷодии нависандагӣ дурусттар сарфаҳм рафта, мавзӯ ва муҳтавои осори манзуму мансурро қушода дода тавонад; - сабабҳои дар асари бадеӣ сар задани ғалату камбудихоро ба мушоҳида гирифта, воситаҳои бартараф кардани онҳоро дарёфт кунад; - ба мафҳуми “Ҳар ки сухан бар сухане зам кунад, Қатрае аз хуни чигар кам кунад” сарфаҳм рафта, зарурати саводнок шуданро чун мутахассис равшан эҳсос намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд Донад: - фанни матншиносӣ ва вазифаҳову муаммоҳои он; - алоқии матншиносӣ ба соҳаҳои дигари илмҳои филологӣ; - таърихи илми матншиносӣ. Мавқеи илми матншиносӣ дар адабиётшиносии Шарқ ва Ғарб; - матншиносии адабиёти хаттӣ ва шифохӣ, матншиносии адабиёти классикӣ ва адабиёти муосир ва умумияту фарқияти ин соҳаҳои нақди матн; - матни асосии асар; - дастгоҳи ёрирасони матн; - навъу намудҳои чоп вобаста ба гунҷоиш; - тартиби асарҳои чопшуда. Тавонад: - асосҳои илми матншиносиро дар амал татбиқ кардан; - ба моҳияти муаммоҳои матншиносӣ, аз ҷумла таъйиноти муаллиф, санагузори матн, тақрир, тавзеҳот, машқу барин мафҳумҳо дуруст сарфаҳм рафтан; - матни муаллифро аз даҳолати беруна тоза кардан; - хусусиятҳои матнҳои илмӣ, илмӣ-оммавӣ ва оммавиро муайян кардан; - ҳангоми чопи асар ба ҳамкории муаллиф ба муҳаррир баҳо додан; - ба моҳияти присипҳои матншиносӣ, аз ҷумла, “аввал таҳқиқ, баъд чопи матн” сарфаҳм рафтан. Малакаи ҳосил намояд: - оид ба дастхатҳо, нусхаҳои хаттӣ ва чопии асарҳои бадеӣ; - оид ба чараёни таълифи асарҳои бадеӣ; - оид ба мушкилоти чопи осори адибони мутаваффо; - оид ба таҳқиқи осори нависандагон аз нигоҳи матншиносӣ;
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	Матншиносӣ – соҳаи мустақили илми адабиётшиносӣ - мавқеи матншиносӣ дар байни дигар соҳаҳои адабиётшиносӣ; - предмет, доираи таҳқиқ ва принципҳои матншиносӣ; - қисматҳои матншиносӣ вобаста ба маводи таҳқиқ; - ду вазифаи матншиносӣ ва хусусиятҳои он. Муносибати матншиносӣ ба илмҳои дигар - алоқии матншиносӣ ба забоншиносӣ, палеография, археология, таърих, шарҳшиносӣ, китобшиносӣ ва осоршиносӣ; - таърихи матн ва матбуоти даврӣ; - матни асл ва мувофиқати он ба тарҷумаи бадеӣ. Аз таърихи матншиносии тоҷик - хусусиятҳои байналмилалӣ илми матншиносӣ; - таърихи матншиносии ҷосу тоҷик; - ташаккули матншиносии тоҷик чун илм;

	- давраи нави инкишофи матншиносӣ дар садаи XX; - вазъи кунунии матншиносии тоҷик. Иродаи эҷодии нависанда – принципи асосии матншиносӣ - тағйрнопазирии иродаи эҷодии нависанда; - роҳҳои ҳалалдор кардани иродаи эҷодии нависанда; - истилоҳҳои таърихи матн ва таърихи эҷод ва умумияту фарқи онҳо; - мавқеи таърихи матн ва таърихи эҷод дар адабиёти нави тоҷик. Муаммоҳо ва шартҳои нақди матн - таъйиноти муаллиф (атрибутсия), санагузории матн (даировка), талхис, илҳок, машқук, феҳраст, ташреҳоту тавзеҳот...; - бешарҳу эзоҳ истифода нашудани ягон далели матншиносӣ; - Шарҳи худро доштани ҳар далели матншиносӣ. Масъалаи матниасосии асар - ду давраи ба чоп тайёр кардани матни асар; - моҳияти матни охири давраи ҳаёти нависанда; - татбиқи сарчашмаи матни асосӣ ба матнҳои дигар; - барқарор кардани матни ҳақиқии нависанда. Дастгоҳи ёрирасони матн - дастгоҳи илмӣ-маълумотдиҳии матн; - интиҳоби сарчашмаи матни асосӣ; - қадимӣ будани дастгоҳи ёрирасони матн; - дараҷа ва мақоми дастгоҳи ёрирасони матн; - абақабандии ташреҳот ва феҳрастҳо. Намудҳои чоп вобаста ба гунҷоии - таъби осор: куллийт, девон, ҷунг, баёз, радиоф-ул-ашъор; - асарҳои мунтахаб – паҳншудатарин нави чоп; - маҷмуаи осор ва талабот ба он; - чопи алоҳидаи асарҳои нависандагон.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.3.2. Усули таълими забон ва адабиёти тоҷик

Тавсифи мухтасари фан	Усули таълими забон ва адабиёти тоҷик дар ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик таълим дода мешавад. Ҳадафу мақсади барномаи таълим: - роҳу усулҳои дурусту самараноки таълими забон ва адабиётро барои омӯзгорони ҷавон омӯзондан; - омӯзондани муҳимтарин масъалаҳои назария ва амалияи таълими забон ва адабиёти тоҷик; - боло бурдани малакаву маҳорати педагогӣ ва илмӣ; - тайёр намудани донишҷӯён дар бобати дарки вазифаҳои маърифатӣ, тарбиявӣ; - баланд бардоштани фаъолияти эҷодкорӣ ва омӯзиши таҷрибаи пешқадами мактабҳо; - ба муаллимони оянда таълими усули баёни мавзӯ, тартиб додани воситаҳои аёнӣ, интиҳоби мисолҳо, истифода аз китоби дарсӣ, дуруст тартиб додани нақшаҳои корӣ ва ғайра.
------------------------------	---

Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ (амалӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- такмили донишҳои педагогӣ дар заминаи усулҳои фаъоли таълим; - инкишофи маҳорати омӯзгорӣ; - сайқал додани нутқи шифоҳӣ ва хаттии донишҷӯ – омӯзгори оянда; - ошно намудани донишҷӯён – омӯзгорони оянда аз методу усулҳои гуногуни таълим.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Мукаммал гардидани савияи дониши педагогӣ. Ташаккул ёфтани маҳорату малакаи омӯзгорӣ. Ба даст омадани донишҳои забоншиносӣ ва адабиётшиносӣ ва таълими онҳо. Риоя гардидани меъёри забони адабии тоҷикӣ дар навиштор ва гуфтор. Ҳамчун омӯзгор омода гаштани донишҷӯ – омӯзгорони оянда.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	Бахшҳои муҳими фанни усули таълими забон ва адабиёти тоҷик: - усули таълими савтиёт ва ҳарф; усули таълими луғатшиносӣ ва фразеология; - усули таълими таркиби калима ва калимасозӣ; - усули таълими сарф (морфология); -усули таълими наҳв (синтаксис) ва аломатҳои китобат; - усули таълими услубшиносӣ ва ҳусни баён; - усули гузаронидани қорҳои хаттӣ; - усулҳои таълими адабиёт ва таснифоти онҳо; - роҳҳои омӯзиш ва таҳлили асари бадеӣ; - усули тартиб додани нақшаи тақвимӣ, нақшаи дарси яксоата; - усули таълими шарҳи ҳоли адибон; - усули таълими асарҳои бадеӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китоби методикаи таълими забони тоҷикӣ, методикаи таълими адабиёт, плакатҳо, нақшаву овезаҳо, компютер, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Пурсиш аз рӯи саволномаҳо; суҳбати инфиродӣ (қабули КМРО); супоришҳои тестӣ ҳангоми дарс ва рейтинг.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон: шифоҳӣ

3.3.3. Адабиёти Шарқ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни адабиёти Шарқ бахше аз фанни адабиёти ҷаҳон аст, ки дар гурӯҳҳои таҳассуси филологӣ тадрис гардида, имкон фароҳам меоварад, то донишҷӯён дар бораи таърихи адабиёти кишварҳои Шарқ дар мисоли адабиёти чанд кишвар иттилои умумӣ ва муқаддамотӣ касб намуда, бо барҷастатарин намунаҳои он ошно шаванд. Фанни мазкур фарогири бахшҳои назарӣ ва амалӣ буда, омӯзиши таҳассуси он аз донишҷӯ тавачҷуҳи хос ва мутолиаи густардаи сарчашмаҳои адабӣ ва маъхазҳои илмӣ-пажӯҳиширо тақозо мекунад. Фанни адабиёти Шарқ ба шакли дарсҳои назарӣ, амалӣ ва роҳнамоии донишҷӯён дар мутолиаи ёддоштбардории осори илмӣ ва адабӣ дар заминаи таърихи адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия тадрис мегардад. Ҳадаф ва вазифаи асосии фанни мавриди назар, пеш аз ҳама, мусоидату роҳнамоӣ дар андӯштани дониши назарӣ амалии донишҷӯён дар бораи адабиёти кишварҳои мазкур, нақши адабиёт дар равобити
------------------------------	--

	фарҳангӣ ва иҷтимоии миёни кишварҳо ва ташхиси вачҳи муштаракӣ осори адабию таърихӣ форсӣ-тоҷикӣ бо мероси адабии миллатҳои гуногуни ҷаҳон, таъсиргузори ва таъсирпазирии миёни адабиёти гузашта ва муосирӣ мо ва адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия мебошад.
Намуди машғулиятҳо	Назарӣ (лексионӣ) ва амалӣ (лабораторӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, иштирок дар маҳфилҳо ва ҳамоишҳои илмӣ муртабит бо мавзӯ.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Дар бораи таърихи пайдоиш, шаклгирӣ ва ривоҷи адабиёт дар кишварҳои мавриди омӯзиши фанни адабиёти Шарқ иттилоъ ва донишҳои назариро аз лексия ва мутолиаи сарчашмаҳо ва манобеи пешниҳодӣ фаро гирад; - намунаи асарҳои пешниҳодии муътабарро аз адабиёти кишварҳои мазкур мутолиа намуда, ба сурати корҳои мустақилона ба устод супорад; - дар бораи ҳадаф ва моҳияти фанни адабиёти Шарқ шинохт ҳосил намояд; - донишҳои назарӣ ва амалии андӯхта аз фанни мавриди назарро дар раванди фаъолиятҳои касбӣ ва таҳассусӣ - тадрис, таҳқиқу пажӯҳиши илмӣ, таҳриру вироиши матнҳои илмӣ, адабӣ ва таърихӣ, таълифи осори адабӣ ва публитсистӣ, таҳияи барномаҳои илмӣ ва омӯзишӣ ва ғайра татбиқ карда тавонад;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни адабиёти Шарқро омӯхтааст, бояд: Донад: - ҳадаф ва моҳияти фанни адабиёти Шарқ, меҳварҳои баҳси он; - тасаввурот ва шинохт дар бораи таърихи адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия; - дарки дурусти робитаи адабиёти миллатҳо бо ҷараёни таърихи ташаккули ҷомеаи башарӣ ва қонуниятҳои хронологии инкишофи он; - намоёндагони адабиёти кишварҳои мазкур ва осори онҳо, ки аз эътибор ва шинохти ҷаҳонӣ бархурдоранд; - намоёндагони барҷастаи адабиёти Ҳиндустон (ба 21 забони расмӣ), Покистон, Бангладеш ва Туркия, намунаҳои осори онҳо; Тавонад: - ташхиси нишонаҳои таъсиргузори ва таъсирпазирӣ миёни осори адабии гузашта ва муосирӣ форсӣ-тоҷикӣ ва ҳиндӣ, урду, банголӣ ва туркӣ; - ба назарияҳои мавҷуди таҳлили қиёсӣ (компаративистӣ) таваҷҷуҳ намуда, аз огоҳӣ ва донишҳои, ки аз омӯзиши фанни адабиёти Шарқ андӯхтааст, барои муқоиса ва муқобалаи осори адабиёти кишварҳои мавриди назар бо осори адабиёти форсӣ-тоҷикӣ истифода намояд; - бо истифода аз донишҳои назарӣ ва амалӣ, дар ҳалли масъалҳои бахшҳои илмӣ таворуди маънӣ, назирагӯӣ, пайравӣ ва илҳом ва ё сирқати адабӣ миёни намоёндагони адабиёти кишварҳои мавриди назар натиҷагирӣ бикунад. Малака ҳосил намояд: - бо истифода аз таҷриба ва назари муқаддамотии илмӣ ва амалӣ, бикӯшад, то дар арзёбии нақши адабиёт дар равобити фарҳангӣ ва иҷтимоии миёни кишварҳо ва таҳқиқу шинохти вачҳи муштаракӣ осори адабию таърихӣ форсӣ тоҷикӣ бо мероси адабии миллатҳои

	гуногуни ҷаҳон дар заминаи меҳварии он (проблемаи инсон) малака касб намояд;
Номгӯи боб/мавзуҳои фан	Адабиёти кишварҳои Шарқ, мавзӯи баҳси он - адабиёт ҳамчун падидаи иҷтимоӣ, маънавӣ ва фарҳангии миллатҳои ҷаҳон ва механизмҳои таърихӣ хронологии шаклгирӣ ва инкишофи он; - нуфузи адабиёти кишварҳои гуногун бар табодули андеша, таҷрибаҳои иҷтимоӣ, психологӣ, ақидатӣ, ҳунари ва ғайра миёни миллатҳо ва фарҳангҳо; - нақши адабиёт дар равободати миёни кишварҳо, вазҳи муштараки осори адабӣ фарҳангии мардуми тоҷик бо мероси адабии миллатҳои гуногуни ҷаҳон; мавзуҳои меҳварӣ; - аҳамияти омӯзиши таърихи адабиёти кишварҳои Шарқ, ошноӣ бо намоёндогони барҷаста ва намунаҳои осори онҳо; таҳлили қиёсӣ (компаративистӣ) ва муқобалаи мавзӯи осори адабиёти кишварҳои мавриди назар бо осори адабиёти форсӣ-тоҷикӣ. Адабиёти Ҳиндустон - муруре ба адабиёти Ҳиндустон дар давраҳои бостон, асрҳои миёна ва нав: - Аҳди бостон (адабиёти санскрит) - асотир ва ривоёти ҳиндуаврупоӣ ва ҳиндуэронӣ, асотир ва эътиқодоти ҳиндуён пас аз муҳоҷирати азими қавмҳои ориёӣ, шакл гирифтани нахустин унсурҳои адабиёт дар осори Ҳинди бостон; - пайдоиши «Ведаҳо» ва адабиёти ведой: «Ригведа» – қуҳантарин бахши «Ведаҳо», муҳтаво, сохтор ва сабки он (матнҳои маросимӣ; маҷмуи дуоҳо, масалҳо ва муқолаҳо; матнҳои фалсафии ҳикматӣ); - таркиб ва муҳтавои дигар бахшҳои «Ведаҳо»: «Яҷурваведа», «Самаведа», «Атҳарваведа», нуфузи «Ведаҳо» дар пайдоиш ва шаклгирии таълимоти ҳинду, будой ва чайнӣ; - мавзӯ ва муҳтавои «Упанишадҳо»; - ҳамосаи табиӣ ва ҳикмати Ҳинди бостон: «Маҳабҳарата» ё китоби панҷуми «Ведаҳо», сохтор, муҳтаво ва образҳои асосии он, таҳаввули чинҳои адабӣ дар «Маҳабҳарата»; - «Рамаяна» ва анвои ҳамосаи Ҳинди бостон: паҳлавонӣ, ишқӣ-романтикӣ, таркиб ва сюжети «Рамаяна», образҳои қаҳрамонони он; - ташаккули суннати пуран (матнҳои шаръии ҳиндуёни қадим) ва панҷ унсур бунёдии он (панчалакшана) - кавия (назви классикии ҳиндӣ). - Адабиёти асрҳои миёна - Кавияи мутааххир ва сабки он; - осори Ашвағхоша, маҷмуаҳои афсонаҳо ба забони санскрит; - дostonҳои Калидаса; - ашъори якмисроӣ (муктака); - насри асримӣнаии Ҳинд; - драма ба унвони яке аз баландтарин нуқтаҳои адабиёти классикии ҳиндӣ: намоишномаҳои Калидаса ва Вишакхадатта; - назарияи классикии драмаи ҳиндӣ. - Адабиёти нав (нимаи дуввуми қарни XIX-қарни XX) - вазъи сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Ҳиндустон дар поёни қарни XIX-нимаи аввали қарни XX; - падид омадану батадриҷ саросарӣ шудани ҳаракатҳои озодихоҳӣ дар Ҳиндустон дар пайи беш аз ду қарни истеъмори он аз ҷониби

	Британия, нуфузи чунбиши озодихоҳӣ ба адабиёт; - Равиндранатх Тхакур (1861-1941), шарҳи зиндагӣ, фаъолияти иҷтимоӣ адабӣ ва осори ӯ, ҷойгоҳи он дар адабиёти миллии Ҳиндустон ва ҷаҳон; - Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ (1877-1938), шарҳи ҳол, фаъолиятҳои илм, осори илмӣ ва адабии ӯ; - муҳимтарин ҷараёнҳои адабии Ҳиндустон дар нимаи аввали қарни XX; - ҷойгоҳи романнигорӣ дар адабиёти миллии қарни XX Ҳиндустон, рӯҷӯи адибон ба мавзӯи таърих ва ривоҷи романи таърихӣ; - бозтоби мавзӯи таҷзия ва тақсими Ҳиндустон дар романҳо ва филмномаҳои нимаи дуввуми қарни XX; - мавзӯҳои иҷтимоӣ ва ахлоқӣ ва ривоҷи жанри ҳикоя (новелла) дар осори занони насрнависи қарни XX Ҳиндустон; - адабиёти навини Ҳиндустон, 21 забони расмӣ дар он, боризтарин намоёндагони адабиёти муосири Ҳиндустон ба забони малаялам, тамил, телугу, банголӣ, ассамӣ, маратҳи, ҳиндӣ, панҷобӣ ва ғайра. Адабиёти Покистон - заминаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ фарҳангии таҷзияи Ҳиндустон дар марҳалаи озодӣ аз истеъмори беш аз дусадсолаи Британия; - таъсиси Ҷумҳурии Исломии Покистон (с. 1947); - адабиёти бисёрзабонаи мавҷуд дар қаламрави давлати тозатаъсиси Покистон ва вазъи он; - нақши осори Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ дар шаклгирии адабиёти Покистон; - бухрони матбуоту интишорот ва қонунҳои адабӣ дар марҳалаи оғозини таъсиси Покистон, тамоюли шадиди сиёсӣ ақидаҳои «парҳез аз суннатҳои адабии ҳиндӣ» дар поёни даҳаи 40-уми қарни XX; - ташкили қонунҳо ва анҷуманҳои нави адабӣ дар даҳаи 50-ум, рӯҷӯи дубора ба суннатҳои адабии Ҳиндустон ва идомаи ривоҷи ҷараёнҳои насри воқеъгаро (реалистӣ) ва шеърҳои романтикии инқилобии он дар адабиёти Покистон; - нуфузи ҷараёни модернизми ғарбӣ дар насри урдузабони Покистон: ривоҷи романнигорӣ мочарочӯёна (детективӣ) ва «исломӣ»; - вазъи куллии наср, назм ва намоишноманигорӣ (драматургия) дар осори адибони урдузабон, паштузабон, балучизабон, банголизабон; - адабиёти навини Покистон, намоёндагони барҷаста ва вижагӣҳои осори онҳо. Адабиёти Бангладеш - муруре дар пешинаи таърихӣ адабиёти Банголаи Ҳиндустон (қарни X-нимаи аввали қарни XX); - машҳуртарин шоирони асрҳои миёнаи банголизабон, ки дар дарбори ҳокимони мусалмони Бангола хидмат мекарданд; - суннатҳои адабии шеърҳои дарбории Бангола, мавзӯҳои меҳварии ишқӣ, динӣ-ахлоқӣ ва таърихӣ дар давраҳои гуногуни таърихи он; - вазъи сиёсӣ ва иҷтимоӣ Бангола дар поёни даҳаи 40-уми қарни XX дар пайи таъсиси Ҷумҳурии Исломии Покистон ва ҳамроҳ шудани Бангола ба ҳайати он ба унвони музофоти шарқӣ; - эълони истиқлоли Ҷумҳурии Мардумии Бангладеш (1971) ва вазъи адабиёти он дар давраи мазкур;
--	---

	- ривочи адабиёти бангоӣ дар нимаи дувуми қарни XX: нуфузи осори Равиндранатх Тҳакур ва пайравӣ аз он; - осори адабиёти мусалмони Бангладеш ва ривочи адабиёти вижаи шарқии бангоӣ; - анвои наср дар адабиёти қарни XX Бангладеш: романи таърихӣ, насри романтикӣ, тасвири ихтилофоти синфӣ, намоишноманигорӣ. Адабиёти Туркия - муруре дар пешинаи таърихӣ ва заминаҳои ташаккули адабиёти нав: оғози давраи исломӣ дар аҳди Қарохониён ва таснифи адабиёт ба осори 1) <i>девонӣ</i> (классикӣ), 2) <i>мардумӣ</i> ва баъдтар – 3) <i>тасаввуфӣ</i>; - суннатҳои адабиёти шиғоҳӣ дар «Девони луғати турк»-и Маҳмуди Кошғарӣ (а. XI); - нахустин асари манзуми хаттии туркӣ – «Қуттадғу билиғ»-и Юсуфи Баласоғунӣ; - нуфузи адабиёти арабӣ ва форсӣ ва пайдоиши назми девонӣ дар давраи салтанати усмонӣ (қарнҳои XIII-XV): девони ашъори Аҳмади Дой ва Ғозӣ Бурҳонуддин; - тамоюл ба фарҳанги Ғарб ва адабиёти ғарбӣ (аз қарни XVIII ба баъд), таъсиси нашрияи «Тарҷумони аҳвол» (1860), маҷаллаи «Сарвати фунун» (1891-1944), Конуни адибони ҷавон ва ташаккули «адабиёти нав»-и моил ба модели ғарбӣ; - давраи <i>адабиёти миллӣ</i>; - Азиз Несин – адиби ҳаҷвнигор, осори ӯ; - боризтарин намоёндагони адабиёти қарни XX Туркия ва осори онҳо; - адабиёти навини Туркия, намоёндагони барҷаста ва вижаҳои осори онҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Нусхаҳои ҷопӣ ва электронии сарчашмаҳои адабӣ ва манобеи илмӣ, компютер, проектор, тахтаи электронӣ, презентатсия.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ), шиғоҳӣ

3.3.4. Сабкшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Сабкшиносӣ илмест, ки таърихи пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабиро меомӯзад. Сабкшиносӣ, монанди сарчашмашиносӣ, китобшиносӣ, матншиносӣ ва ҷанде дигар, ҷузъи ёвари илми адабиётшиносӣ дониста мешавад. Шинохту омӯзиши таърихи сабкҳои адабӣ ва тадриси сабкшиносӣ ба унвони фанни ҷудогона дар таҳқиқу таҳлили иштирок ва тафовути нишонаҳо ва хусусиятҳои адабӣ ва ҳунарии давраҳои муайяни таърихи адабиёт, ҳавзаҳо ва ҷараёнҳои адабӣ, дидгоҳҳои ҳунарий ва шохисҳои завқии адибон, омилҳои муассир дар таҳаввули сабкҳо ва жанрҳои адабӣ муҳим буда, барои ташхису таъйини арзишҳои адабӣ ва зебоишиносӣ (эстетикӣ), ҳунарий ва эмотсионалии шоирону нависандагон ва осори онҳо аҳамияти илмӣ ва роҳбурдӣ дорад. Омӯзиши сабкҳои адабӣ дар шинохти ақсоми матн (матни манзум ва матни мансур), мантиқи баён (матни адабӣ ва матни илмӣ), ташхиси вачҳҳои муштарак ва тафовути матнҳои манзум ва мансур ва низ матнҳои адабӣ ва илмӣ роҳнамои аслий ва асосӣ буда, барои ҳар як аз
------------------------------	---

	ақсом ва анвои мазкур таърифи илмиро дар ихтиёри донишчӯ ва муҳаккиқ меғузорад. Дар илми сабкшиносӣ таснифи сабкҳо дар иртибот бо анвои адабӣ низ таҳқиқ гардида, сабкҳои ғазалу қасида, маснавию муқаттаот, рубоӣёту тарҷеъот ва ғайра дар осори давра ё ҳавза (доира)-и муайяни адабӣ ва ё осори адиби муфрад ташхис мегардад. Ҳамчунин, сабкҳои адабӣ бо таваҷҷуҳ ба таҳаввули сиёсӣ-иҷтимоӣ ва иқтисодиё фарҳангӣ тасниф гардида, заминаҳои пайдоиш, ташаккул ва низ омилҳои таназзули ҳар як аз сабкҳо (хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ) омӯхта мешавад. Дар маҷмӯъ, омӯзиши мавзӯи баҳсҳо ва масъалаҳои мазкур дар раванди донишомӯзии донишчӯ ва дарку таҳлили моҳияти илмии механизмҳо ва қонуниятҳои пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули жанрҳо ва мавзӯҳои адабӣ муассир ва муҳим арзёбӣ мегардад. Ҳадафи асосии таълими фанни сабкшиносӣ ба донишҷӯён омӯзонидани шева ва равиши баёни бадеъ, сабки нигориш, тарзи гуфтор, заминаҳои мавзӯии сабкҳои адабӣ дар таърихи адабиёти форсӣ-тоҷикӣ, сабки осори адабӣ, таснифи сабкҳои адабӣ ва вижагиҳои онҳо, тарҳи мабоҳиси сабки фардии адиб ва сабкҳои байнобайн мебошад.
Намуди машғулиятҳо	назарӣ (лексионӣ) ва амалӣ (лабораторӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, иштирок дар маҳфилҳо ва ҳамоишҳои илмии муртабит бо мавзӯ.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни аз худ намудани фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- дар бораи ҳадаф ва моҳияти фанни сабкшиносӣ шинохт ҳосил намояд; - донишҳои назарӣ ва амалии андӯхта аз фанни сабкшиносиро дар раванди фаъолиятҳои касбӣ ва таҳассусӣ - тадрис, таҳқиқу пажӯҳиши илмӣ, таҳриру вироиши матнҳои илмӣ, адабӣ ва таърихӣ, таълифи осори адабӣ ва публитсистӣ, таҳияи барномаҳои илмӣ ва омӯзишӣ ва ғайра татбиқ карда тавонад;
Натиҷаҳои таълим, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни сабкшиносиро фаро гирифтааст, бояд меҳварҳои зеринро Донад: - ҳадаф ва моҳияти фанни сабкшиносӣ, меҳварҳои баҳси он; - сабкҳои умдаи таърихи адабиёти форсӣ-тоҷикӣ ва ҳамчунин, сабкҳои байнобайн ва сабкҳои фардии адибон; - вижагиҳои асосии сабкҳои хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ; - омилҳои муассир дар пайдоиш ва ташаккули сабкҳои адабӣ; - намоёндагони сабкҳои гуногуни адабӣ, намунаҳои осори онҳо; Тавонад: - нишонаҳо ва хусусиятҳои асосии ҷаҳор сабки умдаи адабиро ташхис дода тавонад; - сабабҳои пайдоиш ва ташаккули сабкҳои хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабиро таҳлил карда тавонад; Малака ҳосил намояд: - таҷриба ва назари муқаддамотии илмӣ ва амалӣ дар муайян намудани сабки осори манзум ва мансур; - истифодаи донишҳои назарӣ ва амалӣ дар ҳалли ҷабҳҳои баҳсҳои интисоби асар (осор)-и мушаххаси адабӣ ба ин ва ё он муаллиф.
Номгӯи боб /	Маъно ва мафҳуми сабк ва сабкшиносӣ дар сарчашмаҳои адабӣ

мавзуъҳои фан	- маънии <i>сабк</i> дар дар фарҳангу луғоти асрҳои миёна ва муосир; - мафҳуми <i>сабк</i> дар доварҳои шоирона; - маънии <i>сабк</i> ва <i>сабкшиносӣ</i> дар истилоҳи илмӣ. Фанни сабкшиносӣ ва мавзуи баҳси он - заминаҳо, омилҳо, манбаъҳо ва сарчашмаҳои сабкшиносӣ ба унвони фанни ёвари илми адабиётшиносӣ; - пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабӣ; - мактабҳо, ҳавзаҳо, доираҳо ва ҷараёнҳои адабӣ; шеваи адабӣ ва тарзи ҳунарии баёни онҳо; - андешаи муҳаққиқони Шарқу Ғарб дар бораи фанни сабкшиносӣ ва мавзуи баҳси он. Фанни сабкшиносӣ ва ақсоми бадеии он - ақсоми матн, яъне матни манзум ва матни мансур; - матни адабӣ ва матни илмӣ дар мантиқи баён; Таърихи адабиёт ва шинохти сабкҳои адабӣ - мавзуи баҳси таърихи адабиёт ; - нақши шоирону нависандагон ва мактабҳои адабӣ дар ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабӣ; - аҳаммияти сабкҳои адабӣ ва фанни сабкшиносӣ дар омӯзиши таърихи адабиёт ва таҳқиқи рӯзгору осори шоирону нависандагон. Таснифи сабкҳои адабӣ - омилҳо ва меъёри таснифи сабкҳои адабӣ; - андеша ва назари мутахассисони ватанӣ ва хориҷӣ, шарқӣ ва ғарбӣ роҷеъ ба таснифи сабкҳои адабии форсӣ-тоҷикӣ; - анвои сабк: сабки адабии давра, ҳавзаҳо ва доираҳои адабӣ, сабки фардӣ ва сабки умумӣ; - таснифи сабкҳо дар иртибот бо анвои адабӣ: сабкҳои ғазалу қасида, маснавию муқаттаот, рубоӣёту тарҷеъот ва ғайра; - таснифи сабкҳо дар иртибот бо таҳаввули сиёсӣ-иҷтимоӣ ва иқтисодию фарҳангӣ: сабки хуросонӣ, сабки ироқӣ ва сабки ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ, омилҳои пайдоиш ва ташаккул. Сабки хуросонӣ ва вижагиҳои он - сабабҳои сабки хуросонӣ, сомонӣ ё туркистонӣ, мовароуннахрӣ, бухорӣ ва ё сабки Рӯдакӣ ном гирифтани сабки мазкур; - вижагиҳои сабки хуросонӣ: хусусиятҳои забонӣ-тағйироти овозӣ (фонетикӣ)-и калимаҳо ва таркиби овозии онҳо, тағйирот дар луғату маъно ва хусусиятҳои дигари сарфию нахвӣ; - тасвирсозӣ, истифода аз тафаннунот ва чилваи ҳунарии ашъори шуарои сабки хуросонӣ; - корбурди вожаҳои кӯҳани форсӣ-тоҷикӣ ва дур будани забони шеър аз калимаҳои арабӣ (ба истиснои истилоҳоти илмӣ ва диние, ки муодили форсӣ-тоҷикӣ надоштаанд); - наздикии таркиби ҷумла ба ҷумлаи паҳлавӣ; - корбурди шакли кӯҳани вандҳо (або, абе, абар, кучо ба маънии <i>ки</i>); - имкони васеътар барои вазни шеър ба далели ривочи қасида; - содагии қофия ва радиф дар шеър; - заминаҳои табиӣ ва маҳсули васф ва ташбеҳ; - ҷанбаи моддии мавзуи ишқ дар шеър; - содагӣ ва дур будани баён аз тақаллуф ва тасаннуъ дар наср ва ғайра. Намояндагони барҷастаи сабки хуросонӣ ва шохисҳои осори онҳо - Рӯдакӣ ва ташаккулу таҳаввули сабки хуросонӣ;
-----------------------------	--

	- вижагиҳои умумии сабки қарни X ва сабки фардии Рӯдакӣ («саҳли мумтанеъ»), нуфузи сабки Рӯдакӣ ба адабиёти муосири ӯ ва адибони пасин; - сабки ашъори Фирдавӣ, Дақиқӣ, Робиаи Балхӣ, Шаҳиди Балхӣ, Абӯшақури Балхӣ, Кисоии Марвазӣ, Сипеҳри Марвазӣ, Абулаълои Шустарӣ, Фароловӣ, Маъруфии Балхӣ, Абулмасали Бухорӣ, Абулҳасани Муродӣ ва дигарон (худуди 250 нафар). Анвои адабии манзуми сабки хуросонӣ - вижагиҳои сабкии осори манзум, заминаҳои мавзӯӣ ва нуфузи онҳо ба хусусиятҳои шаклии осори мавриди назар; - қасида ва анвои он дар ин давра, сохтори қасида; - мазмунҳои лирикӣ, таҳаввулотӣ дoston (маснавӣ) ва хусусиятҳои сабкии он; - вижагиҳои сабкии анвои дигари адабӣ: қитъа, рубой, ғазал, мусаммат, таркиббанд, тарҷеъбанд ва ғайра. Наср дар сабки хуросонӣ - ташаккули анвои наср (илмӣ, таърихӣ ва адабӣ) дар адабиёти форсӣ-тоҷикӣ қарни X; - сабки анвои насри адабӣ: насри бадеъ, насри илмӣ-адабӣ ва насри ривоятӣ дар қарни X-нимаи аввали қарни XI; - сабки хуросонӣ ва тарҷумаҳои мансур дар қарни X. Пайдоиш ва ташаккули сабки ироқӣ - заминаҳои таҳаввули сабки адабӣ, омилҳои пайдоиш ва ташаккули сабки ироқӣ; - вижагиҳои сабки ироқӣ; - афзудани вожаҳо ва таркибҳои динии исломӣ дар шеър ва наср; - нуфузи тасаввуф ва ирфон ба адабиёти форсӣ-тоҷикӣ, таҳаввули мавзӯ ва образҳои лирикӣ, ташаккули истилоҳот ва рамзҳои ирфонӣ, пайдоиши шарҳнависӣ бар осори адабии ирфонӣ; - ривочи мусталехоти фанӣ, ихомпардозӣ, талмеҳоти қуръонӣ, ирҷоъ ва иқтибос аз оёту ҳадис; - тасвирҳои таваҳхумӣ дар шеър; - тобишҳои қавии романтикӣ дар осори дoston; - пайдоиш ва ташаккули насри маснуъ. - ташаккули насри мусаччаъ ва анвои он (мутавазӣ, мутавазин ва мутарраф); насри мураҷҷаз. - хусусиятҳои дoston гирифтани қасида ва хусусияти қасидавӣ гирифтани шеъри тасмит; - таҳаввули ғазал ва анвои дигари шеър: қитъа, рубой, ғазал, мусаммат, таркиббанд, тарҷеъбанд, мустазод, муфрадот, сабки онҳо. - сабки анвои наср: ҳикоя, қисса, латоиф, ҳикоят андар ҳикоят, қисса андар қисса ва ғайра. Намояндагони барҷастаи сабки ироқӣ ва вижагиҳои осори онҳо - намояндагони шеъри сабки ироқӣ (Аттор, Низомӣ, Масъуди Саъди Салмон, Ҷалолуддини Балхӣ Румӣ, Саъдӣ, Ҳофиз, Камол, Абдурахмони Ҷомӣ ва бисёр дигарон) ва ҷойгоҳи адабӣ-ирфонӣ онҳо; - намояндагони насри сабки ироқӣ (Абдуллоҳи Ансорӣ, Насруллоҳи Муншӣ, Муҳаммад ибни Мунаввар, Саъдии Шерозӣ, Убайди Зоконӣ, Абдурахмони Ҷомӣ ва бисёр дигарон), аҳаммияти адабӣ ва таърихӣ осори онҳо.
--	--

	Пайдоиш ва ташаккули сабки ҳиндӣ - омилҳои иҷтимоии пайдоиши сабки ҳиндӣ; - марҳалаҳои сабки ҳиндӣ: Амир Хусрави Деҳлавӣ ва заминаҳои пайдоиши сабки ҳиндӣ, нақши Бобо Фигонии Шерозӣ дар ташаккули сабки ҳиндӣ; - истиқбол аз суннатҳои адабӣ ва тозақориҳову ибтикороти хунарӣ дар осори намояндагони сабки ҳиндӣ; - анвои назм ва насри сабки ҳиндӣ, вижагиҳои он: печидагӯӣ, бориқандешӣ, эҷозу ихтисор, таркибсозии хос, қорбурди истилоҳоти қосибӣ ва бозорӣ; - мактаби вуқӯъ ва анвои воқеагӯӣ; «восӯхт»; - таносуби суҳан ва ирсоли масал дар сабки ҳиндӣ - ғаробати ташбеҳу истиора, ихомпардозӣ, ташҳис ва инсонворагии табиат. Намояндагони барҷастаи сабки ҳиндӣ - бузургтарин чехраҳои сабки ҳиндӣ: Бобо Фигонии Шерозӣ, Урфии Шерозӣ, Ғании Қашмирӣ, Носиралӣ Сирҳиндӣ, Шавқати Бухороӣ, Қалими Қошонӣ, Файзии Даканӣ, Соиби Табрезӣ, Мирзо Абдулқодири Бедил, Фақируллоҳи Лоҳурӣ, Воизи Қазвинӣ, Толиби Омулӣ, Ҳазини Исфохонӣ ва дигарон. Нуфузи сабки ҳиндӣ ва сабки Бедил ба адабиёти тоҷик - пайравӣ аз сабки шеърӣ Бедил дар Осиёи Миёна ва Афғонистон; - намояндагони сабки бедилӣ дар Осиёи Миёна – Қорӣ Раҳматуллоҳи Возеҳ, Абдулқодирхочаи Савдо, Муҳаммадсиддиқи Ҳайрат, Шамсиддини Шохин, Тошхочаи Асирӣ, Мирзо Сирочиддини Ҳаким, Зуфархон Ҷавҳарӣ ва дигарон. Таҷдиди сабк – давраи бозгашти адабӣ - батадрич (аз нимаи дуввуми қарни XVIII) рӯ ба сабқҳои пешин овардани шоирону нависандагони асрҳои XVIII-XIX, бозгашт ба сабки мактаби бухороӣ Рӯдакӣ ва ё сабки хуросонӣ; - зуҳури сабки наҳзати адабӣ алорағми сабки ҳиндӣ, вижагиҳои он: тобишҳои луғавӣ ва сохторӣ аз нигоҳи сарфӣ, парҳез аз бориқандешӣ ва печидагӯӣ, қўшиши берун овардану раҳой бахшидани шеър аз ҳолати қистону муаммо ва душвории дарки маъно ва ғайра.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати қорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳонӣ таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ)

3.3.5. Таърихи забоншиносии тоҷик

Тавсифи мухтасари фан	Ҳанни таърихи афкори забоншиносии тоҷик дар асоси осори илмӣ донишмандони алоҳидаи асрҳои миёна, ташаккулу таҳаввули афкори забоншиносии тоҷик, даврабандии он ва манзараи илми забоншиносии гузаштаи тоҷикро равшан намуда, ба донишҷӯён маълумоти зарурӣ медиҳад. Ҳамчунин, ҳангоми тадриси Ҳанни мазкур оид ба саҳми ҳар қадоме аз он чехраҳо ва афкори забоншиносии онҳо маълумоти мушаххас медиҳад ва бо намунаи осори илмӣ онҳо ошно месозад.
------------------------------	--

Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забонитаълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи таърихи афкори забоншиносии тоҷик ва намояндагони он; - муайян намудани нақши мутафаккирони давраи классикӣ дар пайдоиш ва рушди минбаъдаи забоншиносии тоҷик; - муайян намудани умумият ва тафовутҳо дар афкори забоншиносии тоҷик ва забоншиносии муосири тоҷик;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанро омӯхтааст, бояд: Донад: - заминаҳои пайдоиши илми забоншиносии тоҷик; - намояндагони илми забоншиносии классикии тоҷик; - афкори муҳимтарини мутафаккирони классик доир ба илми забоншиносӣ; - осори илмӣ мансуб ба соҳаи забоншиносӣ. Таъонад: - шинохти заминаҳои пайдоиши илми забоншиносии тоҷик; - муайян кардани андешаҳои забоншиносии тоҷик то аҳди Ислом; - фарқ кардани усули классикии шарҳи қоидаҳои забонӣ ва тафовути онҳо аз истилоҳоти забоншиносии муосир; - шинохти истилоҳоти классикии соҳаи забоншиносӣ; - шинохти арзиши забоншиносии фарҳангномаҳои классикӣ. Азхуд намоёнд: - донишҳои назариявии мансуб ба пайдоиш ва рушди андешаҳои забоншиносии классикии тоҷик.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Аз таърихи афкори забоншиносии тоҷик. - Афкори забоншиносии тоҷик то аҳди Ислом. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 9-10. - Абӯалӣ Сино ва афкори забоншиносии ӯ. - Қайдҳои забоншиносии Носири Хусрав. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асрҳои 11-12. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 13. - Қайдҳои забоншиносии Шамс Қайси Розӣ. - Қайдҳои забоншиносии Насируддини Тӯсӣ. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 14. - “Фавоиди Зиёия” ва арзиши забоншиносии он. - Қайдҳои забоншиносии Атоулло Ҳусайнӣ. - Қайдҳои забоншиносии Хоҷа Ҳасани Нисорӣ. - Вазъи афкори забоншиносии тоҷик дар асри 17. - «Фарҳанги Ҷаҳонгирӣ» ва арзиши забоншиносии он. - Фарҳанги «Бурҳони қотеъ» ва арзиши забоншиносии он. - Вазъи забоншиносии тоҷик дар асри 18. - Арзиши забоншиносии “Чароғи ҳидоят”. - Вазъи забоншиносии тоҷик дар асри 19. - Дастури «Рисола дар сарфу нахв ва имло»-и Каримхони Кирмонӣ. - «Ғиёс-ул-луғот» ва арзиши забоншиносии он.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китобҳои дарсӣ: Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати	Имтиҳон (Р-1, Р-2)

чорй	
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (хаттӣ, шифохӣ)

3.3.6. Адабиёти Эрон ва Афғонистон

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Адабиёти Эрону Афғонистон» дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми шоиста дорад, зеро бе донишҷӯи раванди адабии ин кишварҳои форсидабон дониши мукаммали филологӣ ҳосил намешавад. Адабиёти форсии тоҷикӣ гуфта мо он адабиётро дар назар дорем, ки таърихан то пайдо шудани марзҳои сиёсӣ ҳама сарзаминҳои мардумони форсидабонро дар бар мегирифт. Як меъёри баҳои объективӣ додан ба адабиёти муосири тоҷик низ қиёси он бо раванди адабии кишварҳои Эрону Афғонистон мебошад. Омӯзиши ин фан ба донишҷӯ имкон медиҳад, ки на фақат бо намунаҳои назму насри адибони ин кишварҳо ошно шавад, балки ҳамон анъана ва суннатҳои адабиёро пайгирӣ кунад, ки дар ин кишварҳо ғурупошӣ нашудаанд ва ҳазорсолаҳо боз идома меёбанд. Адабиёти мо низ то ибтидои садаи бистум яке аз ҳалқаҳои ин занҷира буд, мутаассифона, баъди марзбандии сиёсии асри бист ин ҳалқа канда шуд. Иваз шудани хат ин ҷудоиро вусъат дод ва тӯли беш аз ҳафтад сол мо аз адабиёти ин давлатҳо огоҳии комил надоштем. Тадриси ин фан аз марҳалаи маршрутаи Эрон оғоз шуда, бузургтарин намоёнҳои адабиёти ин кишварро аз эҷодиёти Адибулмамолики Фароҳонӣ сар карда то осори Ҷалол Оли Аҳмад фаро мегирад ва иттилооти комилро роҷеъ ба аҳволу осори адибони маъруфи Эрон ба донишҷӯён пешниҳод мекунад. Ҳангоми омӯзиши адабиёти Афғонистон бошад, вазъи иҷтимоиву фарҳангии ин кишвар ва ҷеҳраҳои намоёни адабиёти он – шуруъ аз Маҳмуди Тарзӣ то Марями Маҳбуб ва вижаҳои адабиёти эстетикӣ осори ҳунарии онҳо тадрис хоҳад шуд. Зимни дарс тавачҷуҳ ба авомили таъсирпазирии адабиёти Тоҷикистон аз ҷараёнҳои адабии ин минтақа, хусусиятҳои муҳимми шаклу сабақсоз, сабабҳои рӯ овардани насли навини адибони мо ба тарзи сухани адибони Эрону Афғонистон карда мешавад. Бешубҳа, натоҷи ин фан ба вусъати назари донишҷӯён, дар ниҳоди онҳо тақвият ёфтани эҳсоси зебоишинохтӣ ва ташаккули афкори адабӣ мусоидат хоҳад кард.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	Тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Донишҷӯён ҳангоми тадриси ин фан аз навгониҳои назму насри кишварҳои ҳамзабон оғаҳӣ ёфта, ба тариқи қиёсӣ асарҳои бадеиро метавонанд баррасӣ намоянд; - Агар донишҷӯён мавзӯҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми сухани бадеӣ, равишҳои тоза дар иншоӣ шеър ва насри бадеӣ омода мегарданд; - Тадриси ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижаҳои забону баён ва ҳунари адибро дуруст маърифат карда, ба таҳлили филологии асари бадеӣ муваффақ

	гарданд.
Натичаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - шинохти комили асари бадеӣ аз нигоҳи ҳунари нигорандагӣ, таркиб, маъно, сохтор ва муҳтавои асари бадеӣ; - таҳлили фарох ва густардаи матни асари бадеӣ, вижагиҳои забон ва тарзи ифода; - шиносӣ бо масоили назарии маърифати адабиёти бадеӣ; - дарёфти иттилоот роҷеъ ба жанрҳои назму шеър ва наср ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабки адабиёт; - сарафҳм рафтан ба таъсири вазъи иҷтимоиву сиёсӣ ба раванди адабӣ. Тавонад: - таҳлили асари бадеӣ аз ҳавзаҳои Эронӣ Афғонистон бо назардошти суннату навоариҳо ва дигар қонунмандии адабиёти бадеӣ: мавзӯ ва муҳтаво, навъ ва услуб, забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳаммияти ин ё он асари бадеӣ дар раванди адабӣ, вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунарий; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муносири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; Малакаи ҳосил намояд: - тафовут гузошта тавонистан ба осори ҳунарий бо назардошти забони ягона, аммо гуногун будани авзои сиёсӣ иҷтимоӣ ва тақозои фарҳангӣ; - дар асоси баррасии илмӣ асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донишҷӯи забон ва воситаҳои баён; - таҳлили дурусти матнҳо ва риояи қавонини назариёти адабӣ.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Сабабу омилҳои ба вучуд омадани ҷунбиши маршрута дар Эрон ва вазъи иҷтимоиву сиёсии кишвар дар оғози садаи бистум; - таъсири тағйирёбии вазъи иҷтимоӣ ба сифати адабиёт ва роҳи усулҳои рушди он ; - вазъи адабӣ дар аҳди маршрута ва таъсири он ба раванди адабӣ; - намоёндагони шеъри давраи маршрута ва бедории фикрии ҷомеа: Фарохонӣ, Маликушшуаро Баҳор, Алиакбари Деххудо, Таваллулӣ, Сухробӣ Сипехрӣ, Аҳмади Шомлу, Фурӯғи Фаррухзод, Сиёвуши Касроӣ, Парвини Ӯтисомӣ, Содик Ҳидоят, Бузург Алавӣ, Содикӣ Ҷӯбак, Ҷалол Оли Аҳмад, Саид Нафисӣ, Иброҳими Гулистон, Муҳаммади Ҳиҷозӣ, Муҳаммади Беҳозин, Нимо Юшич; - вижагиҳои рушди насри бадеии ин марҳала ва дostonнависони номии кишвар; - заминаҳои иҷтимоиву фарҳангии адабиёти нави дари Афғонистон ва омилҳои рушди он будани фаъолияти рӯшангарии адибону фарҳангӣ; - эҷодиёти маъруфтарин намоёндагони ин адабиёт: МАҳмуди Тарзӣ, Абдурахмони Лудин, Абдуллоҳии Довӣ, Холмуҳаммади Хаства, Халилulloҳи Халилӣ, Муҳаммад Иброҳими Халил, Қосими Вочид, Аллами Ғаввос, Юсуфи Одина, Усмон Сидқӣ, Зиё Қоризода, Моили Ҳиравӣ, Раҳими Илҳом, Сулаймон Лоик, Бориқ Шафӣ, Абдулхай Ориёнпур, Маҳмуди Форонӣ, Восифи Бохтарӣ, Асадулло Ҳабиб ва дигарон;

	- жанрҳои асосии насри муосири Афғонистону Эрон; - достони кӯтоҳ ҳамчун навъи асосии адабиёти ин кишварҳо; - адабиёти достонии инқилобӣ ва насри муқовимат дар Афғонистон; - пайдоиши шеърӣ нав дар Эрон; - вижагиҳои шеърӣ шомлӯӣ, шеърӣ сапед ва ҷаҳорпора; - таъсири сохтор, муҳтаво ва тарзи баёни осори шуароӣ ин кишварҳо ба ҳаёти адабии Тоҷикистон; - вусъати равобитаи адабии Тоҷикистон бо Эронӣ Афғонистон ва самараи неки ин ҳамгироӣҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникаи фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адабон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

3.3.7. Услубшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии услубшиносӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷикӣ факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ [баъзавӣ]-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он дар бораи меъёри забони адабӣ ва хусни баён, услубҳои забон, тарзҳои дурусту солими ифодаи матлаб дар услубҳои гуногун маълумот дода мешавад. Инчунин роҳу воситаҳои ифодаи муассири матлаб, имконоти услубӣ воҳидҳои фонетикӣ, луғавӣ, сарфу наҳви забони адабии тоҷикӣ нишон дода мешавад. Маҳз дар ҳамин фан донишҷӯён бо мафҳуми воситаҳои муассири ифодаи фикр, тобиши услубӣ ва имконоти услубии воҳидҳои забон шиносӣ пайдо мекунанд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- мазмуни мафҳумҳои асосии илми услубшиносиро аз худ карда бошад; - услубҳои забон ва хусусиятҳои онҳоро хуб аз худ намояд; - бо имконоти услубии системаи забон ва воситаҳои пуробуранги нутқ шинос бошад; - ғалатҳои услубро нишон дода тавонад; - аз уҳдаи таҳрири матн барояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - мавзӯҳои асосии баҳси услубшиносӣ; - услубҳои ҷорӣ забони тоҷикӣ ва хусусиятҳои асосии онҳо; - шарҳ ва маънои истилоҳҳо (-и услуб, тобиши услубӣ, обуранги экспрессивӣ, имконоти услубии воҳидҳои лексикӣ, фразеологӣ, сарфию наҳвӣ); - меъёри забони адабӣ ва услубҳои забон; - имконоти услубии воҳидҳои лексикӣ (маънои калима, сермаъноӣ, доира ва дараҷаи истеъмол, муродифҳо, мутақодҳо, омонимҳо, паронимҳо, гуна ва гунанокӣ); имконоти услубии воҳидҳои

	фразеологӣ; фонетика; калимасозӣ ва сарфу наҳв; - асосҳои мавҷудияти шаклҳои гуногуни дастурии забон; - ҳҳои истифодаи намудани қоидаҳои дастури забони муосири тоҷикӣ; - мавқеи қорбасти калима, ибораи фразеологӣ, ибора ва ҷумлаҳо. Тавонад: - мазмуни мафҳумҳои асосии истилоҳоти услубро шарҳ дода тавонад; - матнҳоро аз рӯи услуб ҷудо карда тавонад; - мавриди истифодаи калимаҳоро дар нутқи хаттӣ ва шифоҳӣ муайян карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани дастури забони муосири тоҷикӣ ва роҳҳои истифодаи онро фаҳмонда тавонад. - калимаю ибора ва ҷумлаҳои забони адабиро аз рӯи маъно ва сохт ҷудо карда тавонад; Аз худ намоёнд: - малакаи таҳрирнамоиро; - дар амал татбиқ намудани меъёрҳои забони адабӣ ва услубҳои забонро; - оид ба забони қонунҳо, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар матнҳои илмӣ, адабӣ ва коргузори андешаҳои ҷаҳонро ибтидо намуданро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Услубшиносӣ ва мавзӯи баҳси он; - Забони адабӣ ва хусусиятҳои он; - Услубшиносии функционалӣ: услуби гуфтугӯӣ, расмӣ – коргузори, илмӣ, бадеӣ, публицистӣ; - Ҳамнишинии калимаҳо; - Имконоти услубии воҳидҳои луғавӣ ва фразеологӣ; - Имконоти услубии воҳидҳои сарфӣ; - Калимасозӣ ва хусусиятҳои услубии онҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи низоми таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ)

3.3.8. Забоншиносии умумӣ

Тавсифи мухтасари фан	Забоншиносии умумӣ – ҳадафи омӯзиши фан ба даст овардани дониши баланди мутахассисони оянда аз назарияи забон, афкори забоншиносии тоҷик ва ҷаҳлон, мактабҳои забоншиносии мебошад. Ҳамчунин ҳадаф дигари омӯзиши ин фан ташаккул ва инкишоф додани қобилияту маҳорати касбии донишҷӯ хангоми ширкат варзидан дар суҳбату музокираҳо, семинарҳо, конфронсу симпозиумҳои ба масъалаҳои мухталифи назарияи забони бахшидашуда, мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳо, ки дар донишҷӯ зимни	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва қорқарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гуногуншуда мебошад; - қодир аст гуногунии забонҳои оламро дар заминаи иҷтимоӣ-

азхуднамоии фанни мазкур ташақкул бояд ёбанд	таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - зарурати омӯзиши забоншиносии умумиро, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои илми забоншиносӣ, марҳилаҳои таърихии инкишофи забоншиносӣ, алоқамандии забоншиносии умумиро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк карда, тасаввуроти хешро нисбати ташаққули забоншиносии муосир; - нақши донишҳои забониро дар ҷомеа муайян намуда, инкишофи мактабҳои забоншиносиро дарк намуда, санадҳои асосии таърихии рушди забоншиносиро донанд; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои забонро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши қорҳои илмӣ-тадқиқотии худ истифода барад. Тавонад: - оид ба инкишофи забоншиносӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои забонро; - махсусиятҳои афкори забоншиносиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи забоншиносии муосир; - дарк намудани масоили мубрами забоншиносии муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. Азхуд намояд: - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Масъалаҳои асосии забоншиносии умумӣ; - Забоншиносӣ дар Рим ва асрҳои миёна; - Забоншиносии давраи таҷаддуд; - Ақидаҳои Вилҳалм Хумболд дар бораи забон; - Ҷараёни мантиқӣ ва психологӣ дар забоншиносӣ; - Структурализм; - Лингвистикаи дескриптивии (тасвирии) Америка; - Забоншиносии тоҷик ва намояндагони он; - Назарияи забон ва баҳси он; - Забон ва тафаккур; - Умумияти иҷтимоӣ ва шаклҳои ҷамъиятии забонҳо; - Таърихи забон ҳамчун таърихи халқ; - Роҳҳои дарккунӣ ва методҳои лингвистӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои хаттӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (шифоҳӣ, саволнома)

3.3.9. Психология

Тавсифи мухтасари фан	Психологии фаъолияти касбӣ ҳамчун илм оид ба ташақкул додани маҳорату малакаҳои психологии ба самаранокӣ фаъолияти касбӣ мусоидаткунанда, аз ҷумла малакаҳо дар самти худидоранамой,
--------------------------	---

	худислоҳсозӣ, ба роҳмони муоширати солими психологӣ, баътиборгирии хусусиятҳои психологӣ дар фаъолияти меҳнатӣ ва ғайра. Маълумот медиҳад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустатакилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор;
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхудкунии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- ташаккул додани малакаҳои коммуникативӣ дар донишҷӯён; - сайкал додани маҳорату малакаҳои идоранамоии гуруҳҳои хурду калон; - моҳияти истифодабарии донишҳои психологӣ дар раванди фаъолияти касбӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар баробари аз худ намудани фанни таълими донишҷӯ, бояд: Донад: - мазмуни мафҳумҳои асосии психологияи фаъолияти касбӣ, махсусан фаъолияти касбӣ ва меҳнатиро аз худ карда бошад; - зарурати донишҳои психологиро дар касби интиҳобкардаи хеш асоснок намояд; - моҳияти мафҳумҳои раванд, ҳолат ва хусусиятҳои фардӣ – психологӣ, ҳамчунин аҳамияти онҳоро ба раванди фаъолияти касбӣ донад. - хусусиятҳои муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатиро дарк намояд; - усулҳои идоранамоии коллективи меҳнатиро баён карда тавонад; - механизмҳои пайдошави низоъ дар корхона ва роҳҳои бартарафнамои онро сарфаҳм равад; Тавонад: - шарҳ додани мазмуни мафҳумҳои асосии психологияи фаъолияти касбӣ, махсусан фаъолияти касбӣ ва меҳнатиро; - ошкор кардани аҳамияти донишҳои психологиро дар касби интиҳобкардаи хеш; - шарҳ додани аҳамияти раванд, ҳолат ва хусусиятҳои фардӣ – психологиро дар раванди фаъолияти касбӣ; - малакаи татбиқи амалии усулҳои идоранамоии коллективи меҳнатиро ба роҳ монанд; - ба муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатӣ баҳо додан ва роҳи усулҳои пашгирию бартарафсозии низоъ дар корхонаро балад бошад; - дар амал татбиқ намудани маҳорати тартиб додани речаи дурсти кору фаъолият ва истироҳати фаъл; - малакаҳои худидоранамоӣ, худислоҳсозӣ, баътиборгирии хусусиятҳои психикӣ дар фаъолияти касбӣ ва ба роҳ мондани муоширати солими психологӣ; Азхуд намояд: - малакаи таҳлилнамоиро - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоиёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- фан ва вазифаҳои психологияи фаъолияти касбӣ; - фаъолият ва сохтори психологии он; - мафҳум ва сохтори фаъолияти касбӣ; - муошират дар раванди фаъолияти касбӣ; - равандҳои маърифатӣ ва баътиборгирии онҳо - (диққат, эҳсос, идрок, хотир, тафаккур, ҳаёл ва нутқ);

	- хиссиёт ва эмотсия ва таъсири он ба фаъолияти касбии шахс; - ҳолатҳои эмотсионалӣ ва таъсири онҳо ба рафтори касбӣ; - хусусиятҳои фарди психологӣи корманд (мизоч, характер ва қобилият)); - муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатӣ; - психологияи идоранамои коллективи меҳнатӣ; - низоъ ва роҳҳои он дар фаъолияти касбӣ; - иҷтимоишавии шахс ба муҳити корӣ; - психологияи муваффақият ва пешрафт дар фаъолияти касбӣ; - психопрофилактикаи фаъолияти касбӣ.
Воситаи таълимӣ ва таъминоти техникий фан	Тахтаи электронӣ, пректор, компютерх
Шаклҳои назорати қорӣ	Иҷрои супоришҳои тестӣ, ҳисоботи корҳои озмоишӣ, гузаронидани суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ)

3.3.9. Типологияи муқоисавии забонҳо

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии типологияи муқоисавии забонҳо дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос яке аз фанҳои асосӣ ба ҳисоб меравад. Ҳангоми тадриси он мавзӯи хусусиятҳои сохторӣ ва функционалии забонҳо, новобаста ба табиати муносибатҳои генетикӣ ё ҷуғрофии онҳо, ба типҳо тасниф намудани забонҳо омӯзонда мешавад. Муқоисаи вижагиҳои фонетикӣ-фонологӣ, морфологиву нахвӣи забонҳо имкон медиҳад универсалияҳои забонии онҳо мушаххас шавад ва инчунин тафовути онҳо дар рафти муқоиса ошкор мешавад. Мақсад аз таснифоти типологӣ дар он аст, ки дар асоси он ҳам дар мавриди табиати забонҳои мушаххас ва ҳам дар мавриди забонҳои дунё дар маҷмӯъ ҳулосаҳо бароварда шавад. Ба таври умум, метавон гуфт, ки ҳадафи типология таҳқиқи аломатҳои шабеҳи сохтори забонҳо новобаста аз вусъати маконии онҳо, монандии сохтори забонҳои ҳешу бегона аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- равиши таснифи забонҳоро аз худ карда бошад; - типҳои забонҳоро аз рӯи вижагиҳои сохторӣ аз худ кунад; - типҳои забонҳоро аз рӯи вазифаву қорбурдашон омӯзад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯ, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: Донад: - умумият ва фарқияти забонҳоро аз рӯи вижагиҳои дастурии забон аз худ кунанд; - нахвҳои забонҳоро донад;

	- умумият ва фарқияти забонҳои хеш ва бегонро донанд; - таснифоти забонҳоро аз рӯи ҷабҳияти корбурдашон донанд. Тавонад: - универсалиҳои забониро аз типологияи забонҳо фарқ кардан тавонад; - навиҳои забонҳоро муайян кардан тавонад; - умумият ва фарқи ҷабҳияҳои сарфӣ бархе аз забонҳоро ба монанди забони тоҷикӣ, забони русӣ, арабӣ ва англисиро муайян кардан тавонад; - забонҳоро аз рӯи ҷабҳияҳои овӣ, сарфӣ ва нави тасниф кардан тавонад; - забонҳоро аз рӯи ҷабҳияи корбурд ва ҷабҳияи тасниф кардан тавонад; Аз худ намоёнд: - типҳои забонҳоро аз ҷабҳияи сохториву функционалӣ аз худ кунанд.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Муқаддима. Мафҳуми типологияи муқоисавии забонҳо. Мавзӯи баҳс ва ҷабҳияҳои типологияи лингвистӣ; - Нақши типология дар тадқиқи забонҳои ношинохта. Забон ва низоми забонӣ аз нуқтаи назари типология; - Бахшҳои типологияи забонӣ. Навиҳои тадқиқоти типологӣ. Типологияи умумӣ ва хусусӣ. Типологияи сохторӣ ва функционалӣ; - Қисматҳои типологияи сохторӣ: типологияи расмӣ ва типологияи контенсивӣ (маънидор). Типологияи статикӣ ва динамикӣ. Типологияи тасвирӣ ва ё синхронӣ(ҳамзамонӣ). Типологияи таърихӣ ва ё диахронӣ. - Типологияи сохторӣ (структурӣ), ки сохтори дохилии забонро ҳамчун система аз назари шакл ва мазмун таҳлил менамояд. Навиҳои он. - Типологияи функционалӣ ё худ сотсиолингвистӣ, ки забонро ҳамчун воситаи муошират ва алоқаи байни аъзои ҷомеа ва доираи истеъмоли он баррасӣ мекунад. - Аз таърихи типологияи забонӣ. Саромадони илми типология. Аввалини таснифотҳои типологияи забонҳо. - Усулҳои таҳлили типологӣ. (Равишҳои таҷзия ва таҳлили типологӣ) Ҷанбаҳои усулҳои типологӣ. - Универсалиҳои забонӣ. Оид ба мафҳуми универсалиҳои забонӣ (оми забонӣ). Қашфи универсалиҳои забонӣ ва таърихи таҳқиқи онҳо; - Типологияи фонологӣ: Забонҳои ҳичӣ ва овӣ. Забонҳои вокалӣ ва консонантӣ. Забонҳои мавзун (муқаввӣ) ва номавзун. Навиҳои забонҳо аз рӯи ҷабҳияҳои фонологӣ. - Таснифоти типологи (морфологи)-и забонҳо. Забонҳои флексивӣ. Хусусиятҳои барҷастаи забонҳои флексивӣ. Забонҳои агглютинативӣ. Нишонаҳои хоси забонҳои агглютинативӣ. Забонҳои решагӣ ва махсусиятҳои онҳо. - Типологияи синтаксисӣ (Навиҳои ноии нави). Моҳият ва ҷабҳияҳои типологияи синтаксисӣ. Панҷ нави сохтори забон – забонҳои ғойӣ (номинативӣ), забонҳои сохтори эргативӣ, забонҳои низоми ҷабҳия, сохтори ҳунсо. - Типологияи функционалии забонҳо. Оид ба параметрҳои сотсиолингвистии забонҳо. Нишонаҳои хоси типологияи луғавӣ. - Забонҳои солим, носолим, матрук, эҳёшуда ва амсоли ин. Навиҳои

	забонҳо мувофиқи доираи истеъмоли. - Мафҳумҳои асосии забоншиносии ареалӣ. Забоншиносии ареалӣ. Мафҳуми забоншиносии ареалӣ, ҳадаф ва вазифаҳои он. Таърихи ташаккули забоншиносии ареалӣ. - Корбурди амалии забоншиносии ареалӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – компютерӣ, шифохӣ)

3.3.10. Имло ва нигориш

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии Асосҳои имло ва нигориш дар нақшаи таълимии ихтисосҳои кафедраи забони адабии муносири тоҷикӣ мақоми фанни интихобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси фанни асосҳои имло ва нигориш вобаста ба мавзӯҳои интихобгардида аз ҷониби кафедра дар он маълумотҳо дар бораи паҳлуҳои мухталифи имлои забони адабии муносири тоҷикӣ пешкаш карда мешаванд. Фанни таълимии асосҳои имло ва нигориш яке аз мавзӯҳои интихобии кафедраи забони адабии муносири тоҷикӣ буда, он донишҷӯёнро бо <i>меъёрҳои забони адабӣ, анвои ҳарфҳои тоҷикӣ: меҳӣ (форсии қадим), авастӣ, оромӣ, паҳлавӣ (форсии миёна), монавӣ, сугдӣ, арабӣ ва навъҳои он; ҳатҳои лотинӣ, кириллӣ ё ки русӣ, имлои садоноку ҷамсадоҳо ва мавридҳои истеъмоли онҳо; имлои ҳиссаҳои нутқ; мавридҳои истеъмоли аломатҳои китобат: нуқта, вергул, савол, ҳитоб, нуқтавергул, сенуқта (мӯлнуқта), қавсайн, аломати баён, тире, нимтире (дефис); сарҳат (абзатс), инчунин бо намунаҳои ҳуҷҷатҳои коргузори шинос менамояд. Мақсади омӯзонидани фан васеъ гардонидани доираи фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба имлои забони адабии муносири ва таърихи алифбоҳои он мебошад. Ва ҳамчунин ташаккул ва инкишоф додани қобилияти маҳорати касбии донишҷӯ ҳангоми ширкат варзидан дар сӯҳбату музокираҳо, семинарҳо, конференсу симпозиумҳои ба масъалаҳои мухталифи имлои забони адабии муносири тоҷикӣ бахшидашуда аст.</i>
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳои, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- имло ва меъёрҳои талаффузи адабии тоҷикӣ бояд аз худ карда бошад; - илифбои нави тоҷикӣ ва тафовутҳои гуфторӣ нигориши <i>онро</i> аз худ карда бошад; - ҳамаи бахшҳои «Қоидаҳои имлои забони тоҷики»-ро аз худ карда бошад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯ, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд <i>Донад:</i> - мавридҳои истеъмоли баъзе садоноку ҷамсадоҳо. - гуфтор ва нигориши вожаҳои иқтибосии русӣ ва аврупоӣ.

	- қоидаи ҳичо; - имлои ҳиссаҳои мустақил ва номустақили нутқ. - аломатҳои китобат ва мавридҳои истеъмоли онҳо. - намунаи ҳуччатҳои коргузори ва нигориши онҳо. - доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва нахви забони адабии тоҷикро донад; Тавонад: - меъёрҳои асосии имлои забони тоҷикиро дар амал тадбиқ карда тавонад. - дар гуфтор аз дурустӣ ва қоидаҳо талаффузи адабӣ истифода карда тавонад; - қоидаҳои истеъмоли ҳарфҳои Ҷ ва Ҳ-ро риоя карда тавонад; - қоидаҳои имлои ҳуруфи Ҳ ва Ҷ-ро муайян карда тавонад; - исмҳои таркибии ҳосро аз ҷинс фарқ карда тавонад; - зимни омӯзиши фан доир ба аҳамияти аломатҳои китобат маълумот пайдо намояд; Азҳуд намояд: - Тамоми бахшҳои «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-ро.
Номгӯи боб/мавзӯҳои фан	- Муқаддима. Мавзӯи баҳси фанни Асосҳои имло ва нигориши тоҷикӣ - навъҳои хат. Таърихи имлои забони тоҷикӣ. - орфографияи забони тоҷикӣ. Муҳимтарин қоидаҳо (1940). - қоидаҳои асосии орфографияи забони тоҷикӣ (1953). - қоидаҳои асосии имлои забони адабии тоҷик (1972). - имлои забони тоҷикӣ (1998). - қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ (2011). - имлои садонокҳои ноустувор (кутоҳ). - имлои садонокҳои устувор. - садонокҳои ӣ ва ў. - имлои ҳамсадоҳо. - ҳичо ва қоидаи аз сатр ба сатри дигар кӯчондани калима. - ташдид ва имлои калимаҳои ташдиддор. - имлои исм – исмҳои сода, сохта ва мураккаб. - имлои исмҳои шуморадор, иқтибосӣ ва таркибҳои ҷуфт. - имлои исмҳои ҳос ва таркибӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳони таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифохӣ)

